

UNIVERZITA JANA AMOSA KOMENSKÉHO PRAHA

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2013

Dominik Makva

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ ŠTÚDIUM

2011 – 2013

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Dominik Makva

Potenciál hornej Nitry pre rozvoj cestovného ruchu na Slovensku

Praha 2013

Vedúci diplomovej práce:

PhDr. Aleš Bříza

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2011 - 2013

DIPLOMA THESIS

Dominik Makva

Upper Nitra potential for tourism development in Slovakia

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Aleš Bříza

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojim pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Použitú literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpal, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitých zdrojov.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa

Dominik Makva

Anotácia

Diplomová práca sa zaoberá problémom potenciálu regiónu hornej Nitry, ktorý rozdeľuje na prírodný a kultúrno-historický potenciál. Práca zároveň obsahuje zhodnotenie potenciálu a podáva nové možnosti na zlepšenie súčasného stavu spolu s ďalšími návrhmi, ako by teoreticky mohli byť zlepšené niektoré súčasné stavy. Teoretické poznatky sú využité v praktickej aplikácii SWOT analýzy, dotazníkového prieskumu, ale aj terénneho výskumu. Práca je zároveň doplnená o krátke rozhovory miestnych ľudí podnikajúcich v cestovnom ruchu.

Kľúčové pojmy

Bojnice, horná Nitra, hodnotenie, potenciál, propagácia, regionálny cestovný ruch, regionálny rozvoj

Annotation

The thesis deals with the problem of potential Upper Nitra region, which separates the natural and cultural-historical potential. Work simultaneously includes evaluating the potential of a given new opportunities to improve the current situation, along with other proposals, how could theoretically be improved by some of the current conditions. Theoretical knowledge is used in practical applications, SWOT analysis, questionnaire survey, as well as field research. The work is also accompanied by a short interview local people employed in tourism.

Key words

Bojnice, evaluation, potential, promotion, regional tourism, regional development, Upper Nitra

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 CHARAKTERISTIKA HORNEJ NITRY	12
1.1 Vymedzenie oblasti hornej Nitry	12
1.2 Vývoj hornej Nitry	13
2 PRÍRODNÝ POTENCIÁL HORNEJ NITRY	18
2. 1 Turistické oblasti.....	19
2.2 Termálne pramene, minerálne vody a vodné nádrže	24
2.3 Lyžiarske strediská.....	29
3. KULTÚRNO-HISTORICKÝ POTENCIÁL HORNEJ NITRY	31
3.1 Bojnický zámok	32
3.2 ZOO Bojnice	35
3.3 Prepoštská jaskyňa – múzeum praveku.....	37
3.4 Kaštieľ v Čereňanoch – reštaurácia Afrodita.....	38
3.5 Kaštiele a kúrie.....	40
3.6 Sakrálne pamiatky hornej Nitry	42
3.7 Baníctvo na hornej Nitre	44
3.8 Vodný svet Sebedražie.....	50
3.9 Historické parky	51
4 HODNOTENIE POTENCIÁLU	52
4.1 Výsledky výskumu.....	52
4.2 Návrhy na zlepšenie súčasného stavu	64
4.3 SWOT analýza	68
4.3 Nové možnosti rozvoja CR v regióne	71
5.4 Návrh propagačného materiálu	75
5.5 Návrh pobytových balíkov v regióne.....	76
5 NOVÉ PRODUKTY CESTOVNÉHO RUCHU V REGIÓNE	82
5.1 Cisársko-kráľovská poštová cesta (Magma Via)	82
5.2 The golden Route of Prievidza – Prievidzská zlatá cesta	84
5.3 Hornonitrianske vinohradníctvo.....	86

ZÁVER	88
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	90
ZOZNAM GRAFOV	97
ZOZNAM PRÍLOH.....	98

ÚVOD

V súčasnosti predstavuje cestovný ruch dynamicky sa rozvíjajúce odvetvie svetovej ekonomiky a prezentuje odvetvie, ktoré sprostredkováva komplexné zážitky, spoznávanie a oddych doteraz nepoznaného. Cestovný ruch sa stáva prínosom v hospodárskej sfére, ale zároveň aj v sociálnej sfére. Dynamicky sa vyvíja a má schopnosť vplývať na svetovú, ale aj štátnu ekonomiku. Neustále sú vytvárané nové pracovné miesta, ktoré znižujú problémy nezamestnanosti, ale zároveň umožňujú prezentovať svoje územie a región na svetovom cestovnom ruchu.

Koncom 90-tych rokov sa naplno prejavili integračné ambície Slovenska a hlavne vstupom do Európskej únie sa jeho význam diametrálne zväčšil. O stále rastúcom význame cestovného ruchu sú presvedčení aj experti Svetovej organizácie cestovného ruchu (WTO), podľa ktorých bude cestovný ruch patriť k najvýznamnejším odvetviam na svete. Predpoklady pre intenzívny rozvoj sú aj v Slovenskej republike, ktorá má ambície vyrovnať sa tempu rozvoja cestovnému ruchu v okolitých krajinách, presadiť sa a zaujať pevné postavenie v Európskej únii. Je preto dôležité využiť prírodný a kultúrno-historický potenciál krajiny na tvorbu produktov cestovného ruchu.

Problémom nedostatočného rozvoja cestovného ruchu bol hlavne nedostatok finančných prostriedkov, cenová politika, málo pracovných miest v službách, slabá až nedostatočná úroveň služieb a mnoho iných faktorov. Dnes sa však môže Slovenská republika priradiť ku krajinám, ktoré majú dobrý potenciál pre rozvoj rozličných druhov a foriem cestovného ruchu. Slovenská republika sa javí ako jedna z alternatív, ktorá môže prispieť k riešeniu nahromadených regionálnych a lokálnych ekonomických i mimoekonomických ťažkostí. Cestovný ruch má schopnosť zvyšovať príjmy domácností, vytvárať nové pracovné miesta a zároveň skvalitňovať životnú úroveň. Avšak okrem pozitívnych vlastností cestovného ruchu treba upozorniť aj na negatívne dopady cestovného ruchu na prírodu a životné prostredie. Preto je dôležité vytvárať podmienky cestovného ruchu tak, aby sa rozvíjal, ale zároveň bol v súlade so životným prostredím a ekológiou.

Táto diplomová práca sa venuje problému potenciálu cestovného ruchu v regióne horná Nitra. Región sa nachádza na rozpätí stredného a západného Slovenska. Napriek tomu, že sa tento región nemôže porovnávať s regiónmi ako Tatry alebo

Liptov, má potenciál na to, aby mohol prilákať turistov. Problémom však ostáva jeho nedostatočná propagácia a problém centralizmu, teda sústredenie sa len do jedného centra. Na základe prehľadu ostatných regiónov Slovenska je možné tvrdiť, že na území Slovenskej republiky sa nenachádza región, ktorý by nebol vhodný v cestovnom ruchu. Hornonitriansky región pozostáva zo štyroch okresov (Prievidza, Partizánske, Topoľčany, Bánovce nad Bebravou), ale táto práca sa sústredila na okres Prievidza. Treba však zdôrazniť, že nie len okres Prievidza je horná Nitra, ako sa často uvádza, ale aby sa posilnilo postavenie regiónu medzi ostatnými regiónmi Slovenska je dôležité propagovať celistvý región. Región horná Nitra je pre slovenských i zahraničných turistov známy najmä svojím kúpeľným mestom Bojnice, ktoré sa pýši jedným z najkrajších zámkov na Slovensku, ale aj v Európe a najväčšou zoologickou záhradou na Slovensku. Naproti tomu tento región disponuje aj mnohými inými turisticky prítiahľivými miestami. Banské múzeum a baníctvo, kaštiele, kúpaliská, vodné priehrady a podobne. Región sa nachádza v strede medzi hlavným mestom a Tatrami, čo môže naznačovať výhodnú polohu. Okrem toho Bratislava, Tatry a mesto Bojnice sú najnavštevovanejšími lokalitami na Slovensku. Tento fakt je vhodné využiť a prilákať turistov aj na iné atraktivity regiónu a zvýšiť tak jeho návštevnosť. Predpokladá sa, že mesto Bojnice, by sa malo stať jedno z piatich miest s najväčšou perspektívou rozvoja cestovného ruchu v Európskej únii.

V regióne funguje kúpeľný cestovný ruch, hlavne v meste Bojnice, mestský kultúrno-poznávací cestovný ruch zameraný na Bojnice a Prievidzu, ale aj iné miesta sú vhodné a to mesto Nováky alebo obec Zemianske Kostolany, ktoré disponujú niekoľkými kaštieľmi a kúriami. Významnou atraktivitou je aj reštaurácia Afrodita, ktorá aj pre nezvyčajnú polohu v malej obci sa radí k najlepším reštauráciám na Slovensku. Okrem toho vzniklo niekoľko nových projektov, ktoré slúžia na oddych či rekreáciu. Takýmto príkladom je Vodný svet v Sebedraží, či Banské múzeum. Navyše región ponúka aj letnú a zimnú turistiku a pobyty pri vode na kúpaliskách Čajka alebo v Chalmovej. Zároveň je možné využívať aj vodnú nádrž Nitrianske Rudno. Na zimný cestovný ruch sú vhodné lyžiarske strediská, ktorých je v regióne niekoľko. Najvýznamnejšie sú v obci Poruba, na Remate alebo Fačkovské sedlo. Okrem týchto ponúk je v regióne aj množstvo iných, vhodných pre turizmus. Do budúca sa plánujú veľké investície do nových rekreačných komplexov.

Dôvodom výberu práce a venovaniu sa tejto problematike bol ten, že región nie je komplexne známy a na to, aby sa rozvíjal je potrebné zvýšiť jeho informovanosť. Návštevníci majú často nedostatočné informácie o hornej Nitre, aké má prednosti a čo môžu okrem Bojnického zámku prísť navštíviť. Hoci je veľkou výhodou, že práve v tejto lokalite sa zámok nachádza a spolu s jeho organizovanými podujatiami sa radí medzi najnavštevovanejšie zámky na Slovensku, problémom ale ostáva, že množstvo iného potenciálu nie je využívaného najmä nedostatkom informácií.

Práca sa konkrétne zameriava na lokalizačné predpoklady, ktoré sú najdôležitejšie pre rozvoj cestovného ruchu v regióne, pretože bez nich by bolo ťažké rozvíjať cestovný ruch a sú primárnym dôvodom pri výbere lokality na výlet či dovolenku. V práci sú uvádzané ako prírodný a kultúrno-historický potenciál. Popritom väčšie organizované podujatia v regióne sa uskutočňujú len na spomínanom zámku.

Na základe terénneho výskumu bol rozpracovaný potenciál, ktorý by mal byť reálnou ponukou na to, aby do regiónu prišli turisti. To znamená, že boli vybrané tie lokality a tie atraktivity, ktoré sú väčšou časťou využiteľné v cestovnom ruchu.

Cieľom tejto práce je zvýšiť informovanosť, propagáciu a spojenie regiónu do jednej destinácie cestovného ruchu, vytvorenie silnej bunky a konkurencieschopnosti voči iným regiónom. Priblížiť súčasný stav cestovného ruchu a zhodnotiť prírodný a kultúrno-historický potenciál cestovného ruchu v regióne horná Nitra.

Na zhodnotenie potenciálu sa využije dotazníkový prieskum. Celkový výskum je doplnený o rozhovory miestnych podnikateľov v cestovnom ruchu. Popri tom podáva návrhy na zlepšenie súčasného stavu a ako doplnok obsahuje aj brožúru na realizáciu nových možností cestovného ruchu v regióne, ale aj propagačný materiál ako by teoreticky mohla prebiehať printová propagácia regiónu. Ďalej navrhuje aj nové produktové balíky a nové produkty cestovného ruchu v regióne. Okrem toho zahŕňa aj spracovanie SWOT analýzy a hľadanie nových možností realizácie rozvoja a skvalitňovania prítomného cestovného ruchu vzhľadom na nevyužívaný potenciál. Navrhuje ako by bolo možné rozvinúť cestovný ruch a jeho propagáciu v hornonitrianskom regióne.

1 CHARAKTERISTIKA HORNEJ NITRY

1.1 Vymedzenie oblasti hornej Nitry

Na území Slovenskej republiky sa nachádza 21 regiónov cestovného ruchu. Regióny sa vytvorili na základe charakteru ich vnútorných potrieb, súdržnosti a homogénosti. Cez prírodné a kultúrno-historické podmienky sa v regiónoch určili hlavné aktivity cestovného ruchu a kategorizovali sa regióny na základe medzinárodného významu, národného významu, nadregionálneho významu a regionálneho významu.¹ Horná Nitra sa zaraďuje medzi región s nadregionálnym významom v rámci cestovného ruchu.

Poloha regiónu horná Nitra sa nachádza na rozpätí západného a stredného Slovenska. Nejednoznačné vymedzenie územia hornej Nitry je dosť problematické. Vo všeobecnosti sa udáva, že hornú Nitru tvoria okresy Prievidza, Partizánske, Bánovce nad Bebravou a Topoľčany. Iné zdroje uvádzajú, že hornú Nitru tvoria okresy Prievidza a Partizánske. Ďalšie vymedzenie pozostáva z tvrdenia, že hornú Nitru tvorí len okres Prievidza. Celá oblasť hornej Nitry patrí do Trenčianskeho kraja. Okres Prievidza má 52 sídel, z toho 4 mestá (Prievidza, Bojnice, Handlová, Nováky) a 48 obcí.²

Geograficky, územie Hornej Nitry je súčasťou mohutného horstva Západných Karpát, rozprestierajúca sa v povodí horného toku rieky Nitry, ktorá tvorí jadro regiónu a je obkolesená vencom pohorí - na západe a severozápade Strážovskými vrchmi s geomorfologickými podcelkami Malá Magura, Zliechovská hornatina, Nitrické vrchy, ďalej výbežkom Malej Fatry na severe s najvyšším vrchom Kľak (1 351,6 m n. m.) a tiež pohoriami Žiar na severovýchode, Kremnické vrchy na východe, Vtáčnik na juhu a Tribeč na juhozápade.³ Osou regiónu je rieka Nitra, ktorá vyviera v tomto priestore a v hornej, strednej i dolnej časti povodia priberá niekoľko prítokov. Napr. Handlovku a Nitricu, ktorá je aj zároveň najnižším bodom v regióne (180 m n.m.). Nitrica pramení v Strážovských vrchoch a má dĺžku 51 km. Handlovka pramení na svahoch Vtáčnika a je dlhá 32 km. Celková dĺžka rieky Nitra je 196,7 km a zaberá vodu plochy 5140,6 km². Odvodňuje kotlinu hornej Nitry a v ďalšej časti povodia z pravej strany Nitriansku, z ľavej strany Žitavskú dolinu.

¹ Bez autora. *Terminológia vybraných pojmov v cestovnom ruchu*. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=81190>

² Bez autora. *Obce okresu Prievidza*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z <http://www.e-obce.sk/okres/prievidza.html>

³ HAJDUCH, P. *Ponitrie*. Martin: Osveta, 1978, s. 2. ISBN 70-056-78.

Nitra ďalej prechádza do okresu Partizánske, kde prechádza priamo mestom Partizánske. Tu pripája potok Belanka.⁴

„Z hľadiska vegetačného krytu zohrávajú najdôležitejšiu úlohu v rozvoji cestovného ruchu lesy, ktoré zaberajú až 53,8 % územia okresu.“⁵ V okrese Prievidza sa nachádzajú najvýznamnejšie poľovnícke revíry v okolí obcí Lehota pod Vtáčnikom, Nitrianske Pravno a Chvojnica. Región má množstvo rozsiahlych prírodných zdrojov vhodných pre cestovný ruch. Najviac atraktívnou oblasťou z hľadiska reliéfu môžeme pokladať Lúčanskú Malú Fatru s vrchom Kl'ak, kde sa nachádzajú vhodné podmienky pre rozvoj pešej turistiky a cykloturistiky a na území je vytvorená hustá sieť turistických chodníkov. Región disponuje vhodnými podmienkami pre zimné športy a adrenalínové športy. Klíma tejto oblasti je adekvátne hlavne na turistiku, letnú ale aj zimnú, lyžovanie. Podnebie Bojníc dáva vhodné podmienky pre rozvoj kúpeľníctva. Nižšie položená časť tejto kotliny patrí do teplej klimatickej oblasti, stráne pohorí do mierne teplej a najvyššie polohy do chladnej klimatickej oblasti. Priemerné mesačné teploty v letných mesiacoch sa pohybujú od 16,9° C do 18 ° C a v zimných mesiacoch od - 3,2°C do 4,2°C. Mesiacmi s najvyšším priemerným mesačným množstvom zrážok sú mesiace jún, júl a august.⁶

1.2 Vývoj hornej Nitry

Územie hornej Nitry (okresu Prievidza) náležalo do Nitrianskej stolice, neskoršie župy, výnimkou bolo osem obcí, ktoré boli pričlenené do Tekovskej župy. V roku 1923, po vzniku 1. ČSR vznikol okres Prievidza, ktorý bol približne rovnaký ako dnes. Ku zmene v rozlohe okresov došlo pri administratívnom členení v roku 1949. Okres Prievidza sa stal súčasťou Nitrianskeho kraja. 9 obcí prešlo do okresu Partizánske, Nová Lehota prešla do okresu Prievidza z okresu Žiar nad Hronom a Valaská Belá prešla do okresu Ilava. V roku 1960 došlo k územnej administratívnej zmene. Okres Prievidza bol zlúčený do Stredoslovenského kraja a obce z okresov Ilava a Partizánske boli pripojené späť. Posledné

⁴ HAJDUCH, P. *Ponitrie*, Martin: Osveta, 1978, s. 1-4, ISBN 70-056-78.

⁵ Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>

⁶ Tamtiež .

územné členenie spôsobilo, že celý okres bol pričlenený do Trenčianskeho kraja bez zmeny obcí a miest.⁷

„Komplexná výmera územia okresu Prievidza je 959 753 819 m² / 960 km². Mesto Prievidza zaberá 43 062 775 m². Mesto Handlová zaberá 85 552 553 m². Mesto Nováky zaberá 19 293 330 m². Mesto Bojnice zaberá 19 923 883 m².“⁸

História územia hornej Nitry je poznačené nemeckou kolonizáciou v 13.-15. storočí, keď nemeckí prisťahovalci sa usídľovali v regióne na základe nemeckého, zákupného práva, prostredníctvom ktorého im bolo poskytnuté množstvo výhod. Noví osadníci tu zakladali osady tzv. lehoty. Hlavne v Handlovej či Nitrianskom Pravne. Celkovo prítomnosť nemeckej menšiny a nemeckých zvykov sa na tomto území držali pomerne dlho. Tento fakt pociťovali aj ostatné mesta v tomto regióne Prievidza, Bojnice, ale aj Nováky. Práve prostredníctvom týchto miest je možné vidieť históriu hornej Nitry.

Mesto Prievidza sa nachádza v centrálnej časti stredného Slovenska, na východnom okraji Trenčianskeho kraja. Prvý písomný doklad o existencii Prievidze je v listine Zoborského opátstva z roku 1113. Prvé správy o hrade Prievidza sa uvádzajú v roku 1276, kedy z kráľovského majetku prešiel do vlastníctva Adorjána, neskôr iným najiteľom, napríklad Matúšovi Čákovi. Hrad zanikol v rokoch 1321-1330. V roku 1383 sa pri tunajšom kostole usadili karmelitáni. Hradný materiál použili na stavbu kláštora, ktorý ale v roku 1564 zanikol.⁹ Mesto vzniklo z románskej osady. Výhodné hospodárske podmienky, rozvoj remeselnej výroby a rastúci obchod vytvorili predpoklady, aby sa z trhovej osady Prievidza stalo mesto. Mestské práva jej udelila kráľovná Mária v r. 1383. „Prievidza získala výsady ako platenie dávok, konanie trhov, voľbu farára a richtára, stavanie mlynov, lovenie rýb, slobodný rozvoj remesiel, predaj výrobkov, vyberanie mýta a ochranu kráľovnej. V roku 1666 prichádzajú do mesta piaristi a ich zásluhou tu bol postavený barokový kostol (v súčasnosti známy ako Piaristický kostol) a kláštor, ktorý sa stal strediskom kultúry a školstva.“¹⁰ Od 14. storočia mala Prievidza remeselnícko-poľnohospodársky ráz. Pracovali tu mäsiari,

⁷ ŠUŇAL, A. Informačná databáza o území v pôsobení okresov Prievidza a Partizánske. Združenie pre rozvoj regiónu horná Nitra, 2010. [online]. [cit. 2013-1-12]. Dostupné z http://www.projecteu.org/spaw2/uploads/files/id_prievidza_partizanske_2010.pdf, s.5.

⁸ Bez autora. *Poloha, rozloha, geografické podmienky*. [online]. [cit. 2013-1-12]. Dostupné z <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=630>

⁹ Bez autora. *Prievidza – história*. [online]. [cit. 2013-1-13]. Dostupné z <http://www.e-obce.sk/obec/prievidza/2-historia.html>

¹⁰ ČILIAK, O. *Cesty do minulosti Prievidze*, Prievidza: mesto Prievidza, 2006, s.14-15. ISBN 80-969577-5-9.

pekári, ševci, kováči, krajčíri, súkenníci, klobučníci, čižmári, kováči, zámočníci, nožiari, kožušníci, murári, gombičkári. Na začiatku 15. storočia tu vznikol kláštor, v rokoch 1560-1660 humanistická škola, v roku 1667 tu vzniklo piaristické gymnázium.¹¹ Na štvorcovom námestí sa nachádza niekoľko klasických budov: významná kultúrna pamiatka – barokový kostol a kláštor piaristov z druhej polovice 18. storočia.¹²

V roku 1771 tu bola vzburá prievidských žien proti feudálnemu útlaku, ktorá bola potlačená a po vzniku ČSR sa z Prievidze stalo poľnohospodársko-remeselnícke mesto. Za druhej svetovej vojny bolo toto mesto strediskom protifašistického odboja na hornej Nitre. Prievidza je hospodárskym centrom horného Ponitria.¹³ Mesto má v rámci Európskej únie svoje partnerské mestá. V Nemecku je to mesto Ibbenbüren, v Českej republike Šumperk, Luserna San Giovanni je partnerské mesto v Taliansku. Valjevo v Srbsku, Jastrzębie-Zdrój v Poľsku a Velenje v Slovinsku sú ďalšie partnerské mestá. Tieto mestá spolupracujú na tom, aby spoločne pracovali na medzinárodnej spolupráce, aktívne vyhľadávali možnosti medzinárodnej spolupráce projektov Európskej Únie. Medzinárodná spolupráca v oblasti tretieho sektoru a partnerská spolupráca majú pripraviť podmienky na prezentáciu miest, partnerskú spoluprácu, orientovať sa na čo najširšie zapojenie obyvateľov, organizácií a inštitúcií na území mesta...¹⁴

Najstarším centrom významným pre cestovný ruch na hornej Nitre je mestečko Bojnice, ktoré je prakticky spojené s mestom Prievidza. Bojnice sú známe najmä svojím zámkom, ZOO a liečebnými kúpeľmi. *„Zo strážnej osady sa v polovici 9. storočia Bojnice rozvinuli na hradné špánstvo - centrum vojenskej obrany občín, administratívneho, obchodného, výrobného i náboženského života. Dejiny mesta sú spojené s Bojnickým hradom. Už v prvej písomnej zmienke o Bojniciach, v listine zoborského opátstva z roku 1113, sa spomína bojnické podhradie „de suburbanis Baimoz...“¹⁵, čím sa hrad stal najstaršou historicky doloženou stavebnou pamiatkou Bojníc. Opevnené hradisko stálo od roku 1113, ale o kamennom hrade sú údaje z roku*

¹¹ HAJDUCH, P. *Ponitrie*, Martin: Osveta, 1978, s. 2. ISBN 70-056-78.

¹² ZDZIEBLO, E a kol. *Vítame Vás - horná Nitra*, Prievidza : OÚ, RZCR, TIK horná Nitra, 1995, s.9. ISBN 80-967187-9-7.

¹³ Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7] Dostupné z <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.5.

¹⁴ Bez autora. *Partnerské mestá*. [online]. [cit. 2013-1-15]. Dostupné z <http://www.prievidza.sk/mesto/partnerske-mesta/>

¹⁵ Kolektív odborných pracovníkov Hornonitrianskeho múzea. *Z dejín Bojníc*. [online]. [cit. 2013-1-15]. Dostupné z: <http://www.bojnice.sk/z-dejin-bojnic.phtml?id3=7908>

1302. Bol strediskom náboženského života, pretože cirkevná správa sa ustálila na kráľovských hradoch a vytvorili sa hradské fary. V Zoborskej listine z r. 1113 je zmienka o fare, kostol sa však spomína až v roku 1244. V listine sa uvádzajú aj liečivé pramene. V dejinách Bojníc mal dôležitú úlohu aj náboženský život. Cirkevné dejiny sa začali postavením kostola a vytvorením hradskej fary najneskôr v 12. storočí. Bojnice boli tiež od roku 1613 až do roku 1823 jednou z poštových staníc (Via Magma). Na bojnické trhy so soľou, železom a drahými kovmi prichádzali obchodníci z Viedne, Moravy a Sliezska. Povestný bol aj obchod so šafranom. S rozmachom hospodárstva sa organizoval cechový systém v meste. Prvý cech utvorili ševci v roku 1653. V meste pôsobili aj iní remeselníci – murári, čižmári, krajčíri, tkáči, farbiari, kožušníci, debnári atď. Mesto malo hajdúcha a na námestí stál pranier, dereš a mestská väznica. Neskorší úpadok mesta a zaostávanie vo vývine súviselo s poklesom úrovne remeselnej výroby i počtom remeselníkov po narastaní manufaktúr, čo pretrvávalo aj po zrušení poddanstva v roku 1848. Bojnice zostali hospodárskym, administratívnym a vojenským centrom hornej Nitry i sídlom okresu až do roku 1872. V novodobých dejinách dostali Bojnice štatút mesta v roku 1966 a k jeho postaveniu významného strediska Slovenska z hľadiska kúpeľníctva a cestovného ruchu prispievajú nielen prírodné danosti a zaujímavé pamätihodnosti, ale i množstvo kultúrnych, športových a turistických aktivít.¹⁶

Z najznámejších kultúrnych pamiatok, ktoré sa nachádzajú v meste Bojnice sú hrad, kúpele a ZOO. Prvá písomná správa o Bojnickom zámku je zo začiatku 12. storočia. Hrad menil majiteľov až sa v roku 1726 dostal do vlastníctva rodiny Pálffyovcov. Posledná prestavba hradu sa datuje do rokov 1888-1910. Jednou z najvýznamnejších pamiatok Bojníc je po slovensky písaná kniha z roku 1572. Z historických pamiatok môžeme spomenúť kostol sv. Martina z druhej polovice 14. storočia. Bojnice sú známe ako termálne kúpele, ktoré sa spomínajú už v listine z roku 1113 ako „ fervidius Fons“ čiže horúci prameň. Významnou atraktivitou je aj

¹⁶ Tamtiež .

Prepoštská jaskyňa.¹⁷ Podobne ako väčšina územia Hornej Nitry aj táto oblasť má všestranné možnosti pre rekreáciu a oddych.¹⁸

Nedaleko mesta Prievidze sa nachádza mesto Handlová vzdialené približne 20 km. Toto mesto je známe v regióne ako „banícke mesto“. Handlová vznikla pôvodne ako Šoltýska dedina v roku 1376. Štatút mesta dostala v roku 1839. V roku 1909 sa začala prvá priemyselná ťažba uhlia na Slovensku a od druhej polovice 19. storočia sa začalo ťažiť hnedé uhlie aj v Handlovej. Majiteľom bol vlastník Bojnického zámku.¹⁹ Dnešné mesto má prevažne priemyselný charakter so zastúpením i poľnohospodárskej výroby. Okolie mesta nachádzajúcej sa v Handlovskej kotline umožňuje rozvoj turistiky.²⁰

Mesto Nováky leží na hornom toku rieky Nitry medzi horskými masívmi Vtáčnika a Rokoša. Najstaršia písomne doložená správa o existencii Novák je podobne ako u mesta Prievidza v Zoborskej listine (1113), potvrdenej kráľom Kolomanom (1095-1116), kde Nováky spomínajú pod názvom NUAC alebo Nuovac. V neskorších materiáloch prichádza tento názov aj ako Nowacz čiže "novač", teda niečo nové. Keď sa Uhorsko koncom 11. storočia skonsolidovalo, stali sa Nováky - dovtedy slobodné a nezávislé - kráľovským majetkom, spravovaným až do r. 1321 z Prievidzského hradu. Po jeho zániku prešla správa Novák pod Bojnický hrad, no už po troch desaťročiach dostala sa obec pod vládu pánov Sivého Kameňa, ktorý bol krátko predtým dobudovaný. Sivý Kameň, a teda aj Nováky stali sa však v rokoch 1387 - 1395 majetkom kráľa Žigmunda.²¹ V súčasnosti je mesto známe ako chemické mesto vďaka závodom, ktoré tu boli vybudované v 20. storočí alebo baňou na ťažbu hnedého uhlia.

¹⁷ Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7].

Dostupné z: <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.7.

¹⁸ ZDZIEBLO, E a kol. *Vítame Vás - horná Nitra*, Prievidza : OÚ, RZCR, TIK horná Nitra, 1995, s.10. ISBN 80-967187-9-7.

¹⁹ Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7]

Dostupné z: <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.8.

²⁰ ZDZIEBLO, E a kol. *Vítame Vás - horná Nitra*, Prievidza : OÚ, RZCR, TIK horná Nitra, 1995, s.12. ISBN 80-967187-9-7.

²¹ JURIK, T. *Rozprávanie o dejinách mestečka Nováky*, Prievidza: Patria, 2006, s. 8-11. ISBN 80-85674-18-1.

2 PRÍRODNÝ POTENCIÁL HORNEJ NITRY

„Potenciál krajiny chápeme a hodnotíme v zmysle komplexných vlastností skúmaného objektu (krajiny) ako ponuku, schopnosť, resp. vhodnosť krajiny poskytovať a plniť rôzne funkcie, s cieľom uspokojovať potreby spoločnosti v súlade s harmonickým fungovaním funkčných väzieb krajinného systému.“²²

Základný princíp pre určenie hodnoty prírodného a kultúrno-historického potenciálu sa modifikuje. V minulých dobách bola príroda pre človeka priamo obytné a bezprostredné pracovné prostredie, najbližší priestor pre prácu, jadro surovín, vody a živobytia. Človek bol veľmi závislý na prírodných zdrojoch. Denný a ročný cyklus sa odohrával v harmónii s prírodou, čo sa prejavilo v štruktúre krajiny aj v tradičnom ľudovom zvykosloví. Lesy boli zdrojom dreva na stavbu a opravu hradov, kaštieľov, obydli, mostov, lodí, na pálenie drevného uhlia, kúrenie, na výrobu šindľov a nástrojov, aj miestom pre pastvu domácich zvierat. Lúky a pasienky tvorili priestor pre pasenie a zdroj krmiva pre dobytok. Druhovo bohatšie, extenzívne využívané lúky boli a sú nositeľom vysokej rozmanitosti druhov bioty, zdrojom liečivých rastlín, poskytujú potravu pre včely a zvyšujú rekreačný a estetický potenciál harmonickej kultúrnej krajiny.

Prírodný potenciál predstavuje pre cestovný ruch objekty a areály pôvodnej prírodnej krajiny pred jej úpravami odlesnením, vysúšaním či ťažením prírodných surovín. Prírodným potenciálom môže byť botanická záhrada, chránené územia, pohoria či fauna alebo flóra. Jaskyne, termálne a minerálne pramene sú ďalšími možnosťami prírodného potenciálu spolu s náučnými chodníkmi, prírodné či umelo vytvorené plochy, vodné toky a podobne. Málo využívaným potenciálom prírodných plôch sú historické parky a to i napriek bohatému zastúpeniu v mestách a obciach.

Pojem potenciál je v slovníku cudzích slov charakterizovaný ako možnosť, alebo spôsobilosť. Prírodný potenciál ukazuje bohatstvo, ktoré sa objektívne nachádza v prírode, vytvára prirodzené kolobehy prostredníctvom ktorých sa menia a presúvajú látky a energie. Z antropologického hľadiska je možné chápať takýto potenciál v zmysle reálneho, ale aj budúceho využitia rozmanitých zdrojov prírody. Momentálna hodnota prírodného potenciálu a prírodných zdrojov je menená s potrebami, zmenami v spoločnosti, s technickým vývojom či stavom krajiny. Všeobecný pojem prírodný

²² BUJANOVÁ, M. *Hodnotenie potenciálu krajiny*. [online]. [cit. 2013-1-19]. Dostupné z: <http://www.infoweby.sk/veda-vyskum/geografia/36-hodnotenie-potencialu-krajiny>

potenciál je dnes často zamieňaný s pojmom prírodného zdroja. Nesmie sa však zabúdať na to, že prírodné zdroje sú len časťou prírodného potenciálu, ktorý je vytvorený spoločne s technikami, metódami a víziami ich využívania spoločnosťou. Medzi prírodné zdroje, ktoré tvoria základ sú vodné zdroje, pôdne zdroje a lesné zdroje. Prírodná kultúra v súčasnosti predstavuje významný potenciál z niekoľkých rovín, ktoré však nie sú vždy v zhode. Príkladom môže byť vysoký rekreačný potenciál územia, ktorý môže byť poškodený prílišným a unifikujúcim spôsobom stvárnenia rekreačnej ponuky. Harmonická môže byť taká krajina, ktorá je v súlade s prírodnými krajinnými prvkami a prvkami do rôznej miery zmenenými, t.j. vytvorenými človekom.²³

2. 1 Turistické oblasti

Na území okresu Prievidza sa nachádzajú chránené územia *CHKO Ponitrie*, ktoré prechádza obcami Podhradie, Lehota pod Vtáčnikom, Kamenec pod Vtáčnikom, Bystričany, Čereňany, Horná Ves, Radobica, Bystričany. CHKO Ponitrie je 14 chránená krajinná oblasť na Slovensku. Tvoria ho pohoria Trábeč a Vtáčnik. V CHKO Ponitrie je 12 maloplošných chránených území. Štátna prírodná rezervácia Vtáčnik sa rozprestiera v katastrálnom území Hradičov, okres Nová baňa. Je to najstaršia prírodná rezervácia v regióne. Najvyšší bod rezervácie je na vrchole Vtáčnika 1345,6 m.²⁴

CHKO *Strážovské vrchy* je územie, ktoré prechádza obcami Čavoj, Tužina, Valašská Belá. Celková rozloha chránených krajinných oblastí na území okresu je 16 519,4 ha. V regióne sa nachádzajú okrem pohoria Vtáčnik aj tri ďalšie prírodné rezervácie: Veľká skala, Rokoš, Vyšehrad, ktorých celková rozloha je 389,5 ha. Na území okresu existujú ešte ďalšie prírodné rezervácie, konkrétne Temešská skala, Buchlov, Rokoš, Veľká skala, Veľký vrch. Štátna prírodná rezervácia Buchlov sa rozkladá v priestore 103,96 ha v katastroch obcí Čereňany a Oslany. ŠPR Veľká skala sa nachádza v katastrálnom území obce Bystričany s výmerou 59,20 ha. Nachádza sa v dolnom úseku Bystričianskej doliny pod kótou Veľká skala v podcelku Vysoký vtáčnik. ŠPR Rokoš je v katastri obci Uhrovské Podhradie, Omastiná, Nitrianske

²³ RUŽIČKOVÁ, J. *Hodnoty prírodného potenciálu, úsek a princípy trvalo udržateľného rozvoja*, s.1-2 [online]. [cit. 2013-1-19]. Dostupné z:

http://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprirodyakrajiny/ps-543/ruzickova_2007b.pdf

²⁴ BRTEK, Ján. *Príroda horného Ponitria*, Martin: Osveta, 1990, s. 51. ISBN 80-217-0181-1.

Sučany, Diviacka Nová Ves, Diviaky nad Nitricou a Nitrianske Rudno s celkovou rozlohou 460, 41 ha. Územie predstavuje časť najjužnejšieho pohoria Karpát. Masív Rokoša je budovaný druhohornými usadeninami. Celé územie pokrývajú rozsiahle porasty bučín, ktoré sú tu klimaxovým spoločenstvom. ŠPR Temešská skala má rozlohu 57,93 ha. Rozprestiera sa na území katastrov obcí Temeš a Čavoj. Patrí do subprovincie vnútorných Západných Karpát, celku Strážovské vrchy, podcelku Malá Magura. ŠPR Veľký vrch sa nachádza v Katastrálnom území Malé Kršteňany s celkovou rozlohou 47,61 ha.

V regióne existujú aj prírodné pamiatky, ktoré môžu byť dobrým potenciálom na rozvoj letnej turistiky v jednotlivých lokalitách. Najzachovalejšie a najhodnotnejšie časti prírody a krajiny na hornej Nitre predstavujú prírodné rezervácie Rokoš, Vtáčnik, Veľká Skala, Buchlov, chránené náleziská Vyšehrad, chránené prírodné výtvory Biely kameň, Makovište, Končitá, Temešská skala.²⁵ Spomínané prírodné pamiatky sa v súčasnosti využívajú v cestovnom ruchu nedostatočne. Dôvodom môže byť, že im chýba priestorové značenie a informácie týkajúce sa miesta ich výskytu.

Vyšehrad bol významným strediskom slovenského obyvateľstva v období Veľkej Moravy, z ktorej sa tu našlo mnoho nálezov ako keramika, náradie. Hradisko leží na rozhraní hornej Nitry a Turca. Vyšehrad je chránené územie a archeologická lokalita a patrí medzi prírodné lokality horného Ponitria a Turca.²⁶ Nachádza sa na rozhraní Trenčianskeho kraja (okres Prievidza) a Žilinského kraja a po pravej strane štátnej cesty Prievidza - Martin. História hradiska sa datuje od konca doby bronzovej a začiatku doby železnej. Prvoradou úlohou hradiska bola kontrola Jantárovej cesty. Od 13. storočia máme už aj písomné správy o tomto mieste, kedy ale už jeho význam zanikal. Toto hradisko spravoval rod Diviackovcov, ktorým patrilo hrad ako plnoprávne dedičné vlastníctvo. Celý areál hradiska mal silné opevnenie. V blízkosti hradu stál dokonca i farský kostol. Počas obdobia Veľkej Moravy bol významným centrom slovanského obyvateľstva. Po tatárskom vpáde sa Vyšehrad spomína už len ako bývalý hrad. Ku koncu 15. storočia sa Vyšehrad stal majetkom Bojníc. Hrad slúžil aj ako úkryt počas husitských a bratríckych nájazdov. Zničením bratríckeho opevnenia definitívne skončila funkcia opevneného sídla. Dnes sa tu nachádza už len náhorná plošina, ktorá

²⁵ Tamtiež, s. 44-46.

²⁶ REMIÁŠOVÁ, M. Hradisko Vyšehrad., In: ALTOFF, F. a kol. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník IX.* Martin: Osveta, 1980, s. 13. ISBN 70-033-80-13.

má charakter lúky.²⁷ Územie Vyšehradu je zapísané v ústrednom zozname pamiatkového fondu ako nehnuteľná národná pamiatka – archeologická lokalita. Prevažná časť Vyšehradu je evidovaná ako lesný pozemok.²⁸

Hradisko je významná archeologická lokalita. Malo obranný účel a využívalo sa najmä v časoch nebezpečenstva. Ukrývali sa pred ním obyvatelia z blízkeho okolia. Pod hradiskom bola vybudovaná osada, ktorá pozostávala z jednoduchých jednopriestorových chát s ohniskami. Popri hradisku viedla obchodná cesta. V 8-9. storočí hradisko využívali aj Slovania. Na základe bohatých archeologických nálezov môžeme predpokladať, že v čase Veľkej Moravy tu žil slovanský kmeň patriaci do Nitrianskeho kniežactva.²⁹

V severovýchodnej časti hlavného hrebeňa Vtáčnika, pod vrcholom Biely kameň sa nachádza niekoľko desiatok metrov vysoká skalnatá stena *Biely Kameň*. Mohutný reliéf podkovitého tvaru, ktorý je asi 150 m dlhý, predstavuje rozpadnuté čelo andezitového prúdu, ktorý bol zvetrávacím procesom vymodelovaný do početných stĺpov, bášť a rebier.³⁰

„Prírodný úkaz“ *Sivý Kameň* sa nachádza na západnej časti pohoria Vtáčnik, nad obcou Podhradie. Sivý Kameň je zrúcanina stredovekého hradu pochádzajúceho z 2. polovice 13. storočia. Pomenovanie dostal podľa farby materiálu, z ktorého bol hrad postavený. V 14. storočí patril Mikulášovi a Ladislavovi, synom bána Gilleta, neskôr Ladislavovi z Opole a po ňom kráľovi. V roku 1395 ho získal palatín Leustach a v roku 1434 sa dostal do vlastníctva Majthényiovcov. Stal sa strediskom panstva Sivý kameň. V roku 1524 hrad vyhorel. V 17. storočí bol obsadený Gabrielom Betlenom a Františkom Rákóczim. V roku 1708 bol hrad dobytý a zničený cisárskymi vojskami. Zostatky hradu použili miestny obyvatelia ako stavebný materiál. Z pôvodného hradu sa zachovali len nesúvislé zvyšky. Z gotického hradu ostali len obvodové múry vo veľmi

²⁷ LUKAČKA, J. *Prírodné pamiatky*. In: DADIKOVÁ, H. a kol. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník XV*. Martin: Osveta, 1992, s. 18-25. ISBN 80-217-0380-6.

²⁸ TESÁČKOVÁ, A. Manažment revitalizačných opatrení v Národnej prírodnej rezervácii Vyšehrad. In : TRÁVNÍČEK, D. a ŠUŠOLOVÁ, J. *Západné Karpaty – Spoločná hranica : sborník příspěvku z II. Medzinárodného sympózia prírodovedcu Trenčianskeho kraja a Zlínskeho kraja*. Zlín : Muzeum jihovýchodní Moravy, 2010, s. 84-85. ISBN 978-80-87130-11-7.

²⁹ BRTEK, Ján. *Príroda horného Ponitria*, Martin: Osveta, 1990, s. 52. ISBN 80-217-0181-1.

³⁰ Tamtiež, s. 55-56.

zlom stave. Na mieste hradu sú skalnaté útvary pomerne málo zalesnené alebo len kroviny.³¹

Chránený prírodný výtvor *Končítá* sa nachádza na ľavej strane Gepnárovej doliny v katastri obce Kamenec pod Vtáčnikom. Predstavuje výrazné andezitové veže a bašty vystupujúce z okolitých menej odolných pyroklastík pyrochxenických andezitov. Zásah človeka v tomto priestore je veľmi malý. Vysoké buky rastúce do veľkej výšky, kamene zarastené machmi a všade bujná zeleň. Končina je chránený celok, ktorej rozloha predstavuje 10,000 m². V tejto oblasti je zakázané ťažiť drevo a to spôsobilo nedotknuteľnosť lesov. Súčasťou sú aj andezitové bradlá a rozvaliny umiestnené na menšom hrebeni. Vplyvom mrazu a zvetrávania sa vytvorili mohutné suťové osypy s charakterom kamenných morí.³²

Národná prírodná rezervácia *Veľká skala* je súčasťou CHKO Ponitrie. Nachádza sa v dolnom úseku Bystričianskej doliny. Dominantou je zoskupenie skalnatých vyvýšení týčiacich sa nad dolinou v 1500 m dlhom úseku. Príčinou vzniku bralnatých skalísk bola rozdielna odolnosť vulkanických hornín, tektonické porušenie puklinami, ale i samotná laminárna, doskovitá, kvadrovitá, stĺpovitá odľučnosť andezitov. Prevažnú časť pokrývajú bukové lesy. Z dôvodu ochrany prirodzených biotopov a voľne žijúcich rastlín i živočíchov európskeho významu sa rezervácia stala súčasťou európskej siete NATURA 2000.³³

Hornonitriansky región je značne zahustený turistickými chodníkmi. Dĺžka týchto značených chodníkov je 527 km, z čoho je 31,3 % červeno značených, 19 % modro značených, 25,8 % zeleno značených a 23,9 % žltó značených. Tieto chodníky lemujú viaceré pohoria. Hlavné časť CHKO Strážovské vrchy v severozápadnej časti regiónu, na východe je to pohorie Vtáčnik a Národný park malá Fatra na severovýchode regiónu. Turistické náučné chodníky a ich dĺžka či náročnosť sú určené k využívaniu širokému záberu turistov. Napríklad Buchlov, školský náučný chodník Kľačno, náučný chodník na Vyšehrad, náučný chodník Fraňa Madvu a náučný chodník Vtáčnik. Posledný spomínaný náučný chodník je zameraný prírodovedne, historicky a ochranársky. Celková trasa náučného chodníka je 7,8 km s 11 zastávkami a

³¹ NEŠPOR, J. *Za tajomstvami zrúcaním, zrúcaniny stredného Slovenska*, Bratislava: Gu100, 2006, s. 36-38, ISBN80-969058-4-8.

³² KONIG, S. *Končítá*. [online]. [cit. 25.1.2013]. Dostupné z: http://www.hkprometeus.sk/?page_id=470.

³³ GÉCZYOVÁ, I. *Bystričany*, Bystričany: obec Bystričany, 2010, s.17-19. ISBN 978-80-970559-2-9.

informačnými tabuľami a s náročným terénom. Východisko náučného chodníka je v Kamenci pod Vtáčnikom, Gepnárovej doline alebo Bystričianskej doline. Turistický chodník bol otvorený v roku 1996. Jeho správcom je SATP COPR Banská Bystrica, stredisko Nitra, Správa CHKO Ponitrie. Ďalším náučným chodníkom je Buchlov. Východiskom chodníka sú Oslany, Bystričany alebo Horná Ves. Je zameraný ochranársky a prírodovedne a jeho celková trasa je 5,3 km. Je na nej osem zastávok s informačnými tabuľami. Otvorený bol v roku 1983 a zrekonštruovaný bol v roku 1990. Východisko školského náučného chodníka Kľačno je v Nitrianskom Pravne zo železničnej stanice. Trasa je dlhá 3,5 km a začína v obci Kľačno a je zameraná prírodovedne a environmentálne. Pozostáva zo šiestich zastávok. Tento náučný chodník bol otvorený v roku 1997 a spravuje ho Škola v prírode Kľačno. Prístup na náučný chodník Vyšehrad je zo SAD Prievidza, Turčianske Teplice - Jaseňovo alebo Nitrianske Pravno. Trasa náučného chodníka je zameraná prírodovedne, archeologicky a historicky. Má 2 km a 6 zastávok s informačnými tabuľami. Chodník bol otvorený v roku 1982 a je v správe SATP - COPK Banská Bystrica, stredisko Liptovský Mikuláš.³⁴

Región má k dispozícii aj niekoľko cykloturistických trás. Najdlhšia trasa je Brezany –Malá Čausa- Chrenovec – Jalovec – Ráztočno – Remata. Má dĺžku 13,6 km a začína v obci Brezany smerom do doliny „Ostrá“ a končí sa pri kameňolome v Remate. Cykloturistická trasa Prievidza-Brezany je dlhá 5,4 km a spája Prievidzu s obcou Brezany. Začiatok tejto trasy je vo vstupnej bráne Lesoparku a konečná je v obci Brezany. Smerom na Rematu sa začína cykloturistická trasa Remata- Sklené, ktorá je dlhá 4 km. Ďalšími cykloturistickými trasami sú Handlová- Veľká Lehota dlhá 7,8 km či Tužina – Gápeľ s dĺžkou 10 km.

Medzi strediská rekreácie a cestovného ruchu patria známe rekreačné priestory ako sú Opatovce – Bojnice – horské stredisko, Nitrianske Rudno – vodná nádrž. Ráztočno – Remata, stredisko cestovného ruchu plní aj Valašská Belá – Homôlka, chalupnícka rekreácia, letná turistika, zimné športy Púšť – Vlčie kúty, rekreačné zázemie plnia aj Kamenec pod Vtáčnikom, Lehota pod Vtáčnikom, Nitrianske Pravno – Vyšehradné, Poruba, Podhradie atď. V poslednom období je trendom chalupnícka rekreácia. Dobré podmienky pre túto formu rekreácie sú najmä v oblasti kopaničiarskeho osídlenia, ale aj v iných sídlach, kde je zachovaný starší bytový fond.

³⁴ Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 7.1.2013]. Dostupné z <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.7.

Chalúpnická oblasť sa rozvíja najmä v obciach Chvojnica, Kostolná Ves, Rudianska Lehota, Radobica – obec a lazy, Čavoj – obec a lazy, Temeš, Valašská Belá – osady a lazy, Seč, Horná Ves – obec a osady, Nitrianske Pravno – Vyšehradné, Oslany – Ľubianka, Handlová – Nová Lehota. O takejto možnosti sa uvažuje o obciach Malinová, Tužina a Malá Čausa.³⁵

2.2 Termálne pramene, minerálne vody a vodné nádrže

Spomínané pramene obohacujú tento región a zvyhodňujú ho pred inými regiónmi. Najznámejšie pramene sa nachádzajú v Bojniciach a Chalmovej. Vďaka rozsiahlym investíciám a rekonštrukcii sa bojnické termálne pramene, ktoré majú teplotu 28 – 48 °C, stali základom rozvoja kúpeľov v Bojniciach. Nemožno zabudnúť aj na kúpele Chalmová či termálne vody v Koši. Prameň v Koši má výdatnosť 810 l/min. a mohol by byť využitý pre potreby verejného kúpaliska. Za zmienku stoja aj doposiaľ nevyužívané minerálne pramene, konkrétne I. a II. prameň pri východnej šachte v Handlovských hnedouhoľných baniach, zdroj minerálnej vody v Chalmovej a vrt v Opatovciach nad Nitrou.³⁶

Na letnú rekreáciu sa v súčasnosti využíva vodná nádrž v Nitrianskom Rudne, kde sa časom vytvorilo stredisko cestovného ruchu. Toto miesto je vhodné na letnú rekreáciu a vodné športy. Nachádza sa na hornom toku rieky Nitrica, v Rudnianskej kotline, neďaleko obce Nitrianske Rudno. Táto nádrž bola postavená v roku 1951-1958 a jej vodná plocha má rozlohu 0,96 km². Objem vody v nádrži je 89,7 ha plochy. Priehrada sa stala destináciou domáceho cestovného ruchu. V minulosti slúžila na kúpanie, jachting a iné vodné športy (windsurfing, člnkovanie, plavbu na vodných bicykloch, kúpanie a je vyhľadávaným miestom pre rybolov). Pri nádrži existovali reštaurácia, turistická ubytovňa, chatová osada a autokemping. Kapacita je 2500 osôb, ďalšou možnosťou ubytovania je v bungaloch (120 miest). Plocha na stanovanie má kapacitu cca 300-400 stanov. Návštevníkom je k dispozícii požičovňa športových potrieb, tenisový kurt a vodný tobogán³⁷ Vodná nádrž bola pôvodne vybudovaná ako zásobáreň vody pre priemyselné účely. Najväčším problémom tejto nádrže je

³⁵ BRTEK, Ján. *Príroda horného Ponitria*, Martin: Osveta, 1990, s. 42-43. ISBN 80-217-0181-1.

³⁶ Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z: <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.4.

³⁷ Bez autora. Nad nitrianskym Rudnom bdie kulisa spiaceho mnicha. *My hornonitrianske noviny*, príloha, s. 19, 2008, roč. 4, č.47, s. 19. ISSN 0231-682X.

znečistenie jej vody. Za príčinu to má bahno tvorené na dne nádrže a prítoky, ktoré privádzajú vody do nádrže. Táto vodná nádrž sa dá využiť ako na rekreačné účely, tak aj na rybolov (pstruhový a kaprový revír). Vodná nádrž patrí do majetku obce. Okolo nádrže sa nachádza aj množstvo súkromných chát, ktoré slúžia ako ďalšie možnosti ubytovania.

Vodná nádrž v Kanianke je jednou z najčistejších nádrží v okrese a miestom, kde je možné sa rekreačne kúpať. V tejto priehrade je možné aj chytať ryby. Najväčšia hĺbka pri hrádzi dosahuje 14 m, ktorá sa postupne znižuje. V budúcnosti tu plánuje obec vybudovať amfiteáter a chodník, ktorý by mal slúžiť pre cyklistov, korčuliarov či pre rodiny s deťmi.³⁸ Z hľadiska cestovného ruchu má táto priehrada len menej zaujímavú atraktivitu. Využitelná je hlavne pre domácich návštevníkov.

Bojnické kúpele

*„Bojnické kúpele sú umiestnené v romantickom kraji neďaleko rieky Nitry, na úpäti vrchu, ktorého skaliská nesú na chrbte Bojnický zámok. Známe sú predovšetkým pre svoje znamenité vlastnosti a sú veľmi navštevované. Prameň, ktorý vyviera v strede kúpeľného domu, síce nie je taký teplý ako piešťanský, ale aj tak sa nedá využívať bez primiešania studenej vody. Kúpeľný dom je dosť priestranný a okrem hosťovských izieb je v ňom kaplnka a štyri bazény pre jednotlivé stavovské triedy. Každý z nich je vydláždený kameňom, dookola sú mramorové lavice.....“.*³⁹ Takto opísal bojnické kúpele autor Alexander Medňanský vo svojej správe, v ktorej sa zaoberal kúpeľmi na Slovensku. Poloha bojnických kúpeľov je v tesnej blízkosti Bojnického zámku a preto sa Bojnice stali nielen mestom s významným zámkom, ale aj kúpeľným mestom. Prvé materiálne doklady o prítomnosti človeka v blízkosti bojnických termálnych prameňov siahajú do obdobia pred 90 000 rokov. Dokazujú to nálezy v tunajšej Prepoštskej jaskyni a z hradnej travertínovej kopy. Prvý písomný doklad o existencii termálnych vôd v Bojniciach je v spomínanej listine Zoborského kláštora. V nej sa opisuje hraničný chotárný bod „fons fervidus“, horúci prameň. O kúpeľnom využití termálnych prameňov hovorí až správa z 15. storočia. Kúpele boli pôvodne rozdelené na dve časti,

³⁸ Bez autora. *Kanianska priehrada*. [online]. [cit. 2013-1-25]. Dostupné z: <http://www.geocaching.sk/geocache-detail.php?id=1796113>

³⁹ REBRO, A. Bojnické kúpele v starších literárnych pamiatkach. In: REMIÁŠOVÁ a kol. *Horná Nitra: vlastivedný zborník*. Prievidza: Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, 1992, s. 150. ISBN 80-217-0380-6.

jedna prístupná len šľachte, druhá pre obyčajných ľudí. Úprava kúpeľov s dvoma bazénmi bolo úsilie vyrovnať sa kúpeľov v Budíne či Pešti, kde bolo už od rímskych čias viacero bazénov s rozličnou teplotou vody. V 17. storočí prežívajú bojnické kúpele svoj prvý zlatý vek, keď sa stávajú stredom pozornosti panstva i ľudu. Pri kúpeľoch sa budujú host'ovské izby. Uhorský Palatín gróf Pálffy dal v 17. storočí zakryť veľkou strechou celé kúpele.⁴⁰ V kúpeľoch okrem toho vzniklo päť bazénov pod spoločnou strechou. Najlepší kúpeľ bol vybudovaný z kameňa, ďalšie bazény boli z dreva. V 18. storočí kúpele kvôli spoločenským pomerom prestali byť atraktívne a návštevnosť klesala. Takýto vývoj nasledoval aj v 19. storočí, kde budovy kúpeľov boli menej udržiavané. Zmena nastala až pri poslednom feudálnom majiteľovi panstva Bojnice, grófa Jána Pálffyho, ktorý zrekonštruoval okrem hradu aj kúpele. Scelil komplex kúpeľných objektov a nechal vybudovať čakáreň aj s priestorom na občerstvenie. Po smrti grófa Jána Pálffyho v roku 1908 pripadli kúpele jeho dedičom. Od roku 1915 boli všetky priestory kúpeľov určené pre vojenskú nemocnicu, a tak prevádzka prakticky prestala. Návštevnosť kúpeľov bola značne nízka. Uvádza sa počet okolo 600 návštevníkov ročne. Návštevnosť mierne vzrástla len vtedy keď zachytili ďalší prameň pri Bažantnici, ktorou plnili letné termálne kúpalisko. Bojnickým kúpeľov počas 1. Československej republiky hrozil zákaz prevádzky. Boli síce otvorené počas celého roka, ale väčšia návštevnosť bola len v lete. Po odkúpení kúpeľov v roku 1932 firmou Baťa sa čiastočne modernizovali kúpele.⁴¹

Od roku 1942 sa bojnické kúpele nazývajú „Liečivé kúpele“ a v roku 1950 sa stali Bojnické kúpele majetkom štátu. „*Štatút kúpeľného miesta získali Bojnice 17. 6. 1959. Odvtedy kúpeľnú starostlivosť poskytujú nielen domácim pacientom, ale aj pacientom zo zahraničia*“.⁴²

Kúpele Bojnice majú dnes 9 prameňov, kde teplota vody sa pohybuje od 28°C do 52 °C. K dispozícii je 857 lôžok. Kúpele sa nachádzajú 297 m nad morom. Sú chránené pohoriami s bohatými ihličnatými a listnatými lesmi, ktoré poskytujú priaznivé klimatické podmienky s priemernou dennou teplotou vzduchu 9°C.

⁴⁰ Tamtiež , s. 143-153.

⁴¹ MULÍK, J. *Dejiny kúpeľov a kúpeľníctva na Slovensku*, Martin: Osveta, 1981, s. 121-122, ISBN 70-021-81.

⁴² JAMRICH, J., HRDÝ, J. a BEEROVÁ, S. Balneomedicína v bojnických kúpeľoch kedysi a dnes. In. REMIÁŠOVÁ a kol. *Horná Nitra: vlastivedný zborník*. Prievidza: Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, 1992, s. 155-160. ISBN 80-217-0380-6.

„Základom liečebných procedúr v Kúpeľoch Bojnice je prírodná, liečivá, hydrogén-uhlíčitano-síranová, vápnikovo-horčíková hypotonická akrototerna s teplotou od 28 – 52 °C, ktorá vyviera z 9 prameňov s výdatnosťou 40 l/s z hĺbok 1200-1500 m.“⁴³

Pramene vyvierajú z hĺbok 1200-1500 m, denne dávajú 4 milióny termálnej vody. Všetky bojnické pramene patria do skupiny liečivých vôd, ktoré majú spoločné označenie ako akrototerny. Fyzikálne a chemické vlastnosti kúpeľov sú podobné ako francúzske kúpele Plombières, talianske Balaglia alebo anglické kúpele Buxton.⁴⁴

Medzi choroby, ktoré sa liečia v Bojnických kúpeľov sú choroby pohybového ústrojenstva, ženské choroby, nervové choroby, choroby z povolania, choroby močových ciest a obličiek. Bojnické kúpele ponúkajú množstvo rôznych procedúr, ktoré môžu klienti využiť. Okrem klasických a reflexných masáží ponúkajú kúpele aj masáž lávovými kameňami, manuálnu lymfodrenáž, anticelulitídu masáž, vakuovú masáž-bankovanie, thajskú masáž, antigrenóznú masáž, športovú masáž. Okrem toho kúpele ponúkajú soľný kúpeľ, bylinkový kúpeľ, sanárium či fínsku saunu. Vo wellness programoch ponúkajú Body forming, Nordic Walking, fitball, Trasa“ Bud' fit“, Aqua Aerobik, Strečing a Relaxácia alebo redukčno-ozdravné pobyty.⁴⁵

Bojnice sú atraktívnym miestom aj pre zahraničných klientov, hlavne z nemecky hovoriacich krajín.

Kúpele – kúpalisko Chalmová

„Výskyt termálnych prameňov uvádzal už v 18. Storočí Matej Bel, neskôr teplé vody využívali ženy zblízka i z ďaleka na máčanie konope a ľanu, z ktorých po spradení tkali plátno. Dnes toto miesto patrí k atrakcii obce Bystričany-Chalmová. Rekonštrukcia pôvodných objektov a veľké investície v posledných rokoch prispeli k zaradeniu Chalmovej medzi najznámejšie rekreačné strediská regiónu hornej Nitry.“⁴⁶ V roku 1925 len obyčajná jama napustená termálnou vodou bola sprístupnená pre verejnosť. O dva roky neskôr v roku 1927 bol vybudovaný prvý krytý kúpeľný dom. Išlo ale skorej o drevený dom, ktorý prekryl prameň. V roku 1945 sa na kúpanie

⁴³ ELIÁŠ, M. *Kúpele Bojnice*, Martin: Vydavateľstvo Maticy slovenskej, 2008, s. 42. ISBN 978-80-89208-84-5.

⁴⁴ Bez autora. *Kúpele Bojnice*. [online]. [cit. 2013-8-2]. Dostupné z: <http://kupele.relaxos.sk/kupele-bojnice-a8-109-0-sk.htm>

⁴⁵ Bez autora. *Charakteristika kúpeľov*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://www.kupele-bojnice.sk/index1.php?ids=12>

⁴⁶ GÉCZYOVÁ, I. *Bystričany*, Bystričany: obec Bystričany, 2010, s.144. ISBN 978-80-970559-2-9.

využívali dve kúpeľné jamy, ale po havárii priehrady v Zemianskych Kostoľanoch v roku 1965 boli jamy zaplavené popolčekom a kúpeľný dom bol zničený. Po vyčistení celého priestoru bol kúpeľ opätovne obnovený. Počiatku 70-tych rokov boli sprístupnené dva odkryté bazény: plavecký a detský. Z obyčajného kúpeľa sa zmenil na kúpalisko s plaveckým bazénom dĺžkou 25 metrov, dva detské bazény, dva vnútorné regeneračné bazény, fínska sauna s príslušenstvom.⁴⁷

Termálne pramene majú priemernú vodu od 25°C - 34°C. Teplota vody v bazénoch sa pohybuje 32-34° a 37-40°C. Voda má liečivé účinky hlavne po úrazoch a zlomeninách.⁴⁸ *Najväčším bohatstvom kúpaliska je termálna minerálna voda, ktorá je charakterizovaná ako prírodná, síranovo – hydrouhličitanová, vápenato – horečnatá, hypotonická s mineralizáciou 900 – 1600 mg/l.*⁴⁹

Ubytovanie v autokempingu, turistická ubytovňa a chatky so 100 lôžkami sú možnosti ubytovania pre 80-100 000 návštevníkov. V priestoroch kúpaliska sa nachádza fitnesscentrum, stolný tenis, stolný futbal, možnosť hrania plážového volejbalu. V budúcnosti je plánovaná výstavba ďalšieho kúpeľného komplexu a tým by sa kúpalisko Chalmová mohlo zaradiť medzi kategóriu kúpeľných stredísk na hornej Nitre.⁵⁰

Kúpalisko Čajka

Mesto Bojnice ponúka okrem zámku, ZOO, kúpeľov mesto ponúka aj termálne kúpalisko Čajka. Priamo z kúpaliska je možné vidieť scenériu Bojnického zámku. Pôvodne slúžilo ako letný kúpeľ pre úradníkov Bojnického panstva. Bolo oddelené od Bojnických kúpeľov a vytvorené pre využívanie verejnosťou. Od roku 1924 bolo využívané ako letný bazén, ktorý sa skladal z teplého a studeného bazénu. Neveľký bazén a vysoká výdatnosť termálneho prameňa umožňovalo stálu výmenu vody. Plaváreň dobudovali a otvorili v roku 1932. V roku 1959 vybudovali nový moderný 50-

⁴⁷ Tamtiež, s. 145.

⁴⁸ Bez autora. *Obec Chalmová*. [online]. [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.chalmova.sk/informacie.phtml?id5=6726>

⁴⁹ Bez autora. *Kúpalisko Chalmová Bystričany*. [online]. [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.vodnesvety.sk/kupalisko-chalmova-bystricany>

⁵⁰ GÉCZYOVÁ, I. *Bystričany*, Bystričany: obec Bystričany, 2010, s.144-147. ISBN 978-80-970559-2-9.

metrový olympijský bazén so skokanskou vežou. Stal sa tak najvyhľadávanejším miestom pre návštevníkov Bojníc.⁵¹

V roku 2010 kúpalisko zrekonštruovalo bazény a vybudovalo nerezové bazény (takéto bazény sú ojedinelé na Slovensku) s množstvom zaujímavých atrakcií. Kúpalisko obsahuje rekreačný bazén plný atrakcií a divou riekou, detské bazény, dva tobogány a dve vodné šmýkaly. V areáli je možnosť zahrať si volejbal, futbal i obrí šach, pre deti je pripravené detské ihrisko. Teplota vody sa pohybuje od 26-33 °C. V areáli sa nachádzajú aj šatne a úschovňa predmetov. Parkovanie je možné na parkovisku pri vstupe do kúpaliska.⁵²

2.3 Lyžiarske strediská

Lyžiarske stredisko *Remata* patrí do obce Ráztočno. Nachádza sa na rozhraní pohorí Kremnické vrchy a Vtáčnik, v nadmorskej výške 520 – 900 m. n. m., V stredisku organizuje sa organizujú pravidelné akcie: psie záprahy „Biely Tesák“, Memoriál P. Ulbríka pre telesne postihnutých a rôzne preteky v lyžovaní pre mladších, starších žiakov či preteky veteránov. Stredisko ponúka 2 lyžiarske vleky s kapacitou 1280 osôb/hod., 2 snežné delá na umelé zasnežovanie, 2 stožiare HKD a k dispozícii má aj snežné pásové vozidlo a snežný skúter slúžiaci na úpravu lyžiarskych tratí. Nachádza sa tu požičovňa lyží, parkovisko, bufety či lyžiarska škôlka. Horský hotel Remata, chaty Energetik, Horec, chata Poniklec, Mladosť či penzión Vila Lila zabezpečujú návštevníkom ubytovanie. V letnom období Remata využíva letné kúpalisko, jazdecká škola, požičovňa bicyklov atď.⁵³

V katastrálnom území obce Kľačno medzi Strážovskými vrchmi a Lúčanskou Malou Fatrou sa nachádza zimné stredisko cestovného ruchu *Fačkovské sedlo*. Jeho nadmorská výška je od 830 do 1070 m. n. m. Vzdialenosť strediska od Prievidze je 30 km a od Žiliny 35 km. Stredisko má z hľadiska terénu veľmi dobré podmienky pre rozvoj zjazdového i bežeckého lyžovania. Nevýhodou je, že nemá umelé zasnežovanie. Lyžiarske trate sú nedostatočne vyznačené, čo môže spôsobiť problémy lyžiarom v

⁵¹ ELIÁŠ, M. *Kúpele Bojnice*, Martin: Vydavateľstvo Maticy slovenskej, 2008, s.74-75.ISBN 978-80-89208-84-5.

⁵² Bez autora. *Kúpalisko Čajka Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.vodnesvety.sk/kupalisko-cajka-bojnice>

⁵³ Bez autora. *Lyžiarske stredisko Remata*. [online]. [cit. 2013-2-2]. Dostupné z: http://www.hkprometeus.sk/?page_id=470

prípade zníženej viditeľnosti. Stredisko nemá požičovňu lyžiarskej výstroje ani lyžiarsku školu. Návštevníci sa môžu ubytovať v chatách: Energetik (42 lôžok), Alpina (46 lôžok), Veronika (15 lôžok). V letnom období je stredisko navštevované turistami, ktorí si chcú vychutnať pešiu turistiku, horskú cyklotúru, miestne kúpele či kultúrne pamiatky. 12 kilometrov od tohto strediska sa nachádza ďalšie zimné stredisko cestovného ruchu Čičmany, ktoré je oveľa lepšie vybavené.⁵⁴

4 km od obce Lehota pod Vtáčnikom v lokalite *Sekaniny* sa nachádza lyžiarske stredisko s nadmorskou výškou 580 – 720 m. n. m. K dispozícii má dva lyžiarske vleky. Prvý je majetkom obce a má dĺžku 600 m a kapacitu 600 osôb/hod. Druhým je detský lyžiarsky vlek s dĺžkou 200 m a kapacitou 300 osôb/hod. Súčasťou strediska je aj amfiteáter, v ktorom sa počas letných mesiacov konajú rôzne kultúrne a turistické akcie regionálneho charakteru (turistický výstup na Vtáčnik, folklórne vystúpenia, oslavy SNP).⁵⁵

V obci *Poruba* sa nachádza lyžiarske stredisko, ktoré leží v pohorí Strážovské vrchy v nadmorskej výške 620 až 850 m.n.m. Je vzdialené 12 km od Prievidze a 10 km od Bojníc. Stredisko poskytuje dobré podmienky pre zjazdové a bežecké lyžovanie. Má k dispozícii lyžiarsky vlek s dĺžkou 1150 m a kapacitou 800 osôb/hod., dve zjazdovky, bufet, požičovňu lyžiarskej výstroje a parkovisko s kapacitou 150 áut. Stredisko, ktoré má miestny i regionálny význam je majetkom obce Poruba.⁵⁶

⁵⁴ Bez autora. *Ski aréna Fačkovské sedlo*. [online]. [cit. 2.2.2013]. Dostupné z: <http://www.skiarena-fackovskesedlo.sk/>

⁵⁵ Bez autora. *O stredisku*. [online]. [cit. 2.2.2013]. Dostupné z: <http://www.sekaniny.estranky.sk/clanky/o-stredisku/o-stredisku.html>

⁵⁶ Bez autora. *Lyžiarske stredisko Poruba*. [online]. [cit. 2.2.2013]. Dostupné z: <http://www.visittrencin.sk/objekt/lyziarske-stredisko-poruba>

3. KULTÚRNO-HISTORICKÝ POTENCIÁL HORNEJ NITRY

Heřmanová a Chromý definujú kultúrno-historický potenciál ako súbor doteraz neznámych artefaktov, známych artefaktov, nevyužívaných alebo nedostatočne využívaných kultúrnych artefaktov, objektov, zariadení, ktoré pre danú oblasť predstavujú určitú rozvojovú rezervu, často i určité lokálne či regionálne špecifiká a tým i potenciálnu konkurenčnú výhodu. Môže ísť aj o súčasť kultúrneho dedičstva alebo kultúrnej infraštruktúry, kde sú predpoklady pre efektívnejšie, zmysluplnejšie ale i komerčnejšie využitie.⁵⁷ Kultúrno-historický potenciál predstavuje súhrn rôznych pamiatok ako sú hrady, zámky, kaštiele, sakrálne stavby, môže ísť o pamätníky, pamätne izby, objekty ľudovej architektúry, skanzeny, technické pamiatky, archeologické náleziská a podobne.

Prvky kultúrneho dedičstva sú výhodou na medzinárodnom trhu cestovného ruchu a návštevníci túžia spoznávať nové oblasti a život ich obyvateľov. Je vhodné, aby sa kultúrny potenciál využíval v cestovnom ruchu a dochádzalo tak k ekonomickému zhodnocovaniu prostredníctvom rozvoja kultúrneho cestovného ruchu. Tento cestovný ruch je základným druhom cestovného ruchu, pri ktorom je uspokojované duševné a duchovné potreby účastníkov. Účasťou na kultúrnom cestovnom ruchu sa zvyšuje odborná úroveň účastníkov.⁵⁸

Slovenská republika je bohatá na kultúrne dedičstvo. Najčastejšie pamiatky, ktoré sa vyskytujú na našom území a sú najviac navštevované sú sakrálne a svetské pamiatky. Región horná Nitra má bohatú históriu a na relatívne malom priestore sa nachádza veľký počet pamiatok, ktoré sa spájajú hlavne s Bojnickým zámkom, baníckymi tradíciami a pamiatkami z obdobia osídľovania územia. Na území Hornej Nitry sa nachádzajú viaceré archeologické náleziská. Príkladom môže byť nálezisko v Bojniciach, Dlžine, Horných Vesteniciach, Nitrianskom Pravne, v Nitrici, Diviakoch nad Nitricou a Prievidzi.

⁵⁷ HEŘMANOVÁ, E. *Potenciál kulturně historický (cultural and historical potential)*. [online]. [cit. 2013-1-19]. Dostupné z

:http://artslexikon.cz/index.php/Potenci%C3%A1l_kulturn%C4%9B_historick%C3%BD

⁵⁸ KMECO, L. *Využitie kultúrneho dedičstva v cestovnom ruchu*, Banská Bystrica: EF UMB, 2006, s.6-7. ISBN 80-8083-245-5

Horná Nitra od dávnej minulosti bola významnou križovatkou a obchodným centrom. V období Rímskej ríše viedla hornou Nitrou obchodná cesta, ktorá sa napájala na značne dôležitú Jantárovú cestu a smerovala zo severu na juh. V tomto období tu vznikli viaceré hradiská (Bojnice, Vyšehrad). Zo staroslovenského obdobia sa nachádza hradisko južne od Prievidze Hradec, ktoré bolo neskôr prestavané na kráľovský hrad a v súčasnosti je archeologickým náleziskom. V okolí Nitrianskeho Pravna sa nachádzajú pozostatky z čias nemeckej kolonizácie. Jedinečným miestom svetovej rarity sú lokality Roboty a Bôrik, ktoré dokazujú intenzívnu činnosť človeka po ťažbe zlata. Na oboch brehoch potoka Chvojnica sa medzi obcami Malinová a Chvojnica rozprestierajú na ploche vyše 100 ha bývalé ryžoviská zlata.⁵⁹

Na území regiónu horná Nitra sa nachádza v okrese Prievidza spolu 315 kultúrnych pamiatok, z ktorých 186 tvoria nehnuteľné kultúrne pamiatky. Sú to najmä pamiatky sakrálnej architektúry, kaštiele, kúpeľné domy, ale nachádza sa tu veľa pamätníkov z obdobia druhej svetovej vojny. Najviac pamiatok sa nachádza v Prievidzi (17), v Bojniciach (16), v Zemianskych Kostol'anoch (10), v Tužine (6) a v Nitrianskom Pravne (5). V regióne sa nachádzajú tri chránené pamiatkové zóny v Bojniciach, Lazanoch a Nitrianskom Pravne.⁶⁰

3.1 Bojnický zámok

Bojnický zámok sa radí k najstarším, ale aj najvýznamnejším pamiatkam na Slovensku. Nachádza sa na travertínovej kope nad mestom. Prvé známe správy o existencii pôvodne hradu sa nachádzajú v listine zoborského opátstva z roku 1113. Listina je zaujímavá nielen pre hrad, ale aj pre celú oblasť Hornej Nitry, pretože práve táto listina nám veľmi často objasňuje históriu a pôvod Hornej Nitry. Pôvodne bol dreveným hradom a vyvinul sa zo staršieho hradiska. Kamenný hrad budovaný v priebehu 13. storočia bol vo vlastníctve rodu Poznaňovcov. Na konci 13. storočia sa hradu zmocnil Matúš Čák Trenčiansky a patril mu až do jeho smrti v roku 1321. V ďalších storočiach sa ako hradní páni vystriedali šľachtické rody - Gilethovci,

⁵⁹ Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 7.1.2013]. Dostupné z <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s. 4.

⁶⁰ Bez autora. *Pamiatky*. [online]. [cit. 7.2.2013]. Dostupné z: <http://www.prievidza.sk/tik/index.php?str=obsah&obsah=pamiatky>

Leustachovci, Noffryovci.⁶¹ Počas panovania kráľa Mateja Korvína bol hrad spolu s panstvom darovaný jeho synovi Jánovi Korvínovi. Po smrti Mateja Korvína sa hradu zmocnil Ján Zápoľský a jeho vojská, ktoré ho obývali až do roku 1526. O rok neskôr ho kráľ Ferdinand I. daroval Alexejovi Turzovi. Za Turzovcov sa z hradu stalo renesančné sídlo. Pôvodný gotický hrad dostal takto charakter renesančného zámku s rovnako vysokými obytnými budovami zoskupenými okolo vnútorného nádvorja. Obytné miestnosti vyplňovali predovšetkým podlažia horného hradu.⁶² V roku 1636 po vymretí Turzovcov hrad opäť pripadol korune. Cisár Ferdinand III. dal v roku 1637 bojnické panstvo Pavlovi Pálfimu, a od roku 1634 dostali Pálfiovci Bojnický hrad do dedičnej dŕžavy. Noví majitelia dali hrad opäť prestavať do barokového štýlu. Celé 18. a 19. storočie sa vzhľad hradu nezmenil. Až v roku 1852 posledný majiteľ Bojnického panstva gróf Ján František Pálfi dal prestavať hrad na romantický zámok. Vzorom mu boli francúzske gotické hrady z údolia rieky Loiry, pápežský palác v Avignone, gotické tirolské hrady i ranná renesančná talianska architektúra. Architektom prestavby sa stal Jozef Hubert. Posledná prestavba trvala 22 rokov (1889 -1910) Gróf Pálfi sa dokončenia nedožil, zomrel v roku 1908 vo Viedni. Nemal priamych dedičov, vypukli spory medzi príbuznými o dedičstvo, ale v roku 1923 bola uzavretá priateľská dohoda medzi dedičmi grófa Pálfiho a Česko-slovenským štátom, v ktorej boli určené zbierky, ktoré nebudú predmetom dražieb. V roku 1939 zámok a pozemky k nemu patriace kúpila firma Baťa. Po vojne, na základe Benešových dekrétov pripadol jej majetok štátu. Od roku 1950 je v zámku definitívne umiestnené múzeum, ktoré je dnes súčasťou Slovenského národného múzea.⁶³ V tomto istom roku vypukol požiar na Bojnickom zámku na okrúhlejšej veži s tŕňovou korunou. Celá strecha veže zhorela a musela sa urobiť rekonštrukcia drevenej veže.⁶⁴ *„Súčasťou Slovenského národného múzea sa stalo 1. júla 1988, pričom v rokoch 1992 – 1996 pôsobilo ako samostatný subjekt. Múzeum je zamerané na zhromažďovanie, ochranu a prezentáciu neoslohov na území Slovenska, výtvarných diel*

⁶¹ HODAL, F. a MELCOVÁ, D. *Hrad Bojnice*, Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1956, s. 6-14. ISBN (neobsahuje).

⁶² HORVÁT, P. Príspevok k dejinám bojnického hradu a panstva v druhej polovici 16. storočia. In: KOVÁČ, J. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník V*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo, 1970, s. 5-11. ISBN 82-002-1971.

⁶³ BÁRTA, V. *Bojnice: včera a dnes*, Slovenská Lupča: AB ART, rok(neobsahuje), s. 12-19. ISBN 80-89270-01-8.

⁶⁴ KRČÍK, M. *Testament grófa Pálffyho*, Martin : Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2007 s. 261-262. ISBN 978-80-89208-60-9.261-262.

starého umenia a umeleckých remesiel. V súčasnosti spravuje 5834 ks zbierkových predmetov. Medzi najcennejšie patrí tzv. Bojnický oltár od Narda di Cione či veľký gobelín „Jozef a jeho bratia“, ktorý bol utkaný v Bruseli začiatkom 17. storočia.“⁶⁵

Dnes je múzeum známe hlavne svojimi netradičnými aktivitami. Veľmi známou je *Medzinárodný festival duchov a strašidiel*, ktorý sa koná každoročne od roku 1996. Ide o špeciálny produkt kultúrneho turizmu spojení s Bojnickým zámkom, ktorý je venovaný nielen domácim, ale aj zahraničným návštevníkom. Každoročné inscenované podujatie je zamerané na príbehy a udalosti z histórie bojnického zámku, ktoré obsahujú strašidelné myšlienky zo známych legiend a povestí, v rámci voľnejšieho adaptovaného literárneho scenára. Okrem tohto najznámejšieho podujatia Slovenské národné múzeum organizuje aj *Valentínsky víkend na zámku*. Počas Veľkonočných sviatkov je od roku 2007 každoročne pripravované *Veľkonočné prechádzky zámkom*. Na tomto podujatí majú možnosť sa návštevníci inšpirovať výzdobou zámku a prezrieť si zbierkové predmety súvisiace s jarným obdobím. Pre mladších návštevníkov je počas obdobia prázdnin vytvorené podujatie s názvom *Medzinárodný deň detí na zámku*. Múzeum Bojnice vždy pripraví zaujímavý program pre deti, ktoré si môžu spestriť prázdninové dni. *Rozprávkový zámok* je odozva na predstavy návštevníkov spojených s filmovými a televíznymi rozprávkami, ktoré boli nakrúcané na Bojnickom zámku.⁶⁶ Príkladom môže byť známy film *Fantaghirò*. „*Bojnický zámok navštívili talianski filmári dvakrát. Prvýkrát v roku 1992 a druhýkrát v roku 1995. Počas natáčania sa na zámku pohybovali známe osobnosti filmového sveta.*“⁶⁷

Toto podujatie uskutočňuje spojenie kultúrnej pamiatky s motívom rozprávky. Ide o zábavu určenú hlavne pre deti a mládež, koná sa každoročne koncom školského roka. *Bojnické kultúrne leto* ponúka pre svojich návštevníkov koncerty vážnej hudby domácich, ale aj zahraničných spevákov. *Rytierske dni* sú výchovno-vzdelávacie a zábavné podujatie, ktoré sa zameriava hlavne na deti alebo školské skupiny. Námety tohto podujatia z dejín zámku, či viac koncipovaných príbehov sa snažia vykresliť postavy rytierov z minulosti, poukázať na kladné životné hodnoty a stavovské cnosti.

⁶⁵ PAPCO, J. 40 rokov múzea v Bojniciach (1950-1990), Bojnice: Slovenské národné múzeum, 1990, s. 3, ISBN (neobsahuje).

⁶⁶ Bez autora. *Kalendár podujatí na zámku Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://www.bojnicecastle.sk/kalendar-sk.html>

⁶⁷ GORDÍKOVÁ, P. *Pamätáte? Bojnický zámok na striebornom plátne*. [online]. [cit. 2013-2-9]. Dostupné z <http://gordikova.blog.sme.sk/c/168744/Pamatate-sa-Bojnicky-zamok-na-striebornom-platne-3cast.html>

Mikuláš je známe podujatie Bojnického zámku, ktorou podstatou je stretnutie sa detských návštevníkov s Mikulášom, ktorý im dáva mikulášske balíčky. Posledným podujatím v roku bývajú tradične *Vianoce a traja králi na zámku*. Prehliadka Bojnického zámku je zameraná na tradičné vianočné zvyky, ktoré sú dotvárané vianočnou výzdobou.⁶⁸

Pre návštevníkov zámok ponúka aj iné atraktivity. V zámku, presnejšie v jeho útrobach sa nachádza travertínová jaskyňa, ktorá má priemer 22 m a je vysoká 6 m, 26 metrov pod úrovňou zámku. Kedysi táto jaskyňa slúžila ako úkryt, ale aj zásobáreň vody. Otvorená bola až v roku 1888. Teplota, ktorá sa nachádza v jaskyni sa pohybuje od 8 do 14 °C. Okolie zámku tvorí park, kde sa nachádza množstvo zaujímavých stromov. Najznámejšia je lipa kráľa Mateja Korvína. Lipa mala priemer približne 36 metrov, konáre siahali až do výšky 28 metrov, obvod kmeňa bol 12 metrov.⁶⁹

Zámok Bojnice zaradili na turistickom fóre <http://www.offtoeurope.com/> v zozname najkrajších európskych hradov a zámkov medzi TOP 25.⁷⁰ Do roku 2011 navštívilo Bojnický zámok viac ako 13 miliónov návštevníkov.⁷¹

3.2 ZOO Bojnice

ZOO Bojnice bola založená v roku 1995 s rozlohou 41 ha, avšak expozičná časť má 20 ha. 26 druhov zvierat, ktoré sa nachádzajú v bojnickej Zoo sú zahrnuté v EEP (Európskych chovných programoch) a 32 druhov je evidovaných v ESB (Európskych plemenných knihách). Táto ZOO sa radí k všeobecným ZOO, to znamená, že sa nešpecializuje na výhradný druh. V minulom období bola zvýšená pozornosť rysovi ostrovidovi, bežcom, jeleňom i turovitým kopytníkom. ZOO má snahu o ochranu vzácných a ohrozených druhov.⁷²

Bojnická ZOO vznikla 1. januára 1954 podľa vzoru českých a svetových ZOO. Bola prvá ZOO na Slovensku, ktorá bola otvorená pre verejnosť od 1. apríla 1955. V

⁶⁸ Bez autora. *Kalendár podujatí na zámku Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://www.bojnicecastle.sk/kalendar-sk.html>

⁶⁹ Bez autora. SNS: *Múzeum Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: http://www.muzeum.sk/?obj=muzeum&ix=mbo_snm

⁷⁰ Bez autora. *Zámok Bojnice zaradili v Bojniciach medzi najkrajšie v Európe*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z <http://prievizda.sme.sk/c/6611327/zamok-v-bojniciach-zaradili-medzi-najkrajšie-v-europe.html>

⁷¹ Tamtiež.

⁷² LUPTÁK, P. *Základné informácie o ZOO Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-10]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/page/zakladne-informacie-o-zoo-bojnice>

prvých rokoch existencie zoologickej záhrady prichádzala do Bojníc pomoc od mnohých podnikov, závodov, družstiev, vedeckých inštitúcií, škôl. V prvom roku svojej existencie ju navštívilo 45 000 návštevníkov. Najvyššiu mesačnú návštevnosť v histórii mala ZOO v roku 1977 a to 185 887 návštevníkov. V roku 2008 Bojnickú ZOO navštívilo už 20 miliónov návštevníkov.⁷³

V roku 2003 ZOO Bojnice ako jediná zo slovenských ZOO bola prijatá do asociácie svetových zoologických záhrad a akvárií (WAZA).⁷⁴ ZOO Bojnice sa ďalej venuje podpore existujúceho systému vzdelávania a výchovy, zabezpečuje informovanosť o ochrane prírody a krajiny, sieti Natura 2000 a zvýšenie environmentálneho povedomia cieľových skupín prostredníctvom „realizácie výchovno-vzdelávacích, informačno-odborných podujatí, podporných podujatí aktivít ako aj materiálno-technického vybavenia zrekonštruovaných a vystavaných budov a potrebnej infraštruktúry“.⁷⁵ Bojnická ZOO sa snaží vybudovať náučný chodník Karpatskej fauny, ktorá má byť zameraná na druhovú ochranu a ochranu diverzity. Je súčasťou obnovy chodníkov a komunikácií, ktoré sa nachádzajú v ZOO.⁷⁶

V rámci programov, ktoré organizuje ZOO je aj *Zooškola*. Priestory Zooškoly sa používajú na realizáciu systému vzdelávania a environmentálnej výchovy prostredníctvom rôznych aktivít (realizácia výučbových programov, cieľovou skupinou sú žiaci materských, základných, stredných a vysokých škôl, osobitné programy pre špecifické skupiny návštevníkov, programy pre žiakov špeciálnych základných škôl, programy pre nevidiacich a slabozrakých návštevníkov, podujatia pre seniorov, realizovanie výstav, podujatia pri príležitosti významných svetových a environmentálnych dní mimovyučovacia činnosť detí, prezentácia dokumentov zo živočíšnej ríše)⁷⁷ V budúcnosti by sa mali pôvodné priestory Zooškoly prebudovať na Centrum environmentálnej výchovy v ZOO Bojnice a Informačné centrum NATURA

⁷³ BÁRTA, V. *Bojnice: včera a dnes*, Slovenská Lupča: AB ART, rok(neobsahuje), s. 50-53, ISBN 80-89270-01-8.

⁷⁴ Bez autora. *WAZA-svetová asociácia zoologických záhrad a akvárií*. [online]. [cit. 9.2.2013]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/waza/spolupraca/waza-svetova-asociacia-zoologickych-zahrad-akvarií>.

⁷⁵ Bez autora. *Informačné centrum NATURA 2000 a Centrum Environmentálnej výchovy v ZOO Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-9]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/projekty/informacne-centrum-natura-2000-centrum-environmentalnej-vychovy-v-zoo-bojnice>

⁷⁶ Bez autora. *Vybudovanie Náučného chodníka Karpatskej fauny v areáli ZOO Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-9]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/projekty/vybudovanie-naucneho-chodnika-karpatskej-fauny-v-areali-zoo-bojnice>

⁷⁷ Bez autora. *Zoo pre školy*. [online]. [cit. 2013-2-9]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/page/zoo-pre-skoly>.

2000. Prínosom bude obnovenie existujúceho výchovno – vzdelávacieho systému v ZOO Bojnice v nových priestoroch vybavených modernou didaktickou technikou s dostatočnou kapacitou na organizovanie vzdelávacích podujatí pre veľké skupiny záujemcov aj klubovú činnosť menších skupín.

3.3 Prepoštská jaskyňa – múzeum praveku

„Prepoštská jaskyňa sa nachádza neďaleko centra mesta Bojnice na juhozápadnom okraji mohutnej kaskádovito zakončenej tzv. Farskej travertínovej kopy. Vchod do jaskyne je situovaný v nadmorskej výške 242 m, 11 m od súčasnej hladiny jazierka vo Farskej záhrade. Má charakter skalného previsu šírky približne 12 m a výšky 4,5 až 8 m. Vnútorný priestor dosahuje priemernú dĺžku 6 m s užšou 8 m chodbičkou na severovýchodnej stene, vyplnenou sčasti polámanými hráškovitými stalagmitmi“⁷⁸. Jaskyňa bola vytvorená činnosťou konštruktívnych vodopádov, ktoré postupne ukladali vrstvy travertínu, vyzrážaného z termálnych prameňov. V stredoveku táto jaskyňa slúžila ako úkryt strážcov a vojakov pevnosti Bojnice, neskôr prístrešok pre pastierov, či kompostná jama. Bojnický prepošť a archeológ amatér Karol Anton Medvecký v roku 1926 dal odstrániť nanosený odpad a bolo objavené sídlisko z čias mladého paleolitu. V jaskyni a v okolí jaskyne sa našlo viac než 3000 artefaktov. V Bojniciach bolo objavených 11 vrstiev pravekého osídlenia a jedny z najznámejších nálezov existencie neandertálskeho typu človeka (moustiers). Môžeme to prirovnať k jaskyne La Quina vo Francúzsku. Jaskyňa dostala aj názov Prepoštská jaskyne, podľa K.A.Medveckého, prepošťa.⁷⁹ Na vrchole travertínovej kopy, ktorej súčasťou je jaskynka, sa dnes nachádza fara a kostol. Okolie Prepoštskej jaskyne je upravené a taktiež priestor v jej okolí. Priamo k jaskyni privádza návštevníkov vydláždený chodník a schody.⁸⁰

Z prepoštskej jaskyne vzniklo Múzeum praveku Slovenska v roku 2007. Múzeum je vlastne náučná expozícia nachádzajúca sa priamo v prírode, kde žil neandertálsky pračlovek na území Slovenska. Pomocou tejto expozície sa návštevníci

⁷⁸ Bez autora. *Prepoštská jaskyňa*. [online]. [cit. 2013-2-10]. Dostupné z: <http://www.ssj.sk/jaskyne/najvyznamnejsie/npp/prepostska/>

⁷⁹ GEBRLÍNOVÁ, J. *Prepoštská jaskyňa – história bádania*. Nitra, 1993. Záverečná práca. Filozofická fakulta Vysoká škola pedagogická, Katedra histórie a archeológie. Vedúci záverečnej práce Janka Hečková, s. 14-17.

⁸⁰ VODIČKA, L. *Na stope dobe kamennej: Prepoštská jaskyňa*. [online]. [cit. 2013-2-10]. Dostupné z: <http://www.treking.cz/regiony/prepostska-jaskyna.htm>

oboznámia s dobou, v ktorej v minulosti žil človek, aký viedol spôsob života, aké si vyrábali nástroje, alebo aké zvieratá žili na území Bojníc v minulosti a akým spôsobom tieto zvieratá lovil. V priestoroch múzea môžu návštevníci vidieť i kosti zvierat, ktoré boli nájdené na území Bojníc. Ako aj mnoho ďalších zaujímavostí o dobe pravekej. Dioráma, ktorá znázorňuje život pravekých ľudí sa nachádza pod mohutným travertínovým jaskynným previsom pred Prepoštskou jaskyňou.⁸¹

Prepoštskou jaskyňou sa nekončí atraktivita Bojníc. Samotné centrum mesta patrí do kultúrnej pamiatky. Dnes je námestie, centrum zrekonštruované a pripravené pre nových turistov či návštevníkov.

3.4 Kaštieľ v Čereňanoch – reštaurácia Afrodita

V minulosti kaštieľ slúžiaci na obranu pred nepriateľmi, dnes luxusná reštaurácia. Historická budova zo 17. storočia je veľkým potenciálom rozvoja cestovného ruchu.

Pred začiatkom 17. storočia na juhozápadnom Slovensku sa začalo s výstavbou opevnených hrádkov a kúrií. Z hradov sa presúvali majitelia do menších, ale zato opevnených kúrií. Podobne to bolo aj v obci Čereňany. Turecké nebezpečenstvo prinútilo majiteľov Čerenian Májtejovcov k výstavbe opevneného kaštieľa, ktorý mal chrániť jadro ich majetkovej domény na hornej Nitre. Kaštieľ sa začal stavať na začiatku 40. rokov 17. storočia. Presnejšie v roku 1640. Bol v štýle talianskeho kastelu.⁸² Stavba mala pôvodne štvorcový pôdorys a jej obrannú funkciu zvýrazňovali mohutné nárožné bastióny so strieňami. Keďže kaštieľ stál čiastočne v rovinatom teréne, jeho predstavitelia sťažili jeho dobývanie umelým vyhlbením širokej vodnej priekopy, ktorá bola napájaná vodou z blízkeho potoka. Pod kaštieľom sa nachádzali 3 pivnice, 2 parné kúpele. Ku kaštieľu patrila aj veľká záhrada, dodnes zachovaná. Ku kaštieľu okrem hospodárskych budov patrila i záhradná besiedka, miesto oddychu pre majiteľov kaštieľa.⁸³ Po zmenách majiteľov sa novými majiteľmi stali Hunyadyovci, ktorí začali opravovať narýchlo postavený a málo útulný kaštieľ. Ťažká kamenná stavba potrebovala sùrne opravy. Nové pivnice, nové klenby, opraviť nové murivo,

⁸¹ Bez autora. *Múzeum dnes*. [online]. [cit.2013-2-10]. Dostupné z: <http://muzeumpraveku.sk/muzeum/muzeum-dnes/>

⁸² Bez autora. Do kaštieľa v Čereňanoch chodia jesť známi ľudia z celého Slovenska. *My hornonitrianske noviny, príloha*, s.6. 2008, roč. 4, č.49, s.6. ISSN 0231-682X.

⁸³ LUKAČKA, J. a kol. *Čereňany*, Čereňany: obec Čereňany, 2006, s. 41-47. ISBN 80-969597-4-3.

piliere, baštu atď. Koncom 18. storočia potreboval kaštieľ nové stavebné úpravy. Kaštieľ sa prestavoval v barokovom štýle. Najväčšie stavebné úpravy sa dotkli vonkajšieho múra kaštieľa, ktorý mal pôvodne iba malé okienka alebo strieľne. Strieľne v kaštieli boli prebudované na okná a dovtedy tmavé miestnosti sa premenili na svetlé komnaty. Pred 1. svetovou vojnou sa stal majiteľom kaštieľa Edmund Vépy Wongronitsch. Neskorší majitelia Bellovci (20. storočie) sa rozhodli pre renováciu tohto objektu, pretože ten vyhorel a ostali len kamenné múry, pretože strecha bola pokrytá iba slamou. Severná polovica kaštieľa bola zbúraná a použitá na renováciu južnej časti. Kaštieľ získal novú stavebnú dispozíciu, ale stratil veľa zo svojej historickej hodnoty. Rodina ho vlastnila až do roku 1948.⁸⁴

V roku 2002 sa novým majiteľom stal Marián Filo majiteľ reštaurácie Afrodita, ktorý svoju reštauráciu presťahoval z Partizánskeho do kaštieľa v Čereňanoch. Reštaurácia sa nachádza 10 km od mesta Partizánske smerom do Prievidze. Rekonštrukciu pocítil nielen kaštieľ, ale aj okolie kaštieľa, park. Okrem obvodových múrov vybudoval v stavbe všetko nové, vybudoval podkrovia, v pivniciach vináreň, zrekonštruoval park a okolie kaštieľa. Otvorenie reštaurácie Afrodita sa konalo 14. Augusta 2005.⁸⁵ Nachádzajú sa tu dve veže s kapacitou 8 miest a salónik pre 25 osôb, ktoré môže slúžiť na rôzne rodinné oslavy, firemné stretnutia, či svadobné hostiny. Interiér kaštieľa je zariadený barokovým nábytkom, ktorý oživuje kompaktnosť celého objektu. Hostia si môžu v reštaurácii posediť v salóne kaštieľa, pri kozube v pivnici či v parku pod miestnymi lipami. Kuchyňa je medzinárodná so širokou ponukou jedál. V kaštieli je možné sa aj ubytovať v 1,2 posteľových izbách či apartmáne (apartmán s vírivkou) alebo apartmáne deluxe.⁸⁶ V kaštieli je možnosť organizovať svadby, kde kapacita sa pohybuje od 50-100 hostí. Pivnica slúži ako vínná pivnica, dá sa v nej stravovať. Konajú sa tu aj rôzne degustácie pre hostí. Nachádza sa v nej množstvo vín z celého sveta. Pravidelní hostia tu majú aj svoje súkromné archívy, ktoré sa používajú, keď prídu do kaštieľa.

Reštaurácia Afrodita sa umiestňuje každoročne v popredných miestach najlepších reštaurácií na Slovensku. Reštaurácia Afrodita za posledných 10 rokov

⁸⁴ Tamtiež, s. 51,65,98.

⁸⁵ Tamtiež, s. 148.

⁸⁶ Bez autora. *Reštaurácia Afrodita*. [online]. [cit. 2013-2-13]. Dostupné z: <http://www.restauraciaafrodita.sk/restauracia.html>

nebola v popredných rebríčkoch horšia ako na treťom mieste. V roku 2012 získala prvé miesto najlepšej reštaurácie na Slovensku (spolu s reštauráciou UFO Bratislava).⁸⁷ Hostila niekoľkých svetovo významných hostí ako nórskeho kráľa Haralda V. aj s kráľovnou Sonjou, holandskú kráľovnú Beatrix či prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča.

3.5 Kaštiele a kúrie

Renesančný kaštieľ v *Chalmovej* s dvoma okrúhlymi nárožnými vežami na čelnom krídle bol postavený v prvej polovici 17. storočia na starších základoch, neskôr prestavaný. V 19. storočí kaštieľ prešiel klasickou úpravou a veľkosť kaštieľa sa zväčšila. Spolu s prestavbou vznikol pri kaštieli aj park so vzácnymi drevinami na anglický spôsob so vstupnou alejou a jazierkom uprostred. Pri prestavbách kaštieľa v rokoch 1966 bol v kaštieli umiestnený domov mládeže. Popri tejto zmene sa pristavila k východnému bloku dvojpodlažná školská budova a v interiéri došlo k modernizácií, ktorá nepriaznivo zasiahla do pamiatky. Kaštieľ sa skladá z troch krídel, ktoré vytvárajú pôdorys nepravidelného U. V roku 1972 sa pri stavbe chodníkov v parku narušila autenticnosť kompozície parku a k poškodeniu odvetrávajúceho a odvlhčovacieho systému budovy. Pôvodný plný kamenný múr s dvomi vstupmi okolo kaštieľa s parkom pretrval len v torzách, bez hlavnej brány.⁸⁸ Dnes sa v kaštieli nachádza reedukačný domov pre mládež.

V meste *Nováky* sa kedysi nachádzalo 6 kaštieľov a kúrií. Niektoré boli zničené, ale viaceré dodnes stoja. Pítreje kaštieľ je kamenná budova, v nej sa nachádzala murovaná pálenica, sýpka, ubytovne pre hospodársku čelad', ovčiarne a ďalšie. Medzi svetovými vojnami býval v tomto kaštieli istý Nagel. Za druhej svetovej vojny kaštieľ kúpil vládny komisár obce Ludvík Petriska, pre svoju dcéru Máriu Géczyovú. Po roku 1945 bol kaštieľ odkúpený obcou. Slúžil ako materská škola či učiteľský byt. Po roku 1990 bol zrekonštruovaný a prenajatý.

Dolný kaštieľ v *Novákoch* je rozsiahla kamenná budova s klenbami a klenutou pivnicou. V 19. storočí bol kaštieľ rekonštruovaný. Dnes je z kaštieľa mestský úrad.

⁸⁷ HOVORKOVÁ, D. *Top trend reštaurácie a hotely 2012*, Bratislava: Trend Holding, 2011, s. 111. ISBN 978-80-89357-07-9.

⁸⁸ GÉCZYOVÁ, I. *Bystričany*, Bystričany: obec Bystričany, 2010, s.109-112. ISBN 978-80-970559-2-9.

Posledná kúria, ktorá sa nachádza v Novákoch je Tomanovská kúria Ide budovu z pevného materiálu a miestnosťami s klenbami.⁸⁹

V obci *Zemianske Kostolany* nachádzajúcej sa neďaleko mesta Nováky sa nachádza niekoľko kaštieľov a kúrií.

Renesančný kaštieľ v Zemianskych Kostolánoch bol postavený okolo roku 1600 na starších základoch, upravovaný v 18., 19. a v 20. stor. Pôvodný kaštieľ si zachoval renesančné prvky. Majiteľmi tohto kaštieľa sa stali členovia rodiny Kostolániovcov, ktorí sa presťahovali z blízkeho hradu do tohto kaštieľa. Podobne ako aj kaštieľ v Čereňanoch, tak aj väčšina kaštieľov na hornej Nitre bola v 17. storočí stavaná ako opevnené sídla. Z opevneného kaštieľa, ktorý mal štyri veže sa stala budova s dvoma nárožnými vežami. Zo vstupnej brány boli odstránené padacie zariadenia. V kaštieli sa nachádzajú valené klenby, drevené trámové stropy. Tento kaštieľ sa využíva dodnes. Obec ho využíva ako obrannú sieň. V okolí kaštieľa sa nachádza park, tvorí je prístupný pre verejnosť. K budove kaštieľa patrí aj obytná budova zo 16. storočia.

Pôvodný renesančný „Karolkin kaštieľ“ postavený v 17. storočí bol v 19. storočí prestavaný na dvojpodlažnú budovu s obdĺžnikovým pôdorysom a dvoma nárožnými arkiermi⁹⁰. Nad oknami sa nachádzajú kamenné rímsy. Majiteľom tejto stavby bola taktiež rodina Kostolániová. Od roku 1945 sa tieto budovy využívala ako materská škola, neskoršie ako kancelária Štátneho majetku Zemianske Kostolany. Dnes je tento kaštieľ v súkromnom vlastníctve.

Kišasonkin kaštieľ postavený v roku 1727, pôvodne neskorobarokový a v roku 1815 prestavaný do empírovej vilky s otvorenou stĺpovou lodžiou. Dvojpodlažná stavba s obdĺžnikovým pôdorysom a fasádou je členená pilastrami, rímsami a zakončená štítmi. Na dvorovej fasáde dvora sú nárožné rizality, ktoré sú spojené otvorenou stĺpovou lodžiou. Na prízemí sú miestnosti s krížovými hrebienkovými a valenými klenbami s lunetami, na poschodí sú tzv. pruské klenby a rovné stropy. Posledná v ňom bývala Anna Kostolániová. Táto budova dnes slúži na školské účely.

Renesančná sýpka bola postavená okolo roku 1580, je to najstaršia stavba v obci (vyjmúc časť obce Dolné Lelovce). Pôvodne slúžila ako obytná veža, čo je ojedinelá funkcia. Má

⁸⁹ JURIK, R. *Rozprávanie o dejinách mestečka Nováky*, Prievidza: Patria, 2006, s. 35-36. ISBN 80-85674-18-1.

⁹⁰ Nosná koňštrukcia tvorená konzolou obmurovanou u vonkajších strán. Vyčnieva z líca fasády do priestoru. Slúži na zväčšenie obytného priestoru, osvetlenie, vetranie, výhľad.

štvorcový pôdorys s dvomi podlažiami, fasádu členenú sgrafitom s esovitým pásom v podstreší. Slúžila ako hospodárska budova, v súčasnosti sa nevyužíva.

Barokovo – klasická kúria zo začiatku 18. stor. bola prestavovaná v 19. a 20. storočí. Jedná sa o jednopodlažnú budovu s obdĺžnikovým pôdorysom. Posledná kúria je z polovice 18. storočia, prestavaná v roku 1840. Kúria na Dolnej ulici pôvodne renesančná zo začiatku 17. storočia bola upravovaná v 18. a v 20. storočí. Je to prízemná osemosmová budova s pôdorysom tvaru L.⁹¹

3.6 Sakrálne pamiatky hornej Nitry

Piaristický rímskokatolícky Kostol Najsvätejšej Trojice v Prievidzi sa začal stavať v roku 1666. Dokončený bol až v roku 1743 -1750, vysvätený titulom najsvätejšej trojici v roku 1753. Tento kostol sa radí medzi najkrajšie barokové stavby nielen na Slovensku, ale aj v strednej Európe. Je to jednolod'ový pozdĺžny kostol s polygonálnym presbytériom, zaklenutý kopulou, s bočnými kaplnkami. Loď s valenými klenbami a lunetami silne vystupuje na rímsu vťahnutých pilierov. V celom interiéri je štuková rokajová ornamentika. V presbytériu je nástenná maľba od J.A. Schmidta a v lodi je maľba od J.Š. Bopovského, viedenského maliara. Hlavná fasáda je členená pilastrami a zakončená štítom, do ktorého je vstavaná veža. Pri vstupe do kostola sa nachádzajú stĺpy s iónovou hlavicou, ktorá je stočená dvoma volútami. Vchod lemujú stĺpy s korintskou hlavicou, ktorých ozdobou sú akantové listy v radoch nad sebou a vytvárajú predstavu kvetu a nad nimi sa nachádzajú dve volúty. Oba tieto štýly majú antický pôvod.⁹² Dominantou kostola je hlavný oltár s mramorovou stĺpovou architektúrou s ústredným obrazom Nanebovzatia Panny Márie. „*Súčasťou kláštora je Piaristický rímskokatolícky kostol Najsvätejšej Trojice a Nanebovzatia Panny Márie, ktorý pochádza z 18. stor. Kláštorný komplex je podľa návrhu talianskeho architekta Biberlliho. V kláštore sídli aj Hornonitrianske vlastivedné múzeum, ktoré nám umožňuje oboznámiť sa s históriou mesta Prievidza.*“⁹³

⁹¹ HARMINC a kol. *Súpis pamiatok na Slovensku*, Bratislava: Obzor, 1969, s. 464. ISBN 65-060-69.

⁹² Bez autora. *Piaristický rímskokatolícky Kostol Najsvätejšej Trojice*. [online]. [cit. 2013-1-28].

Dostupné z: <http://www.prievidza.sk/tik/index.php?str=obsah&obsah=pamiatky>

⁹³ Bez autora. *Piaristický Kostol Prievidza*. [online]. [cit. 2013-1-28]. Dostupné z: <http://penzion.idealizajn.sk/atracie-prievidza/19-piaristicky-kostol-prievidza.html>

Pôvodný *románsky kostol* z 12. storočia v obci Chalmová sa nachádza na vršku za dedinou uprostred cintorína. Kostol sv. Anny mal polkruhovú apsidu zaklenutú konchou a krátku pozdĺžnu loď s rovným stĺpom. Pri úpravách v 16. storočí sa loď preklenula valenou klenbou s hrebienkovými lunetami, medzi ktorými vyplňa priestor štukové štvorlístkové zrkadlo a apside bola z vonkajšej strany podoprená mohutnými šikmými opornými piliermi. Vzhľad kostola sa zmenil v roku 1730, keď bol objekt rozšírený novou, priečne postavenou loďou a predstavenou vežou. Predošlá loď kostola sa prerobila na presbytérium a z apsidy, ktorá bola oddelená od lode plným múrom, sa stala sakristia. Polkruhový pôdorys sakristie, zrejme viditeľný i z vonkajšieho pohľadu, ukazuje pôvodný originálny románsky kostol. V stene interiéru sakristie, zaklenutej krížovou rebrovou klenbou, je štvorcová nika, ktorej primárna funkcia v období, keď bol priestor určený na obrady, mohla byť pastofórium, sa nachádza výklenok spojený s oltárnou menzou. Dve protíahlé okná v priestore majú románsku formu s polkruhovým oblúkom, zošikmeným ostením a podokennou doskou, s výplňou priezračným štvorcov a štyrmi oblúkovými výsekmí rôznych farieb v oblúku. V 18. storočí bola dostavaná ďalšia loď. Presbytérium si zachovalo klenbu, ktorú získalo pri renesančnej prestavbe. Vpredu kostola sa nachádza oltár na dvojstupňovo vyvýšenej ploche. Kostol je zasvätený sv. Anne. Úcta k sv. Anne sa rozšírila už v 4-5. storočí, kedy vznikol kostol sv. Anny v Jeruzaleme. Kostol v Chalmovej patrí medzi prvé kostoly zasvätené tejto svätej.⁹⁴ Dnes sa v tom kostole každoročne konajú púte, kde vždy prichádza množstvo pútnikov z blízkeho i z ďalekého okolia.

Známy svojimi freskami je *kostol svätého Mikuláša v Porube*. Radí sa k úplnej špičke gotickej nástennej maľby na Slovensku a fresky sú súčasťou národnej kultúrnej pamiatky. V Porube sa nachádzajú tzv. all fresco (pravé fresky) a secco fresco (druhotné fresky). Kostol padol v roku 1647 do rúk protestantom, ktorí tieto fresky zabilili. Poruba bola banícka obec a baníci sa často chodili modliť a prosiť o pomoc Alžbetu Durínsku, ktorá stojí po Michalovej pravici. Alžbeta teda predstavovala ochrankyňu baníkov. Oltár sa v súčasnosti v porubskom kostole nenachádza, ale bol prevezený do Bojníc za účelom reštaurácie. Bol vyrobený v roku 1701 a má dve časti, spodná murovaná časť a horná drevená časť. Dominujú tu obrazy zobrazujúce svätého Mikuláša, ktorý bol patrónom kostola a svätého Juraja. Sošky svätého Mikuláša, Juraja,

⁹⁴ GÉCZYOVÁ, I. *Bystričany*, Bystričany: obec Bystričany, 2010, s.104-107. ISBN 978-80-970559-2-9.

Václava a Ladislava sa takisto v súčasnosti nachádzajú v bojnickom zámku uložené v zámockom depozite. V Porube zostali iba odliatky týchto sôch. Obnovená je v súčasnosti kazateľnica, ale už neslúži svojmu pôvodnému účelu, kontaktu kňaza k veriacim. Kazateľnica sa v kostole nachádza od 17. storočia a je murovaná. V 16. storočí vznikla krstiteľnica, ktorá je celá vytesaná z kameňa. Keďže kostol nevyhniká veľkosťou, funkciu kapacitnú plní chór. Pamiatkari ju chceli odstrániť, pretože zasahovala do vnútornej kompozície kostola a poškodila vzácne fresky na stenách. Napriek týmto škodám, má chór svoju historickú cenu. Nachádza sa na nej obraz svätej Cecílie- patrónky hudby, spevákov a organistov. Jedna z dominantných hodnôt porubského kostola je drevený maľovaný renesančný strop. Jeho reštaurácia bola ukončená v roku 2002 a odvtedy môžu veriaci a návštevníci kostola obdivovať strop v jeho plnej kráse. Maľovaný strop vznikol v roku 1658, kedy bol kostol v rukách protestantov. Práve strop bol najpútavejším prvkom interiéru. Ide o typ záklopového stropu pozostávajúci z 65 záklopových dosák, ktoré sú vyrobené z mäkkého ihličnatého dreva. Na pestrofarebných maľbách dominujú motívy kvetov a ovocia, do ktorých sú umiestnené motívy vtákov a hlavičiek okrídlených anjelov. Nástenné maľby boli zabielené až príchodom luteránov. V centre stropu sa nachádza postava Krista Salvatora mundi – Spasiteľa sveta a štyroch evanjelistov.⁹⁵

3.7 Baníctvo na hornej Nitre

Región horná Nitra ponúka okrem svojich kultúrnych, historických alebo prírodných atraktivít, aj možno nezvyčajnú atraktivitu cestovného ruchu : baníctvo. Ide možno nie o častý druh turizmu, ale zato nie je nezvyčajný. Najznámejšie oblasti baníctva v rámci sa nachádzajú v okolí Banskej Štiavnice, Kremnice, ale aj iných miest bohatých na ťažbu nerastných surovín. V mestách ako Kremnica či Banská Štiavnica alebo Banská Bystrica sa ťažilo zlato či striebro, v hornonitrianskom regióne sa ťažilo najmä a dodnes ťaží hnedé uhlie i keď bolo obdobie, keď sa aj tu ťažilo zlato.

Najznámejšie lokality ťažby hnedého uhlia sú v oblasti mesta Handlová a Nováky. Ťažba zlata sa sústredila hlavne v obciach Čavoj či Nitrianske Pravno. Hoci v Čavoji sa spočiatku ťažilo olovo a až neskôr zlato. Spolu s Nitrianskym Pravnom sa

⁹⁵ TOTH, T. *Kostol sv. Mikuláša v Porube*. [online]. [cit. 2013-2-5]. Dostupné z: <http://porubakostol.webnode.sk/>

na ťažbe podieľali aj menšie obce, ktoré vytvárali spolu ťažobnú niť. Poruba, Chvojnice, Malinová, Nitrianske Pravno, Tužina, Gápel, Čavoj, Zliechov, Valaská Belá, Nevidzany, Diviaky n./Nitrou.⁹⁶ Samotné nemecké pomenovanie Malinovej (Zech) a Chvojnice (Fundstollen) patrilo do baníckej terminológie a vyjadrovalo miesto rudného náleziska alebo práce na jeho využití. Niekdajšie baníctvo pripomína tiež celý rad starých chotárskych názvov ako: stollen, seifen.⁹⁷ Podobne ako viacero obcí na hornej Nitre, tak aj obec Lieštany malo charakter baníckej osady zameranej na ťažbu zlata.⁹⁸

Handlovská uhoľná panva je na Slovensku najväčšia a dodnes najviac exploatovaná. Správy o nálezoch kamenného uhlia z Handlovej poznáme zo začiatku 18. storočia. Najbližšie miesto náleziska uhlia bolo známe okolo roku 1730 v Žiari nad Hronom (vtedy mesto používalo názov Sv. Kríž). O niečo neskôr v roku 1784 máme prvé správy aj o handlovských náleziskách uhlia. V 2. polovici 18. storočia sa rozvíjalo železiarstvo, ktoré nutne potrebovalo pre svoju existenciu drevené uhlie, ktoré v tom období chýbalo. Hľadali sa preto iné zdroje paliva. Preto sa o ložiská uhlia v Handlovej začali zaujímať i vládnuce kruhy vo Viedni. Dvorská komora vo Viedni nariadila Hlavnému komornogrófskemu úradu v Banskej Štiavnici, aby bolo nálezisko preskúmané. O Právo na ťažbu uhlia v Handlovej sa snažila aj kremnická banská komora. Kremnická komora vyslala do Handlovej baníkov, aby začali rúbať uhlie. Pre množstvo vody sa im nepodarilo uskutočniť pokusy s ťažbou a baníci sa vrátili. Tlak Viedne i skutočnej potreby na získanie nového zdroja paliva bol silnejší. Preto v nasledujúcich rokoch sa začal boj o otvorenie ťažby v Handlovej. Kvalitné uhlie bolo potrebné avšak pre vysokú cenu nedostupné. Cena rástla hlavne pri dovoze. Od 18. storočia sa uhlie začalo používať vo väčšej miere, najmä v priemysle. V bohatých uhoľných baniach sa ťažilo v Čechách, Rakúsku ale i v dnešnom Maďarsku. Rástol nový priemysel a tým aj zisky. Handlovské ložisko bolo ešte stále nevyužívané.⁹⁹

⁹⁶ FILOVÁ, J. *História ťažby zlata na hornej Nitre*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://new.nitrianskepravno.sk/index.php?action=sql&id=1676>

⁹⁷ Buran, Š. *Nitrianske Pravno 1335-1985*, Nitrianske Pravno: MNV Nitrianske Pravno, 1985, s. 23 ISBN (neobsahuje).

⁹⁸ Bez autora. V Liešťanoch sa kedysi ťažilo aj zlato. *My hornonitrianske noviny, príloha*, s.15. 2008, roč. 4, č.49, s.15. ISSN 0231-682X.

⁹⁹ VOZÁR, J. Snahy o využitie handlovského uhoľného ložiska do polovice 19. storočia. In: KOVÁČ J, a kol. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník V*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo v Banskej Bystrici, 1970, s. 23-31. ISBN 82-002-1971.

Samotná priemyselná ťažba uhlia začala v roku 1909, kedy sa začalo s výstavbou bane Handlová, po vybudovaní železnice medzi Handlovou a Prievidzou. V čase druhej svetovej vojny boli Handlovske uhoľné bane jediným ťažobným závodom na Slovensku.¹⁰⁰

Rozvojom ťažby nerastných surovín, hlavne zlata na hornej Nitre dochádza k spojeniu obchodných partnerov Fuggerovcov a Turzovcov. Spolu vytvorili banské spoločnosti, ktoré s peniazmi Fuggera a skúsenosťami Thurzu vytvorili ďaleko lepšie podmienky na zužitkovanie zásob vzácnych nerastov. Veľmi cenená v stredoveku bola najmä meď na výrobu kanónov. Zlato a striebro hralo v tej dobe vedľajšiu úlohu. Prvé zmienky o baniach na hornej Nitre sa datujú v rokoch 1316, keď si rod Diviackych delil rodinný majetok a zlatá baňa v Diviakoch pripadla Bodnerovi z Diviak. Spolu s ťažbou sa rozrastá aj osídlenie tohto kraja. V 14-15. storočí sa ťažba dostala na vrchol. Tým, že sa tu ťažilo, bohatlo aj obyvateľstvo a prispievalo k rozvoju aj iných odvetví hospodárstva. *„Žiadaní boli najmä tesári, kováči, drevorubači a piliari. Vyrábali výdrevu, výstuž a nástroje pre bane. Používaní technika bola veľmi primitívna, ale účelná. Krompáč, klíny, kladivá tvorili základ. Jednoduché banské stroje –stupy na drvenie kameňa – boli z dreva, na vodný pohon.“*¹⁰¹

Údajov z ťažby zlata v obci Čavoji je veľmi málo. Pre ťaženie zlata v Čavoji bolo nevýhodné to, že náklady na ťažbu boli vysoké. Tie boli často nenávratné. Na začiatku 17. storočia ale máme poznatky o tom, že v Čavoji prebiehal obchod s olovom. Po menších prestávkach s ťažbou zlata v Čavoji sa v 18. storočí opäť rozbieha ťažba zlata. Obnovili sa staré šachty a štôlne. Pre informácie o ťažbe zlata je dostupná mapa ťažby, ktorá vykresľuje banskú situáciu v Čavoji. Napríklad z mapy bolo vidieť, že prv ako sa ťažilo olovo, predchádzala ťažba striebra. Olovenorudné bane boli známe aj medzi baníkmi v ostatných banských oblastiach. Až v roku 1738 je možné podrobnejšie a presnejšie sa dozvedieť o charaktere baníctva v Čavoji. Posledná ťažba v čavojských

¹⁰⁰ Bez autora. *Sto rokov priemyselnej ťažby uhlia na hornej Nitre*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://www.hbp.sk/index.php/sk/spolocnost/historia>

¹⁰¹ FILOVÁ, J. *História ťažby zlata na hornej Nitre*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://new.nitrianskepravno.sk/index.php?action=sql&id=1676>

baniach prebehla na prelome 18. a 19. storočia. Zánik ťažby zapríčinil nepravidelný priebeh rudných žíl a zrudnenia.¹⁰²

Prvé poznatky o tom, že sa v obci Malinová (vtedajšia dedina s názvom Cach) ryžuje zlato sú doložené z roku 1612. Aj dnes je tu možné vidieť stopy po ťažbe zlata. Sčasti zalesnené, sčasti viditeľné haldy a údolia umelých tokov je vidieť v územnej časti Roboty (Fichten).¹⁰³

Znateľné stopy po troch povrchových vodovodoch, ktoré sú vo východnom a juhovýchodnom smere viedli cez Fichten. O početných podpovrchových štôľňach a šachtách vypovedajú pôvodné nemecké a nárečové nemecké názvy v cachovskom katastri: Uberer, Unterer, Drexosstollen... Haldy s názvami Blockhalden, Probner Fichten, ryžoviská Stein-, Hunds-, Bettlerseifen-. O tom, že sa ťažilo aj pod samotnou obcou Malinová je niekoľko dôkazov. Pri stavbe kostola sa našla podzemná štôľňa sčasti zasypaná jemným pieskom. Rozsah ryžovania a ťažby zlata v oblasti bol veľký. Na ploche o rozlohe 100 ha, za pomoci ľudských rúk, koní a vodou poháňanými strojmi sa ťažilo zlato. Hrúbka zlatonosných slojov sa ukazuje aj po skončení ťažby, kedy jeden sloj je 5 až 12 m hrubý. Zaujímavosťou, ktorú spomínajú kroniky, boli podzemné chodby „Laro“-„Hum“ a „Han“. Tieto boli vedené v čistom piesku a dlho sa tam ťažil jemný piesok. Pieskové jamy medzi Malinovou a Lazanmi sú dodnes. Na zvetraných nánosoch kamenia sa zachytili najprv jednoduché formy rastlín, ktoré storočiami postupne zarástli na les.¹⁰⁴

Bezprostredným podnetom na kolonizačný nápor na hornú Nitru bolo objavenie zlata. Osídlenie obce Chvojnica súvisí s prísťahovaním sa baníkov, ktorí sem prichádzali kvôli ťažbe zlata. Samotné zlato sa tu nielen ťažilo, ale aj ryžovalo. Ako dôkaz ťažby zlata sa tu dodnes zachovali názvy: Hundsseifen, Thamseifen, Steinseifen. Kamene, ktoré ostávali po ťažbe zlata sa použili na vydláždenie námestia vo vtedajšom mestečku Zlaté Pravno, ktoré sa dnes nazýva Nitrianske Pravno a je kategorizované ako

¹⁰² HERČKO, I. Príspevok k dedinám baníctva v Čavoji od polovice 17. do konca 18. storočia. In: KOVÁČ J, a kol. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník V*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo v Banskej Bystrici, 1970, s. 35-58. ISBN 82-002-1971.

¹⁰³ LACKO, R. *Malinová*, Martin: Fomi, 2009, s.16. ISBN 978-80-970190-8-2.

¹⁰⁴ FILOVÁ, J. *História ťažby zlata na hornej Nitre*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://new.nitrianskepravno.sk/index.php?action=sql&id=1676>

obec. (V istom období sa táto obec nazývala aj Nemecké Pravno). Zlato po ťažbe sa nosilo do tohto mestečka, kde sa zlato tavilo a spracovávalo do zlatých tehličiek.¹⁰⁵

Na prelome 16. a 17. storočia sa začína koniec ťažby zlata v Nitrianskom Pravne. Potvrzuje to aj urbár z roku 1614. Naďalej sa zlato ťažilo len v Malinovej, Chvojnici. V 18. storočí sa štôlne vyčerpali, nastal postupný zánik ťažby zlata v tomto regióne. Po prvej svetovej vojne boli pokusy o obnovenie ťažby zlata, ale pre malý počet nálezov sa napokon od ťažby zlata upustilo.¹⁰⁶

Hornonitriansky banský skanzen

Je umiestnený v bani Cigeľ, ktorá sa nachádza v blízkosti mesta Prievidza (5 km) a je prístupná verejnosti. Tu aj začína trasa banského skanzenu. Návštevníci majú možnosť prejsť tento skanzen na banskom vláčiku spolu 1300 metrov v hneďouhoľnej bani. Po prejdení tejto trasy musí návštevník pokračovať pešo podzemnými priestormi. Pešia trasa prehliadky má dĺžku 566 m jedným smerom a je sprevádzaná výkladom. Sprievodcami tohto skanzenu sú bývalí baníci, ktorí prezentujú život fárajúceho baníka. Pomocou audiovizuálnej techniky možno dôkladnejšie ukázať chod bane. Hornonitriansky skanzen je pre verejnosť sprístupnený od roku 2003.¹⁰⁷ Skanzen je umiestnený v bani Cigeľ, kde sa ešte aj dnes ťaží hnedé uhlie. Expozícia ukazuje dejiny hneďouhoľného baníctva na Slovensku, presnejšie v podmienkach hornonitrianskeho regiónu.¹⁰⁸ Prehliadka trvá približne 2, 5 hodiny. Banský skanzen plánuje v budúcnosti „netradičným spôsobom oživiť banícke tradície na Hornej Nitre, zachovať banské priestory pre budúce generácie v podobe, v akej zostali bezprostredne po dobývaní, umožniť nahliadnuť turistom do útrob zeme a zároveň im ukázať extrémne podmienky, v ktorých baníci denne vykonávajú svoju prácu.“¹⁰⁹

¹⁰⁵ FILOVÁ, J. *História ťažby zlata na hornej Nitre*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://new.nitrianskepravno.sk/index.php?action=sql&id=1676>

¹⁰⁶ HERČKO, I. Príspevok k dedinám baníctva v Čavoji od polovice 17. do konca 18. storočia. In: KOVÁČ J, a kol. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník V*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo v Banskej Bystrici, 1970, s. 32. ISBN 82-002-1971.

¹⁰⁷ Bez autora. *Hornonitriansky banský skanzen. Baňa Cigeľ*. [online]. [cit. 2013-1-29]. Dostupné z: <http://www.banskyskanzen.sk/index.php?page=skanzen>

¹⁰⁸ PASTIER, P. *Hornonitriansky Banský skanzen*. [online]. [cit. 2013-1-29]. Dostupné z: <http://www.slovakia.travel/entitaview.aspx?l=1&cat=0616&llt=6&idp=36849>

¹⁰⁹ VANOVCÁKOVÁ, S. *Hornonitriansky banský skanzen*. [online]. [cit. 2013-1-30]. Dostupné z: <http://cestovanie.aktuality.sk/clanok/1504/hornonitriansky-bansky-skanzen/>

Turisticko-náučný banský chodník pri Handlovej

Bol otvorený a verejnosti sprístupnený v roku 2009. Začiatok chodníka sa nachádza v Handlovej. Spolu má 13 stanovíšť, k tomu sú vyhradené dve oddychové zóny. Jedna studnička a Tri studničky. Čas na prejdenie celej trasy sa odhaduje na 5 až 6 hodín. Celá trasa sa nachádza v stredne náročnom teréne a je vhodná pre všetky vekové kategórie, dostupná počas celého roka. Chodník trasy je vyznačený charakteristickou turistickou značkou. Každé stanovisko je riadne označené informačnou tabuľou, ktorá upresňuje, čo sa v danej lokalite vyskytuje. Prvá zastávka je budova uhoľnej expozície Slovenského banského múzea. Druhou zastávkou trasy je Robotnícky dom v Handlovej. Nasledujúca zastávka sa stále nachádza v meste Handlová, konkrétne ide o Hladové námestie. Po prejdení námestia sa postupuje smerom k štvrtej zastávke a tou je kaplnka. Stanovisko 5 a 8 sú Jedna studnička a tri studničky. Tieto miesta sú zaradené do turisticko-náučného banského chodníka ako relax a oddych počas dlhej túry. Stanovisko 6 sú východy uhoľného sloja pod Troma studničkami. Toto stanovisko sa nachádza v okolí Handlovej. Štôľňa Tri studničky je ďalšie miesto zastávky v chodníku. Ďalšia zastávka, deviata v poradí je vetracia jama Zlatá jedľa. Nasledujúca desiatu zastávka je Stará severná vetracia jama. Stanovisko 11 je povrchový lom Konštantín. Predposledným stanoviskom je Banícka kolóna a posledným stanoviskom je hlavný závod bane Handlová. Počas prechádzky chodníkom sa turista môže oboznámiť nielen s ťažbou hnedého uhlia, ale aj faunou a flórou blízkeho okolia.¹¹⁰

Náučný banský turistický chodník v Novákoch

V roku 2010 otvorili ďalší turistický chodník pre verejnosť zameraný na históriu ťažby uhlia v okolí Novák - bane Nováky. V centre mesta Nováky otvorili úvodný informačný panel. Turistický chodník vedie okolo všetkých významných miest, ktoré súvisia s banskou činnosťou. Chodník vedie popri banskej chodbe, po ktorej vyvážali na začiatku uhlie, ďalej okolo vetracích jám, bývalých baní Lehota a Mier, ktoré slúžia ako strojárenský závod či na drevársku výrobu. Vedie i popri šachtových veži. Tie slúžia na dopravu baníkov do podzemia a na ťažbu uhlia. V 80. rokoch

¹¹⁰ MAJDÁN, M. Turisticko-náučný banský. *Mineralia Slovaca – Geovestník*. 2011, roč. 3, č. 43, s. 430-434. ISSN 1338-3523.

minulého storočia tam bol povrchový, uhoľný lom. Momentálne sa tam nachádza malá kaplnka, ktorú zachovali baníci na pokraji lomu. Centrom stretávania baníkov v 50. a 60-tych rokoch bol hostinec U Čižniara neďaleko železničnej stanice, kde trasa končí. Chodník má 15 zastávok, kde osadia i informačné tabule. Tento chodník je súčasťou Slovenskej banskej cesty. Budujú ju v každom historickom banskom meste. Poukazuje na 700-ročnú históriu rudného a nerudného baníctva na Slovensku.¹¹¹

3.8 Vodný svet Sebedražie

Projekt Vodný svet vznikol v roku 2005. Prírodný areál oddychu a rekreačný areál, ktorý je určený pre celé rodiny sa nachádza neďaleko mesta Prievidza, pri obci Sebedražie a Cigeľ. Ponúka športové aktivity i príjemné posedenie. V areáli je možnosť chytať ryby alebo navštíviť račiu farmu so školou v prírode. Račia farma pozostáva z niekoľkých plytkých nádrží, ktorých brehy sú vyložené kameňmi, ktoré rakom poskytujú úkryt. Pre návštevníkov je vytvorené golfové ihrisko, presnejšie minigolf, ale i skutočný golf. (Cvičená 6- jamková golfová akadémia a cvičné odpálisko). Súčasťou tréningových plôch je klasický driving range, chipping a putting green. Zaujímavosťou je aj výrazne tvarovaný High Tatra putting s rozlohou 1400 m². Trénovať je možné počas celého roka. Nachádza sa tu aj golfový simulátor, na ktorom je možné trénovať vyše 60 ihrísk zo Slovensku, Čiech i celého sveta.¹¹²

Pre deti je pripravená pirátska loď (pirátska loď s lokálom u Jacka Sparrowa), ktorá ponúka občerstvenie. Indiánske típi je ďalšou atraktivitou, ktorú ponúka tento areál. Galériu, ktorá ponúka originálne drevené diela slovenských autorov môže návštevník vidieť po celú sezónu. Areál je otvorený od apríla až do októbra, každý rok. Okrem lovenia rýb, občerstvenia, školy v prírode a golfu ponúka areál aj team building pre firmy. V areáli sa nachádza 9 vodných plôch, 3 vodné plochy sú lovné rybníky s rôznym režimom lovu.¹¹³ „*K dispozícii je tehotný vorvaň, počítadlový morský krab, megakrokodíl, boh morí, pirátska loď s bufetom, slnečné energetické sedenie, schody do*

¹¹¹ Bez autora. *Priblížiť 70-ročnú históriu Bane Nováky pomôže náučný banský chodník*. [online]. [cit. 2013-1-30]. Dostupné z: <http://www.meto.sk/13604/priblizit-70-rocnu-historiu-bane-novaky-pomozenaucny-bansky-chodnik>

¹¹² TIK Prievidza. *Upper Nitra region*. Prievidza: OOCR Región horná Nitra – Bojnice, 2012. ISBN (neobsahuje).

¹¹³ Bez autora. *O nás – Vodný svet*. [online]. [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.vodnysvetpd.sk/>

*neba, svätá Petra a mnohé ďalšie skvelé umelecké diela, ktoré vám spríjemnia deň a dodajú energiu.*¹¹⁴

Neďaleko sa nachádza obec Koš, kde je 9-jamkové golfové ihrisko. Trénovanie na driving range alebo na puttingu môžu návštevníci využívať v ľubovoľnom čase. Funguje tu aj nočné osvetlenie. V areáli sa nachádzajú aj kryté odpaliská, preto je možné hrať golf aj v nepriaznivom počasí. Súčasťou golfového areálu je Golf bar, dva tenisové kurty, penzión Golf, ihrisko a detské ihrisko.

3.9 Historické parky

Objekty historických parkov predstavujú dôležitú hodnotu jedinečného kultúrneho a historického dedičstva spojeného s prírodným prostredím, nakoľko vznikli umelým založením človekom. Dnes pri vysokom úbytku prírodných areálov nahrádzajú prirodzené prírodné prostredie a tvoria náhradné biotopy pre život flóry a fauny. Spolu s kaštieľmi a kúriami vytvárali jednotný a harmonický celok nekonfliktne osadený do prírodného prostredia. V priestoroch parkov sa často odohrával kultúrny a spoločenský život. V ponuke kultúrnych atraktivít regiónu patria aj historické parky, ktorých sa nachádza hneď niekoľko. V prvom rade je to národná kultúrna pamiatka Zámockého parku v Bojniciach, park v kúpeľoch, park v obci Bystričany okolo miestneho kaštieľa, ďalším parkom, ktorý má kultúrnu hodnotu je nepochybne parku okolo reštaurácie Afrodita, kaštieľa v Čereňanoch. Prezentované parky užívajú vlastníci kaštieľov, resp. objektov a nie sú vo všetkých prípadoch, okrem Zámockého parku a parku Zemianskych Kostolánov.

¹¹⁴ MERCEKOVÁ, I. *Vodný svet - rekreačno-oddychový areál v prírode pre celú rodinu*. [online]. [cit. 3012-2-3]. Dostupné z: <http://www.slovakia.travel/entitaview.aspx?l=1&idp=38554>

4 HODNOTENIE POTENCIÁLU

4.1 Výsledky výskumu

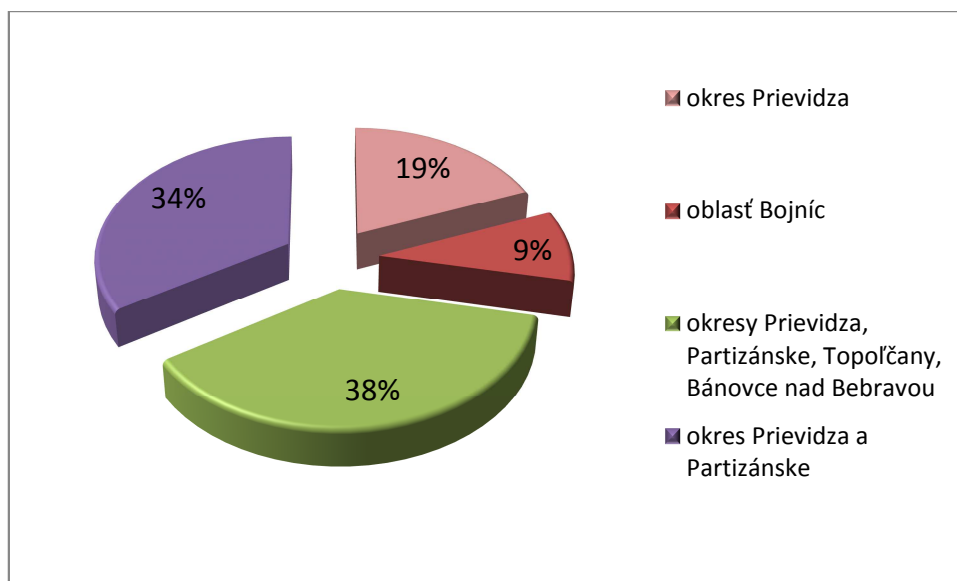
Hodnotenie potenciálu regiónu sa uskutočnilo na základe výskumu. Výskum sa realizoval až po predchádzajúcom terénnom prieskume, ktorý pozostával z teoretických informácií a na základe toho bol spracovaný potenciál hornej Nitry. Samotný výskum bol realizovaný v mesiacoch december 2012 – január 2013. Jednotlivé atraktivity patriace do tohto regiónu boli skúmané na základe výpovedí respondentov. Výskum sa zameriaval nielen na oblasť Bojníc, ktoré je najnavštevovanejšia v regióne, ale aj na ostatné predpoklady cestovného ruchu. Bol uskutočnený prostredníctvom dotazníkového prieskumu. Predmetom takéhoto skúmania bolo zistiť, čo je pre nich atraktívne, aké sú motívy návštev a ako sú informovaní o ponuke regiónu a ako ho využívajú. Otázky pozostávali z uzavretých odpovedí, ale i z možností viacerého výberu z ponúkaných možností. Otvorené odpovede využívali respondenti menej, resp. neodpovedali na otázku. Dotazník bol zameraný hlavne na miestnych obyvateľov, ktorí tu žijú a majú teda reálnu predstavu, čo sa nachádza v tomto regióne. Podstatou takéhoto výberu bolo zhodnotiť potenciál ľuďmi, ktorí nemajú len teoretické, ale aj praktické skúsenosti. Dotazník bol však distribuovaný aj medzi ostatných obyvateľov Slovenska. Nevýhodou je možno ten fakt, že sa výskumu nezúčastnili aj zahraniční turisti. Dotazníku sa zúčastnilo celkovo 100 respondentov, ktorí aj vyplnili dotazník. Dosiadnuté výsledky sú spracované v slovnej, ale aj v graficky znázornenej podobe, pre lepšiu orientáciu sa v problematike. Veková štruktúra odpovedajúcich sa skladala z ľudí vo veku od 18 do 60 rokov. Skupina od 18 rokov do 30 rokov tvorila väčšinu respondentov. Percentuálne vyjadrenie je 46% opýtaných. Nasledujúcu skupinu tvorila veková štruktúra od 30 do 50 rokov, podiel bol 38%. Skupinu s 10% tvorili ľudia v rozpätí 50-65 rokov. Poslednú skupinu tvorili odpovedajúci nad 65 rokov. Tí tvorili 6%. Z hľadiska pohlavia tvorili väčšiu časť ženy, 62%.

Otázka č. 1: Viete charakterizovať územné členenie hornej Nitry?

Väčšina respondentov odpovedala podľa charakteristík ministerstva dopravy, že región tvoria okresy Prievidza, Partizánske, Topoľčany a Bánovce nad Bebravou.

O niečo menšiu skupiny tvorila odpoveď, že horná Nitra sa skladá z okresov Prievidze a Partizánske. Pravdepodobne ide o ten fakt, že mesto Partizánske sa nazývalo „brána hornej Nitry“. Avšak dnes je Slovensko rozdelené na 21 regiónov a okresy Topoľčany, Partizánske a Bánovce pripadli k hornej Nitre. V menšej miere sa vyskytovali odpovede okres Prievidza alebo oblasť mesta Bojnice.

Graf 1 Územie hornej Nitry

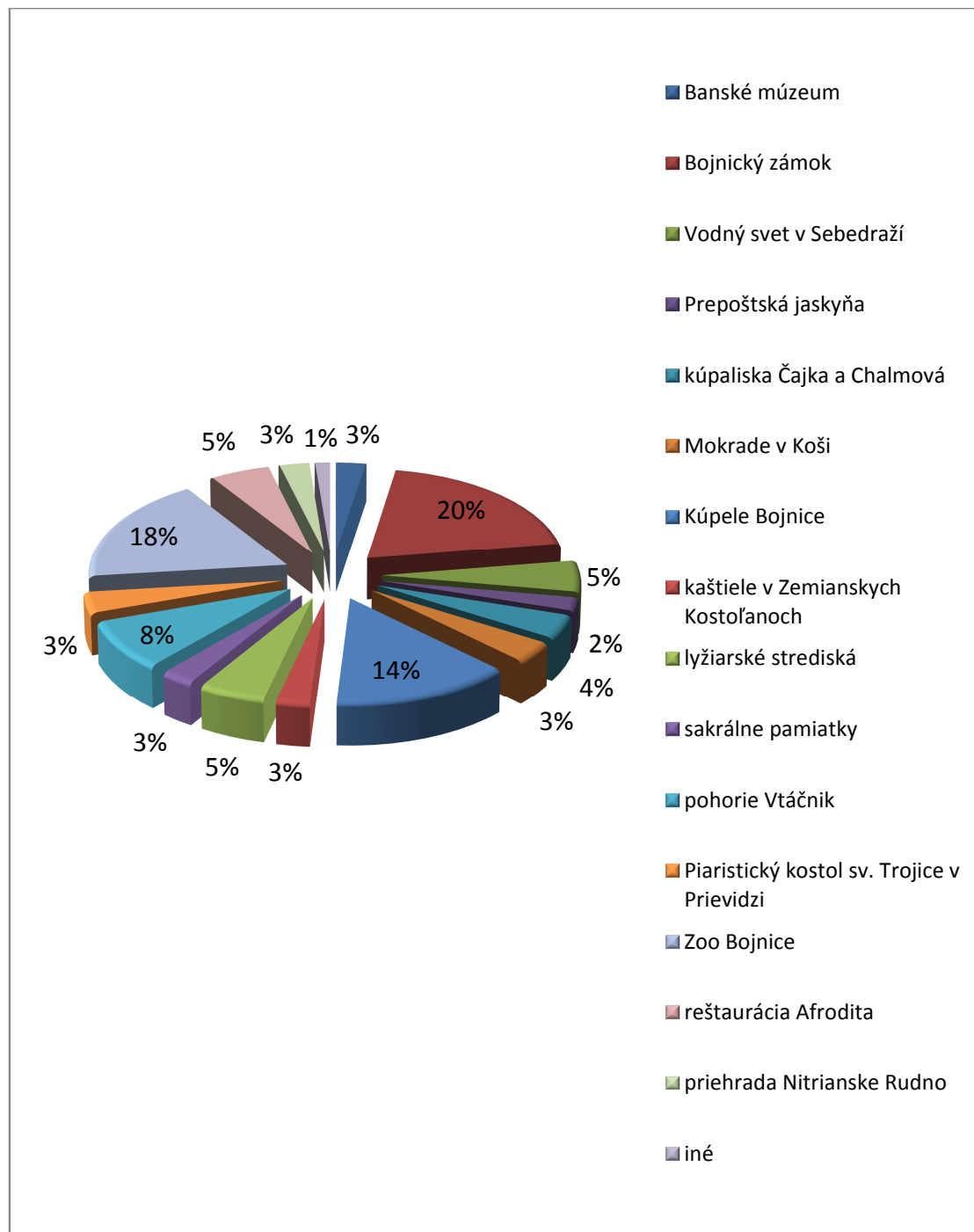
Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č.2: Pre ktoré z vybraných možnosti by ste sa rozhodli pri výbere destinácie horná Nitra?

Odpovedajúci mali na výber viacej možnosti. Z množstva odpovedí odpovedali, že na prvom mieste je pre nich zaujímavý Bojnický zámok, ten vyberali ako možnosť číslo jedna. V podstate ako sa predpokladalo Bojnice ostali naďalej najzaujímavejším miestom pre turistov a návštevníkov. Druhé miesto zaujala odpoveď ZOO Bojnice. Na treťom mieste skončili Kúpele Bojnice. Do výberu z vyššou potenciálnou návštevou sa dostali turistické oblasti, konkrétne myslené pohorie Vtáčnik, ktoré si vyberali po Bojniciach najčastejšie. Do výberu miest, ktoré by si vybrali sa dostali v rovnakej miere Vodný svet v Sebedraží, reštaurácia Afroditá, lyžiarske strediská a kúpaliská. Ostatná

ponuka ostala v minimálnej potenciálnej návštevnosti. Z toho vyplýva, že naďalej ostávajú Bojnice miestom kde by turisti chceli tráviť výlet či dovolenku.

Graf 2 Vybraná ponuka

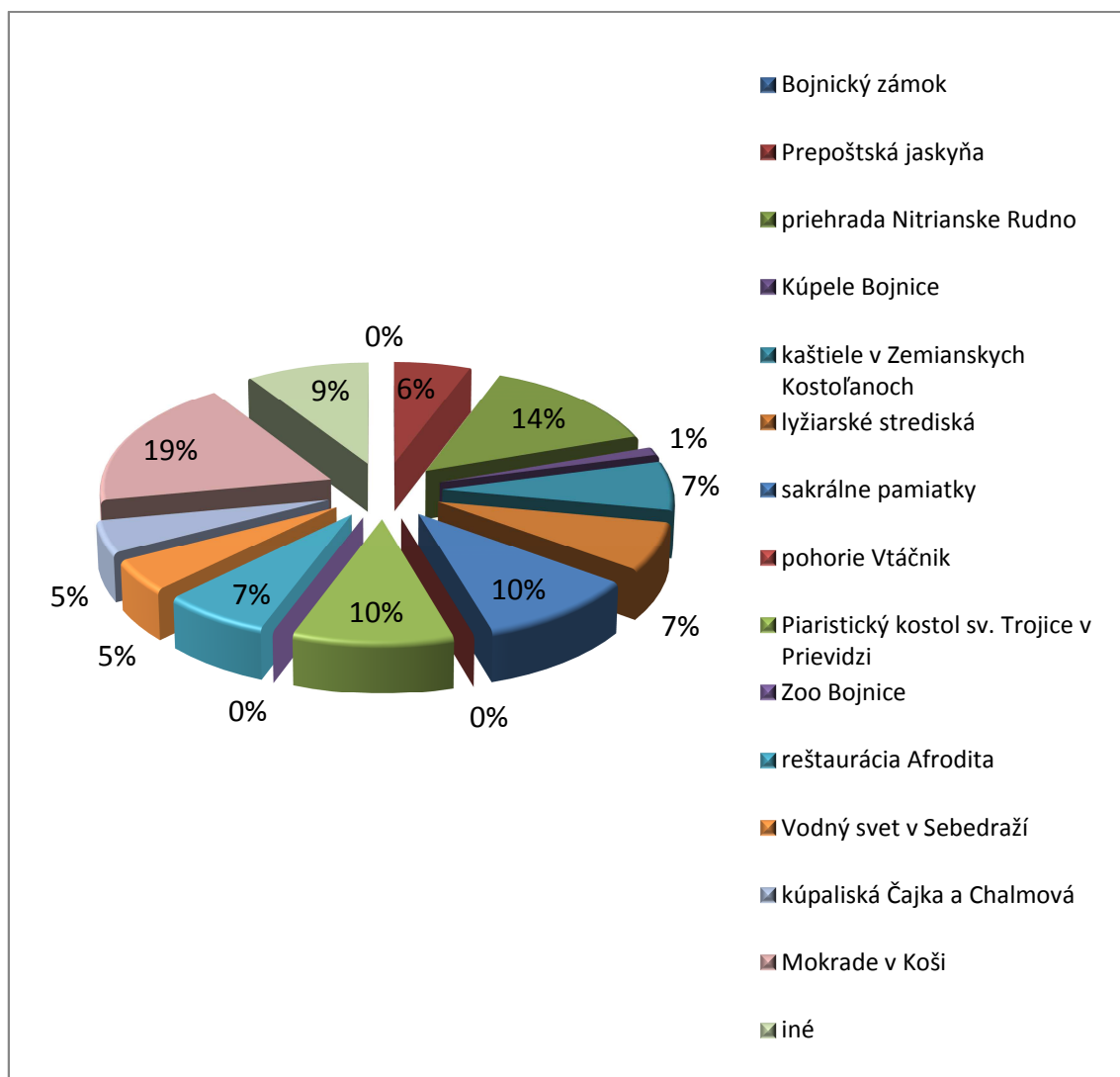

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č.3: Ktoré z vybraných možností by ste si určite nevybrali pri destinácií horná Nitra ?

Otázka bola zadaná na zistenie, čo je pre turistov nezaujímavé a osobne by si nevybrali túto ponuku. Z výskumu vyplýva, že by si nevybrali návštevu Mokradí v obci Koš. Najväčší podiel mala však odpoveď „iné“, avšak respondenti neodpovedali na žiadnu konkrétnu ponuku. Do nevybranej ponuky sa dostali sakrálné pamiatky, o ktoré nie je záujem a záujem nie je ani o historickú pamiatku mesta Prievidza piaristický kostol.

Graf 3 Nevybraná ponuka

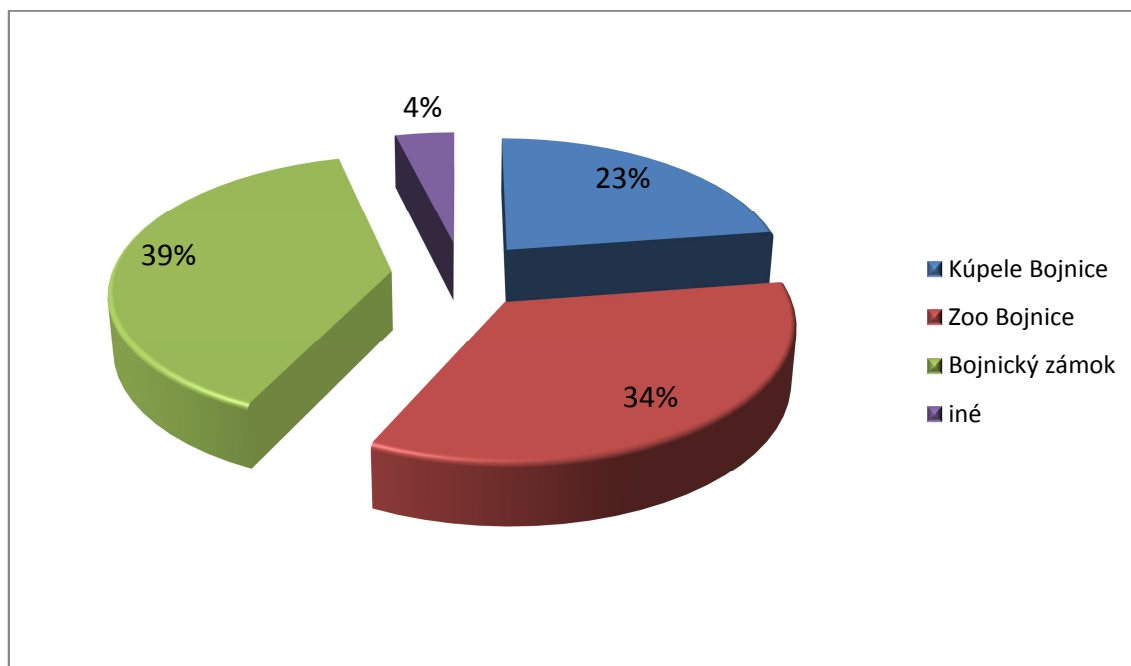

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č.4: Ktoré miesta ste už navštívili v tomto regióne?

Opätovne sa jedná o mesto Bojnice a jeho ponuka: zámok, kúpele a ZOO. To sú najčastejšie výpovede respondentov. K tomu sa pridáva mesto Prievidza ako také.

Graf 4 Navštívéné miesta

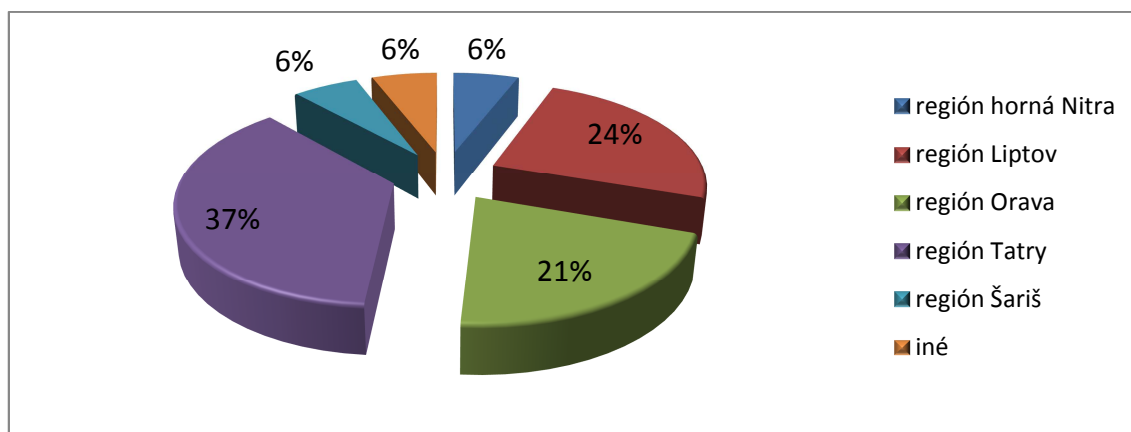

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č.5: Pri rozhodovaní o výbere dovolenke na Slovensku by ste si spomedzi ponúknutých možností vybrali?

Na výber boli viaceré regióny cestovného ruchu a respondenti mali vybrať ten, v ktorom by strávili dovolenku. Potvrdila sa hypotéza, že najatraktívnejším regiónom na Slovensku je región Tatry. Táto lokalita ostáva aj do budúcnosti najnavštevovanejším regiónom. Do výberu s väčšou pravdepodobnou návštevnosťou sa dostali regióny ako Liptov a Orava. Hornonitriansky región sa dostal na úroveň regiónov Horehronie a Šariš. Ostatné vybrané regióny sa dostali pod malú hranicu návštevnosti. Z toho vyplýva, že na porovnanie s ostatnými regiónmi je hornonitriansky región s nižšou záujmovou návštevnosťou ako ostatné regióny.

Graf 5 Vybrané regióny Slovenska

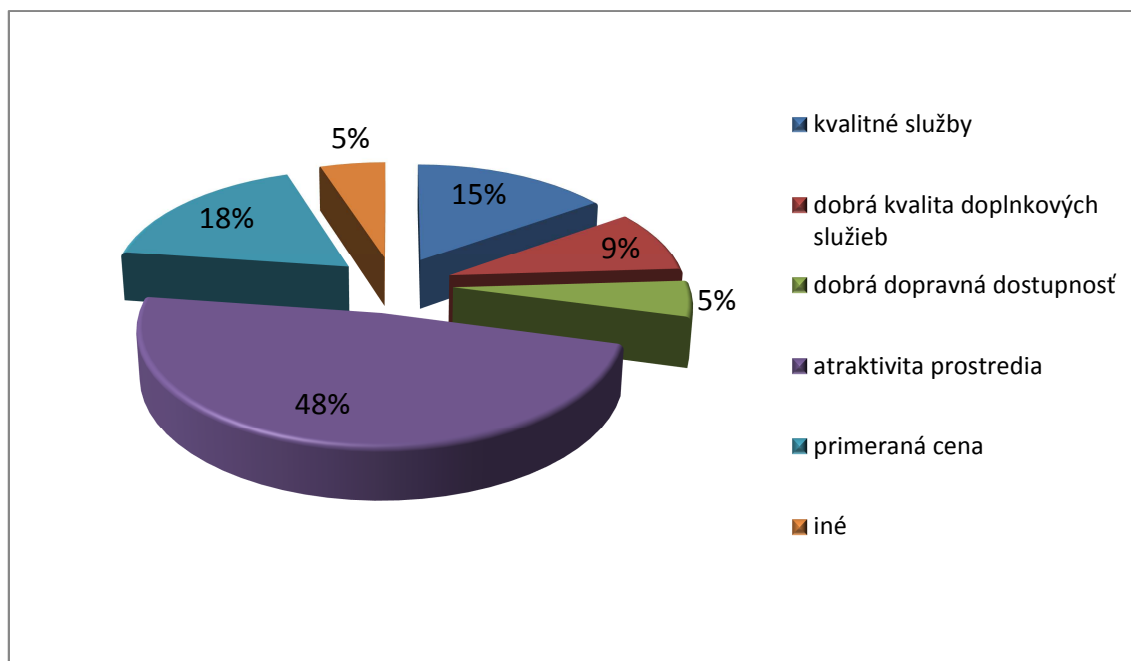

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č.6: Dôvod výberu Vášho rozhodnutia?

Z vybraných možností bola vybraná najčastejšia odpoveď krása okolia. Z toho vyplýva, že dôležitý faktor na výber dovolenky je, aby prostredie, do ktorého sa dovolenkujúci chystajú má mať príjemnú vizuálnu podobu. Okrem tejto požiadavky si vyberajú atraktivitu prostredia regiónu, primeranú cenu a kvalitné služby ponúkajúce v jednotlivých regiónoch.

Graf 6 Dôvod výberu

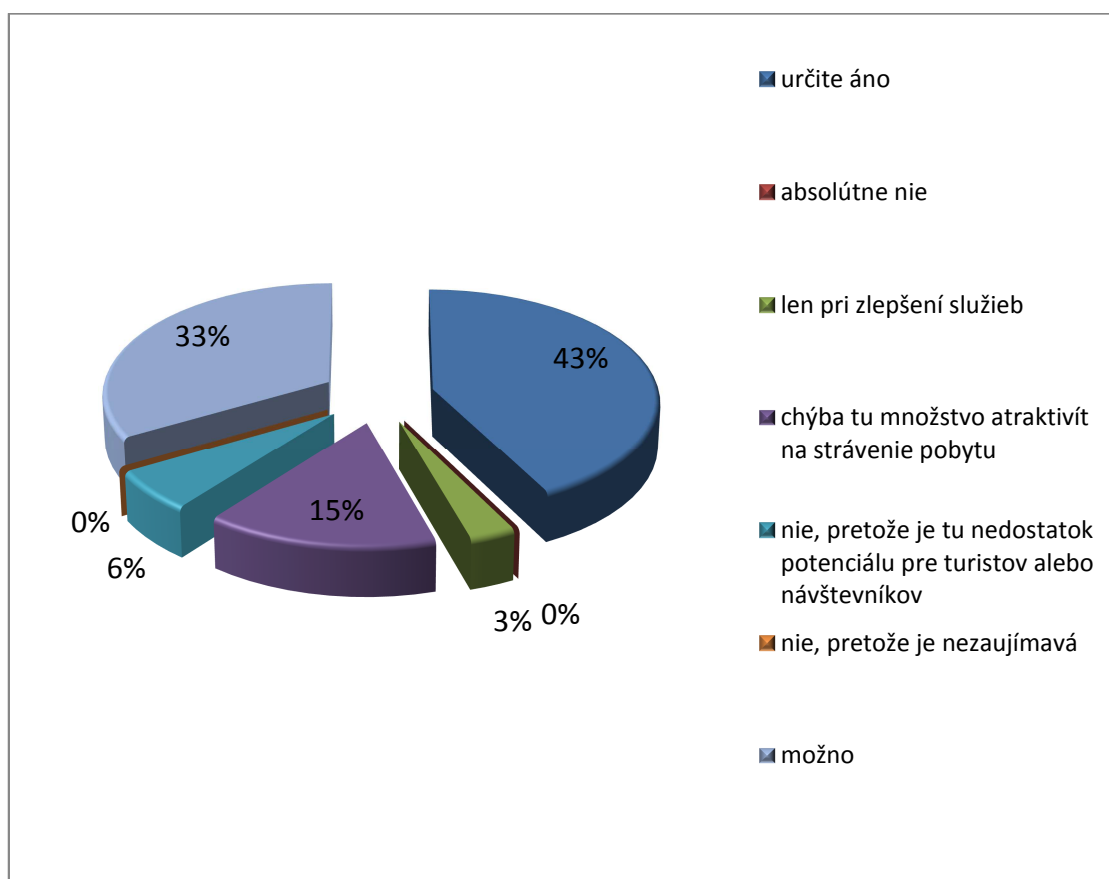

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č. 7: Odporučili by ste známym návštevu hornej Nitry?

Hoci by si respondenti sami vybrali iný región Slovenska, hornonitriansky by odporúčali navštíviť, pretože si myslia, že tento región ponúka množstvo zaujímavých miest na oddych a rekreáciu, výlet alebo strávenie dovolenky. S určitou istotou, že tento región je rozhodne, ten ktorý treba navštíviť bola druhá najčastejšia odpoveď. S odpoveďou možno bola tretia najčastejšia odpoveď. V menšej miere bola, ale aj odpoveď, že hornej Nitry chýbajú príležitosti na to, aby tu strávili pobyt.

Graf 7 Odporúčanie regiónu

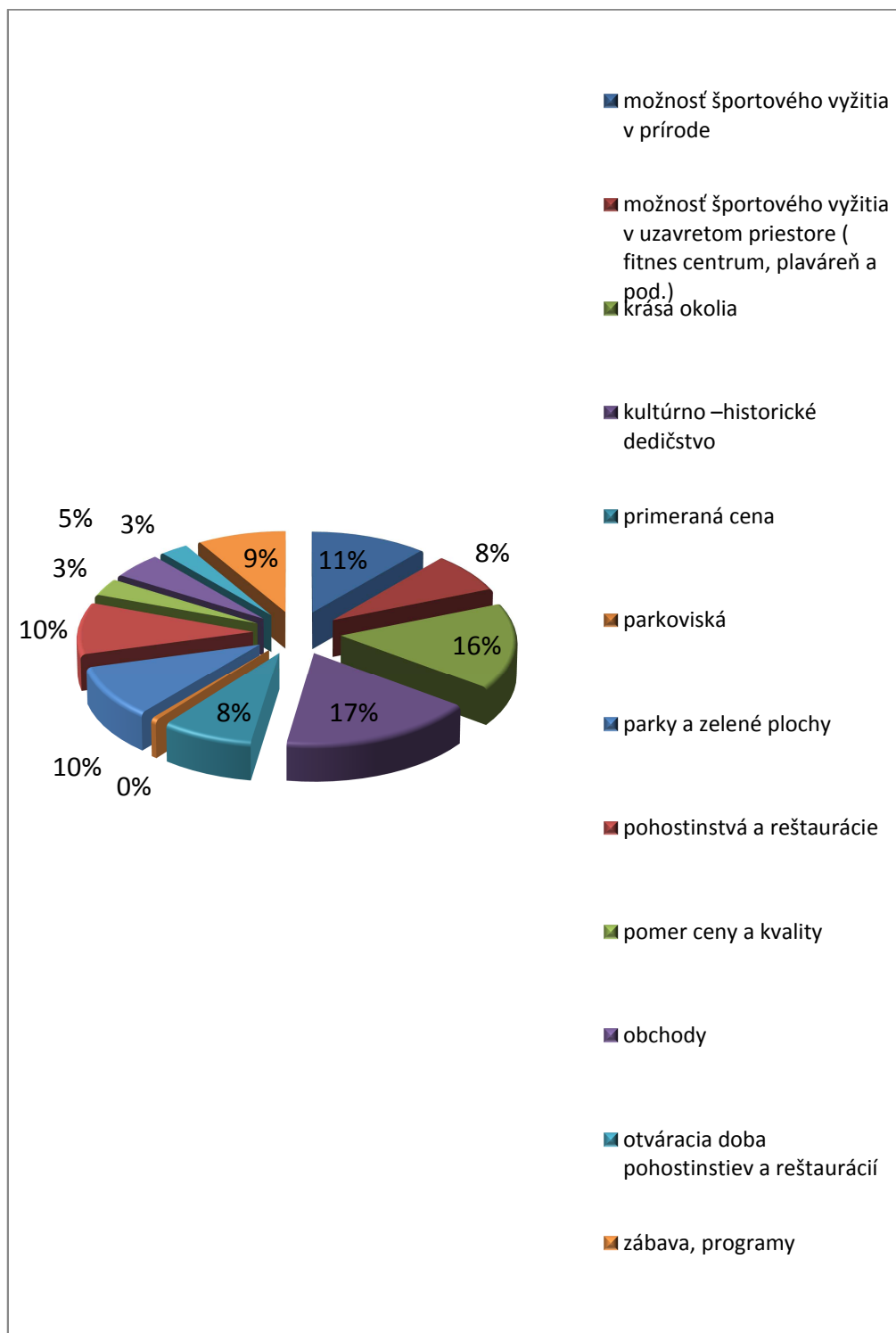
Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č. 8: Ako oceňujete svoju spokojnosť s jednotlivými prvkami ponuky hornej Nitry?

Najviac oceniteľné je kultúrno-historické dedičstvo, ktoré sa nachádza v tomto regióne. Obkolesujúca príroda a dobrá dopravná dostupnosť sú možnosti, s ktorými sú odpovedajúci spokojní. V menšej miere sú spokojní s možnosťou vyžitia v prírode spolu so zelenými plochami vyskytujúcimi sa v tomto regióne. Vo väčšej miere boli

spokojní s reštauráciami a pohostinstvami, ale aj zábavou a programy, ktoré sa organizujú v tomto regióne. Medzi možnosti so spokojnosťou označili ešte športové využitie v uzavretom priestore. Naopak neboli spokojní hlavne s parkoviskami, pomerom ceny a kvality, s obchodmi a otváracími hodinami pohostinstiev a reštaurácií.

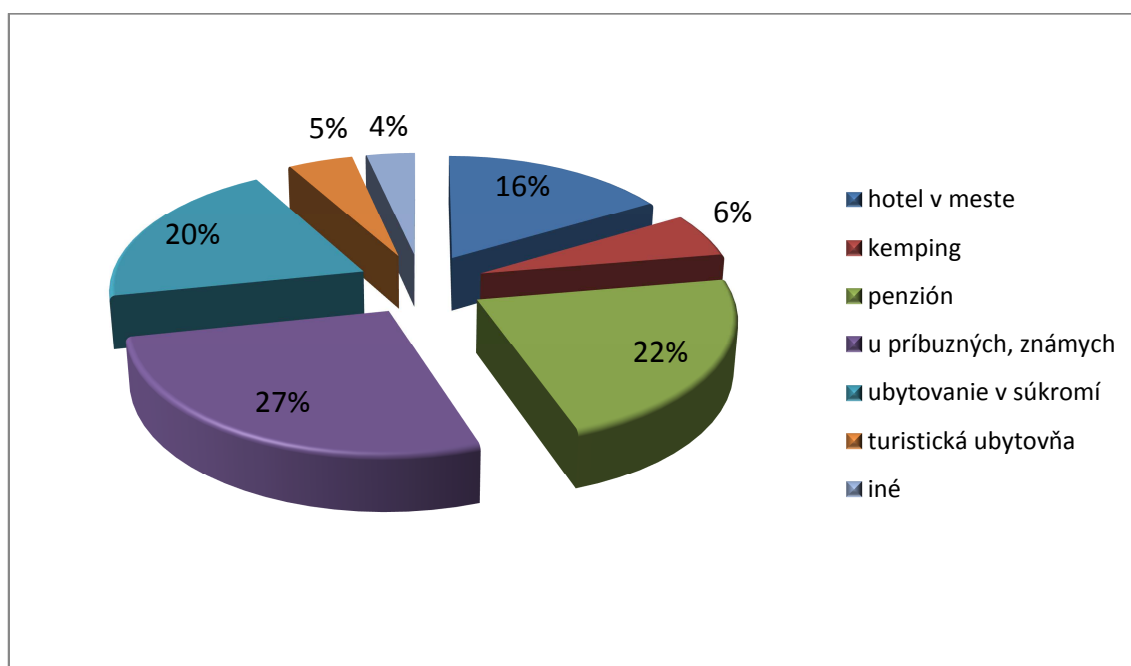
Graf 8 Spokojnosť regiónu

Otázka č.9 : Kde by ste sa ubytovali pri absolvovaní výletu resp. dovolenky v hornonitrianskom regióne?

Pri návšteve tohto regiónu, prípadne absolvovania dovolenky či výletu by sa najviac ľudí ubytovalo u známych, potom by si vybrali možnosť hotela na vidieku. Ubytovanie v súkromí by bola nasledujúca možnosť výberu. Penzión by vyberali ako štvrtý v poradí, hotel v meste sa ocitol na piatom mieste spomedzi vybraných možností. Ostatné možnosti by boli zastúpené menším počtom výberu.

Graf 9 Možnosti ubytovania

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č. 10: Čo sa Vám najviac páči v regióne horná Nitra?

Otázka bola koncipovaná na základe dobrovoľnej odpovede. Väčšina respondentov nereagovalo na túto otázku. Tí, ktorí odpovedali na otázku sa zhodli na tom, že to čo je atraktívne na hornej Nitre je Bojnický zámok, kúpele a ZOO. Tieto tri odpovede sa vyskytli najčastejšie.

Otázka č. 11: Čo sa Vám najmenej páči v regióne horná Nitra?

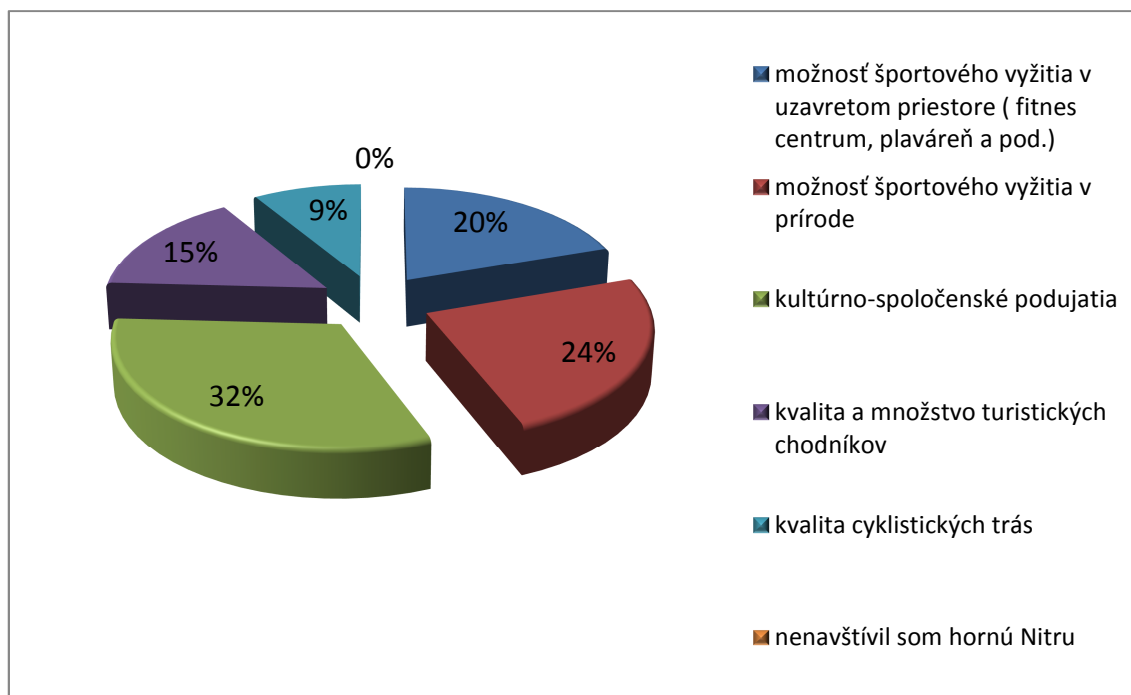
Podobne ako predchádzajúca otázka bola viac menej nezodpovedaná. Tí čo sa rozhodli odpovedať sa zhodli na tom, že prekážka, ktorá im vadí v tomto regióne sú

hlavne poškodené komunikácie, doprava a znečistené ovzdušie (pravdepodobne mali na mysli elektrárň Zemianske Kostol'any a Novácke chemické závody).

Otázka č. 12: Ktoré z nasledujúcich služieb, aktivít a produktov ste využili v tomto regióne, ak ste tu boli?

Najčastejšie sú využívané stravovacie služby, kultúrno-spoločenské podujatia, možnosť športových aktivít, možnosť využívania športových aktivít v uzavretom priestore a kvalita turistických chodníkov. Tieto služby sú najviac využívané v tomto regióne. Najväčšie zastúpenie majú stravovacie služby a kultúrno-spoločenské podujatia.

Graf 10 Využívanie regiónu

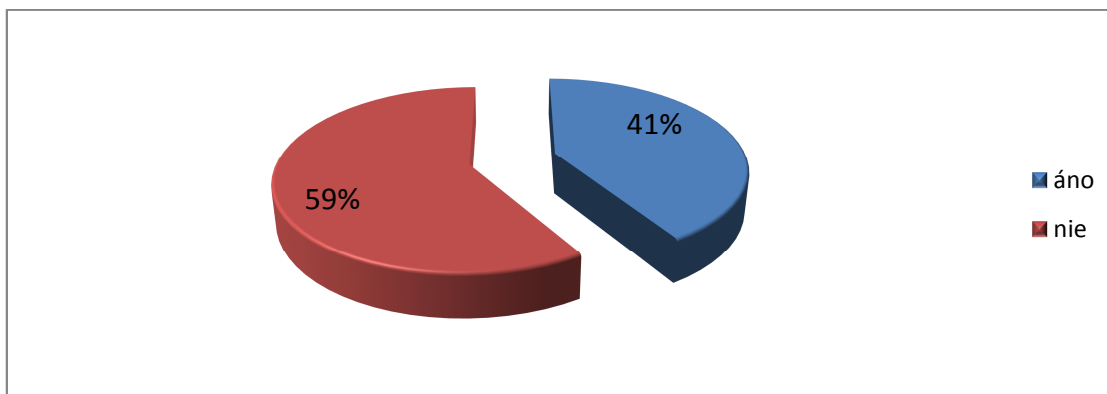

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č.13: Počuli ste už o vinárstve na hornej Nitre a s tým spojené vinárske podujatia?

Pomer odpovedí áno a nie sa percentuálne približoval. Väčšina respondentov však o takejto možnosti vinárskej turistiky na hornej Nitre nebola informovaná.

Graf 11 Hornonitrianske vinárstvo

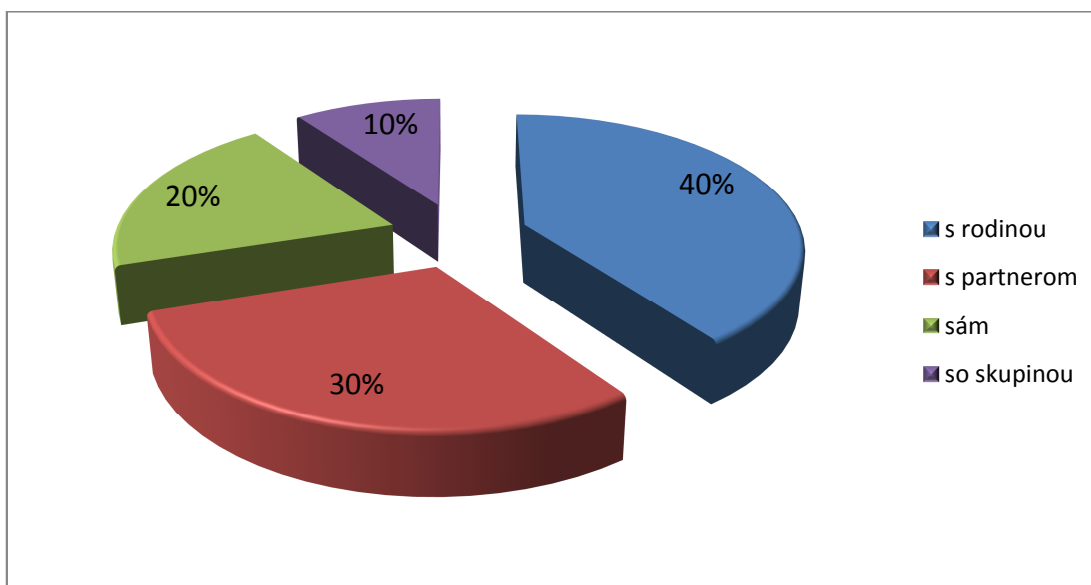

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č. 14: S kým najčastejšie cestujete?

Najčastejšie respondenti cestujú s rodinou. Bola to prevažná časť odpovedí. Druhá väčšia časť bola cestovanie s partnerom. So skupinou priateľov alebo sám boli menej časté odpovede.

Graf 12 Spoločné cestovanie

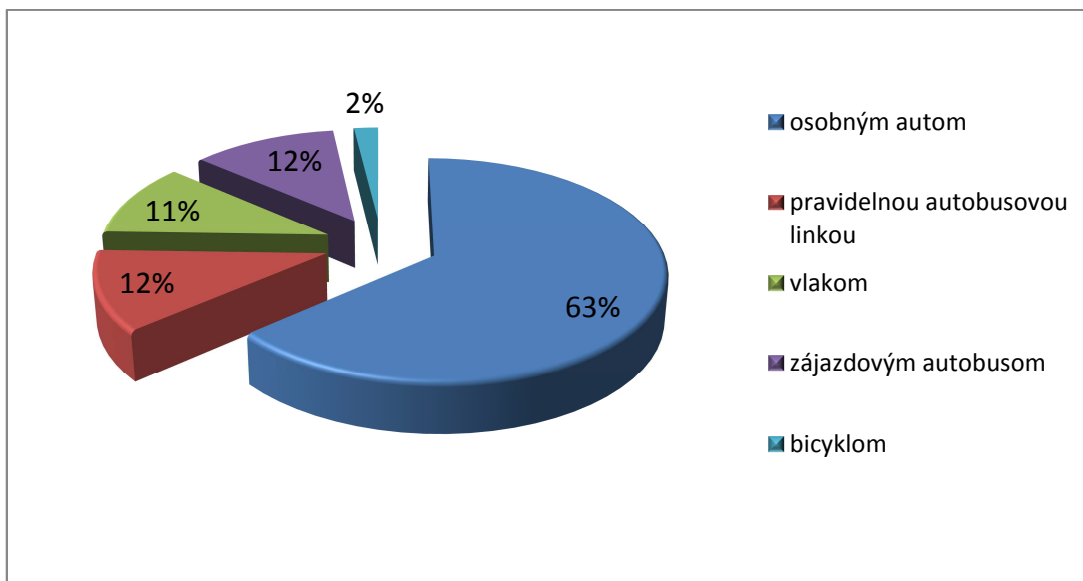

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č. 15: Aký dopravný prostriedkom najčastejšie cestujete na výlety, resp. dovolenky?

Najväčšiu skupinu odpovedí radila osobné auto ako najviac využívaný dopravný prostriedok. Druhá väčšiu skupinu tvorili autobusová a vlaková doprava. Zájazdy tvorili menší podiel na doprave. Bicykel využíva len malá časť cestujúcich.

Graf 13 Prostriedok cestovania

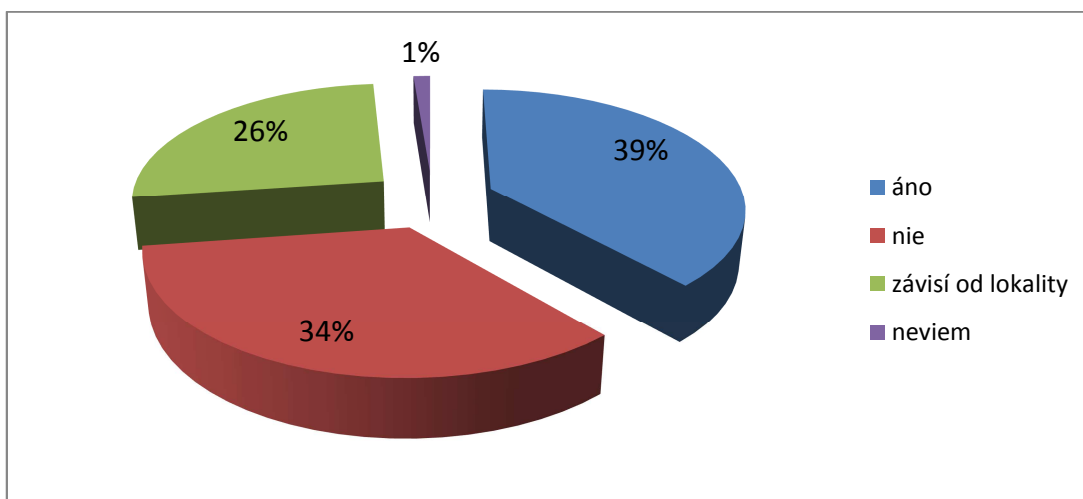

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

Otázka č. 16: Sú podľa Vás informácie o atraktivitách a možnostiach trávenia času v území dostatočné?

Najviac odpovedí bola, že informácie v regióne sú čiastočné. Odpovede áno a nie boli približne na rovnakej percentuálnej hodnote. Posúdiť terajšiu situáciu nevedelo malá časť odpovedajúcich.

Graf 14 Informovanie o regióne

Zdroj: vlastné spracovanie (2013)

4.2 Návrhy na zlepšenie súčasného stavu

Horná Nitra nemá presne geografické vymedzenie, ktoré by turisti vedeli charakterizovať. Problémom ostáva to, že informovanosť o regióne je na malej úrovni. Horná Nitra nie je propagovaná komplexne, ale len čiastočne. Vyčleňuje sa len oblasť Bojníc a príľahlých obcí. Pasívni turisti nemajú presné poňatie o tom, čo všetko je horná Nitra, ktoré územie spadá pod toto členenie. Samotní obyvatelia nemajú dostatočné informácie, v ktorom regióne presne žijú. Podstata tohto problému spočíva v nedostatočnom prezentovaní hornej Nitry ako jedného celku. Na rozdiel od iných regiónov väčšina turistov rozumie pod pojmom horná Nitra hlavne oblasť Bojníc, hoci prisudzujú k tomu aj okres Prievidza či Partizánske. Celá oblasť hornej Nitry je sústredená okolo mesta Bojnice, ktoré turisti vyhľadávajú ako lokalitu hornej Nitry. Všeobecne môžeme vyvodiť z toho záver, že Bojnice majú dostatok potenciálu na to, aby mohli prilákať turistov, ostatné lokality sú menej vyhľadávané. Problém je, že organizácie, ktoré pôsobia v tomto regióne, sú nejednotné a chýba jednoznačne organizácia, ktorá by sa venovala celej hornej Nitre, nielen oblasti Bojníc, mesta Bojnice, okresu Prievidza. Príkladom je *Turisticko-informačná kancelária Bojnice*. Zameraná na oblasť Bojníc. Avšak ak sa chcete dostať na internetovú stránku tejto organizácie, dostanete sa na organizáciu *Región horná Nitra-Bojnice, oblastná organizácia*. Návštevník môže byť zmätený z toho, či je to tá istá organizácia, alebo iná. Okrem tejto organizácie pôsobí v regióne *Turisticko-informačná kancelária mesta Prievidza*. Spolu s *Turisticko-informačnou kanceláriou v meste Handlová*, ktorej internetová stránka vás odkáže na *Mikroregión handlovskej doliny*, sú len čiastočné organizácie v regióne. Okrem týchto hlavných organizácií, ktoré pôsobia v tomto regióne, je *Združenie pre rozvoj regiónu horná Nitra*. Ak zoberieme celú hornú Nitru, tak mesto Partizánske a Bánovce nad Bebravou nemajú TIK, Mesto Topoľčany má len oddelenie v rámci Mestského úradu. Aby sa zvýšila informovanosť regiónu je potrebné sa zjednotiť na organizáciách, ktoré propagujú hornú Nitru a vytvoriť jednotnú silnú organizačnú zložku, ktorá by zaberala celú oblasť hornej Nitry. A mohla tak zvýšiť informovanosť, príklad mesta Prievidza v mesta Bánovce nad Bebravou. Prípadne odporučiť nejakú zaujímavú atraktivitu v inom okrese.

Najčastejšie si turisti vyberajú na hornej Nitre mesto Bojnice. Spolu s Tatrami a Bratislavou sú najvýznamnejšie lokality Slovenska. Zámok, ZOO a kúpele nie sú veľmi častým javom v jednom meste. Ročne ich navštívi viac ako milión návštevníkov. Bojnice sa radia medzi 5 miest, ktoré majú najväčšiu perspektívu rozvoja cestovného ruchu v Európskej únii. Spojenie takýchto troch atraktivít na malom území je hlavný dôvod, prečo majú Bojnice takú vysokú návštevnosť. Na základe výskumu je možné vyvodiť záver, že hlavný dôvod návštevy je len okolie Bojníc. Na ostatnú ponuku je menší dopyt. V okrese Prievidza je záujem ešte o Vodný svet v Sebedraží, niekoľko rokov fungujúci rekreačný areál. Záujem je aj o turistiku a lyžiarske strediská. Zaujímavosťou je reštaurácia Afrodita, ktorá má dostatočný záujem o návštevu. Pravdepodobne ide o renomé tejto reštaurácie ako o najlepšej reštaurácie na Slovensku (za rok 2012). Kúpaliská sú navštevované v strednej miere návštevnosti, ale o vodné nádrže je menší záujem. Dôvodom je znečistená voda a málo služieb poskytovania. Okrem toho je okolie značne neudržiavané. O Banské múzeum, Prepoštskú jaskyňu, sakrálne pamiatky nie je záujem. Podobne ani o kaštiele či kúrie, ktoré sú v tomto regióne. Navrhovaný potenciál Mokradí nemal úspech a túto lokalitu by návštevníci nenavštívili.

Na zlepšenie situácie je nutné vytvoriť propagačné materiály, ktoré by boli plošne distribuované. Zamerať sa na to, čo má skutočný potenciál pre bežného návštevníka. Príkladom môže byť Banské múzeum, ktoré poukazuje na históriu baníctva na hornej Nitre, avšak využívajú ho len žiaci a študenti ako exkurzie počas školského roku, čo je súčasťou vyučovacieho procesu, nie na dobrovoľnom výbere. Aj keď baníctvo nemožno porovnávať s Bojnickým zámkom, na to aby vzrástla návštevnosť, je potrebné vytvoriť informačnú brožúru aj pre iné vekové skupiny ako len žiakov a študentov, príkladom môžu byť rodiny s deťmi, využiť rôzne zľavnené kupóny pre ostatných návštevníkov, aby aj oni mali záujem na spoznávaní baníckej histórie hornonitrianskeho regiónu. Ďalším príkladom môžu byť kaštiele. Nepriazňou miestnych kaštieľov je ten fakt, že nie sú udržiavané. Okrem výnimky kaštieľa v Zemianskych Kostolnoch, ktorý sa využíva na sobášne účely. Príkladom by mohol byť kaštieľ v Čereňanoch, z ktorého sa stala reštaurácia, ponúkajúca aj možnosť ubytovania. Takýto trend oživa na celom Slovensku. Z kaštieľov sa stávajú hotely, reštaurácie, miesta kde sa organizujú rôzne spoločenské akcie. Výhodou sú aj kaštiele nachádzajúce sa na

vidieku, ktoré majú k dispozícii aj okolitý park. Výhodou kaštieľov v Zemianskych Kostolnoch a Novákoch je lokalizácia hlavného ťahu medzi Partizánskym a Prievidzou. Nevýhodou kaštieľa v Bystričanoch je, že momentálne sa využíva ako reedukačné centrum. Hlavným problémom je nedostatok investorov, ktorý by financovali tieto historické objekty. Problémom ostávajú aj turistické lokality, ktoré sú nedostatočne označené, prípadne málo informácií je o rôznych prírodných pamiatkach. Príkladom je Vyšehrad. Často sa tento pojem spája s Vyšehradom v Prahe. Na hornej Nitre je to však archeologická lokalita, dnes skôr však už len horská plošina, ale s dobrým miestom pre turistiku. Prírodné atraktivity sú v súčasnosti málo využívané v tvorbe cestovného ruchu. Vo veľa prípadoch absentujú značenia a informácie o uvedených atraktivitách priamo v mieste, kde sa vyskytujú. Niektoré sú vyznačené len na mapách cyklotrás. Problémom pešej turistiky je, že veľa chodníkov je bez označenia. Dôvodom je nedostatok finančných prostriedkov a značkárov, k tomu je nedostatok panelov s turistickými mapami, kde sa začínajú pešie túry. Pri ťažbe dreva sú značne ničené turistické chodníky, poškodzovanie turistického značenia vandalmi. Ďalším nedostatkom je málo prístreškov a odpočívadiel. Prírodný potenciál v oblasti je nedostatočne využitý pre cestovný ruch. Pri chránených územiach a náučných chodníkoch je potrebné, aby sa stali súčasťou regionálneho produktu cestovného ruchu. Je potrebné propagovať túto turistickú oblasť nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Nové centrá pešej turistiky by sa mohli stať v oblastiach v obci Bystričany a Nitrianske Pravno. Využiť k tomu je možné Bojnice, ktoré lákajú turistov a návštevníkov, mesto Prievidza, ale aj kúpaliská v Chalmovej a vodná nádrž v Nitrianskom Rudne počas letných mesiacov. Vodná turistika na hornej Nitre nemá podmienky na to, aby sa tu rozvíjal masovejší vodný turizmus. Jediným splavným miestom je rieka Nitra. Z lyžiarskych stredísk sú pre turistov najzaujímavejšie lokality Remata, Fačkovské Sedlo a Poruba. Ostatné menšie lyžiarske strediská majú len regionálny charakter. Mesto Prievidza naďalej ostáva pre turizmus nezaujímavé. Napomôcť a zmeniť tento trend by mal projekt Zlatá Prievidzská cesta pre tých, ktorí majú záujem na poznávaní histórie mesta. Historické parky nie sú dostatočne využívané. Hlavné dôvody sú neudržiavanie takýchto objektov alebo neprístupnosť verejnosti. Na to, aby sa tieto parky začali využívať, je potrebné zabezpečiť finančné prostriedky na obnovu, ale aj na údržbu. Príkladom parku je park okolo kaštieľa v Bystričanoch so vzácnymi drevinami.

Na základe absolvovaných rozhovorov miestnej majiteľky chát, majiteľky penziónu na vidieku a majiteľa vidieckej reštaurácie vyplynulo, že turisti chodia na hornú Nitru hlavne kvôli zámku a ZOO, väčšina u nich ubytovaných predstavujú rodiny s deťmi. V menšom počte sa vyskytujú páry. Ako uvádza Barbora Banášová: „*Ku nám chodia hostia preto, aby si užili okolitú prírodu a neboli vystavení každodennému zhonu. Využívajú súkromie, a preto volia miesto hotelov a penziónov chatu.*“¹¹⁵ K podobnému tvrdeniu sa pripája aj majiteľka penziónu Mária Bilčíková, ktorá uvádza, že „*hostia si vyberajú miesto ubytovania v meste, ubytovanie na vidieku.*“¹¹⁶ Najčastejšie si hornú Nitru vyberajú turisti z hlavného mesta, okolie Nitry alebo východného Slovenska. Okrem toho zo zahraničných turistov najväčšiu skupinu tvoria Česi, malom počte aj nemeckí turisti. Dôvodom prečo si vyberajú tento región je, že „*veľa ľudí nemá dostatok finančných prostriedkov na to, aby si mohli vybrať dovolenku v iných atraktívnejších regiónoch ako sú Tatry či Liptov, a preto hľadajú vhodnú alternatívu, ktorá v tomto prípade je horná Nitra, konkrétne Bojnice.*“¹¹⁷ (Barbora Banášová). Najčastejšie využívajú túto lokalitu hlavne v letných mesiacoch, ale záujem o oddych je aj v období Vianoc, počas trvania festivalu duchov a strašidiel, rytierske dni alebo koniec roka, kde turisti využívajú obdobie Silvestra. Okrem Bojnického zámku návštevníci využívajú kúpalisko Čajka, lesy na zbieranie húb... Navyše využívajú aj iné atraktivity, ktoré sa ale nenachádzajú v regióne, preto cestujú aj do iných regiónov. Príkladom sú Turčianske teplice, Čičmany alebo Tatry. Pobyty väčšinou trvajú 5-7 dní. Okrem toho nevýhodou je miestna daň, ktorá podľa Márie Bilčíkovej: „*spôsobuje problémy s hosťami, pretože okrem poplatku za pobyt musíme každý deň zaučtovať hosťom aj mestskú daň, čo spôsobuje ďalšie náklady a nerobí to dobré meno mne, ale aj iným čo podnikajú ako ja. V Prahe sa mi takéto veci nestali. Poplatok bol jednotný a žiadne poplatky navyše.*“ Pobyt na vidieku si vyberajú turisti na základe toho, že náklady na ubytovanie sú menšie a okrem toho majú bližšie k lyžiarskym strediskám, ktoré využívajú v zimnej sezóne a v letnej využívajú pobyty v prírode a navštevujú miestne ranče, ktoré sa tu nachádzajú. Majiteľ reštaurácie Peter Dražický hovorí, že: „*by bolo výhodné spájať ponuky v regióne, pretože čím viac je ich v blízkom okolí, tým*

¹¹⁵ BANÁŠOVÁ, Barbora. Interview. In: *Prievidza*, 21. februára 2013.

¹¹⁶ BILČÍKOVÁ, Mária. Interview. In: *Bojnice*, 23. februára 2013.

¹¹⁷ BANÁŠOVÁ, Barbora. Interview. In: *Prievidza*, 21. februára 2013.

viac príde návštevníkov.“¹¹⁸ Jeho reštaurácia je umiestnená v lokalite nachádzajúca sa v lesnom prostredí . Návštevníci sú prevažne z regiónu, ale prichádzajú aj hostia z iných častí Slovenska, alebo z Moravy. Najčastejšími hosťami sú páry, alebo skupiny. Počas letných mesiacov reštauráciu využívajú hlavne ako zastávku počas túr. Výhodou je, že sa tu nachádza množstvo turistických trás. Okrem toho sa majitelia snažia ponúkať aj ďalšie možnosti vyžitia v regióne a tým spôsobom prezentovať región. „*Môj starý otec mi pomáha prezentovať tento kraj tým, že návštevníkov prevedie ako sprievodca po okolí a vezme ich na miesta bývalých baní, ktoré ešte v stredoveku využívali na ťažbu zlata. V spätnej väzbe sú vďační za to, že mohli takúto prehliadku absolvovať a dozvedieť sa opäť niečo nové a tým pádom je to istá forma reklamy nášho regiónu.*“¹¹⁹(Mária Bilčíková)

4.3 SWOT analýza

Silné Stránky

- Horná Nitra má k dispozícii množstvo kultúrno-historického potenciálu konkrétne:
 - Bojnický zámok
 - Bojnické kúpele
 - ZOO Bojnice
- >
- Dominanta hornej Nitry
- Tie tri atraktivity sú celoslovenský známe, okrem toho Bojnický zámok je celosvetové známy
 - Novozrekonštruované námestie v Bojniciach
 - Organizovanie rôznych podujatí na zámku
 - Množstvo prírodného potenciálu
 - Nachádzajú sa tu termálne a minerálne pramene
 - Sieť naučných a turistických chodníkov, cyklotrás
 - Existencia lyžiarskych stredísk
 - Kúpalisko Čajka
 - Vodné nádrže
 - Chránené krajinné oblasti

¹¹⁸ DRAŽICKÝ, Peter. Interview. In: *Oslany*, 26. februára 2013.

¹¹⁹ BILČÍKOVÁ, Mária. Interview. In: *Bojnice*, 23. februára 2013.

- Relatívna spokojnosť so službami v regióne.
- Prijateľná cena vzhľadom na kvalitu
- Existencia miestneho letiska
- TIK v Prievidzi a TIK Bojnice, ktoré úzko spolupracujú
- Výhodná poloha regiónu, priame vlakové spojenie s Bratislavou
- Ceny služieb sa rovnajú kvalite cien
- Výhodou je aj funkcia turistických informačných kancelárií
- Región je prezentovaný na veľtrhoch a výstavách cestovného ruchu
- V regióne je množstvo rekreačných aktivít:
 - Zimné športy
 - Turistika
 - Rybolov
 - Poľovníctvo
 - Cykloturistika
 - Kúpanie
 - Vodné športy
 - Paragliding
 - Jazda na koni
 - Dobrá geografická poloha s dobrou infraštruktúrou

Slabé stránky

- Nižšia kvalita dopravnej dostupnosti
- Zlá kvalita cestných komunikácií
- Využívanie regiónu najmä v letnej sezóne
- Sústreďenie sa návštevníkov v Bojniciach (zámok, kúpele, ZOO)
- Málo organizovaných podujatí
- Nepostačujúca starostlivosť o kultúrne pamiatky
- Slabá propagácia celkového regiónu
- Nekomplexné propagačné materiály, ktoré sa zaoberajú len okolím Bojníc
- Nedostatok spoločenských a kultúrnych podujatí
- Slabá údržba turistických a náučných chodníkov

- Absencia jednotného informačného systému, ktorý by plošne zastrešoval celú oblasť
- Znečisťovanie ovzdušia miestnymi chemickými závodmi a elektrárnou
- Nedostatočná otváracia doba reštauračných zariadení
- Znečistené vodné priehrady

Príležitosti

- Využitie geografickej polohy regiónu
- Vhodné by bolo vybudovať dopravné spojenie medzi vzdialenejšími regiónmi
- Lepšie propagovanie baníckej tradície regiónu
- Využitie kúpeľníctva aj iných častiach regiónu
- Vytvorenie nových rekreačno-oddychových centier
- Výstavba nových komunikačných trás (diaľnice)
- Revitalizácia ZOO
- Doplnenie turisticko-náučných trás
- Zlepšenie informovanosti regiónu
- Podpora produktov cestovného ruchu
- Zvýšenie informovanosti o regióne

Ohrozenia

- Nedostatok finančného kapitálu na rozvoj cestovného ruchu
- Zníženie životnej úrovne, menej príjmov v CR
- Absencia priameho dopravného spojenia s európskymi mestami
- Doplnenie turistických a náučných chodníkov
- Vytvorenie nových pracovných miest na základe nových vznikajúcich atraktivít regiónu
- Nárast nezamestnanosti
- Pomalá rekonštrukcia zariadení a nedostatočná modernizácia
- Zhoršenie životného prostredia
- Slabá podpora rozvoja regiónu

Podľa SWOT analýzy je možné konštatovať, že skúmané územie má k dispozícii niekoľko kultúrnych pamiatok, avšak nie v dobrom stave. Okrem toho je tu existencia

okolitej prírodnej ponuky, termálne pramene a banícka tradícia. Najväčším pozitívom regiónu je Bojnický zámok, ktorý je stále hlavným dôvodom návštevy hornonitrianskeho regiónu. Tento fakt môže mať za dôsledok zvýšenú návštevnosť aj iných miest pri zvýšenej propagácii regiónu. Za pozitívum sa pripisuje aj existencia športovo-rekreačných zariadení. Okrem slabej propagácie sa považuje za hlavný nedostatok nedostatočná kvalita cestných komunikácií a chýbajúce napájanie na hlavné dopravné ťahy.

4.3 Nové možnosti rozvoja CR v regióne

Pri rozvoji cestovného ruchu, konkrétne prírodného či kultúrno-historického potenciálu, je dôležitá prítomnosť investorov, ktorí by sa podieľali na tomto rozvoji. Príklad rozvoja cestovného ruchu je vidieť v regióne Liptov. Hoci ustúpila ochrana prírody vybuďovalo sa množstvo atraktivít, ktoré do tohto regiónu priťahujú turistov. V tejto vybranej lokalite je niekoľko plánov na rozvoj cestovného ruchu. Asi najväčšou investíciou do budúcnosti sa má stať náučno-zábavný park *Krajina legiend*. Tento projekt by mal byť postavený v Bojniciach. Konkrétne medzi Bojniciami a Prievidzou, smerom na obec Opatovce nad Nitrou. Projekt by mal vytvoriť približne 2000 pracovných miest. Výstavba tohto areálu by mala trvať asi dva roky. Park by mal mať niekoľko zameraní: od *Školy hrou, cez adrenalín, rodina pod' sa zabaviť* až pre organizovanie aktivít pre dôchodcov. Park bude mať aj bezbariérový systém. Tento park by mal byť medzi najväčšími zábavnými parkmi v strednej Európe. Prístupný by mal byť celoročne. V areály sa budú nachádzať hotel, areál oddychu a zábavy s reštauráciami, kinom, kaviarňami a ostatnými zariadeniami na oddych a rekreáciu. Ak sa takýto projekt uskutoční a výstavba sa dokončí, znamená to obrovskú príležitosť pre rozvoj cestovného ruchu v hornonitrianskom regióne. Na základe uskutočnených rozhovorov bolo niekoľko aj pozitívnych, ale aj negatívnych reakcií na tento projekt. Ako uviedla Helena Horváthová: „*Ja osobne si myslím, že samotné Bojnice sú už dosť rozvinuté, mohlo sa uvažovať o inej lokalite v tomto okrese*“¹²⁰ Ďalšou reakciou bola reakcia Jozefa Krátkeho: „*Myslím si, že bez obchvatu a primeranej infraštruktúry to bude zbytočné, pretože po takýchto cestách sem dostanú málo ľudí.*“¹²¹ Po vybudovaní takéhoto parku, ktorý by mal byť prvým svojho druhu v strednej a východnej Európe, je

¹²⁰ HORVÁTHOVÁ, Helena. Interview. In: *Nováky*, 14. februára 2013.

¹²¹ KRÁTKY, Jozef. Interview. In: *Nováky*, 14. februára 2013.

predpokladaná návštevnosť Bojníc až okolo 2,5 milióna ľudí ročne. Do Bojníc prichádzajú turisti celoročne, vďaka marketingovým aktivitám Bojnického zámku. „*Takýto projekt schaľujem, pretože to znamená nový príliv turistov*“.¹²²(Barbora Banášová)

Ďalším projektom, ktorý by sa mal uskutočniť opäť v Bojniciach, je projekt kúpaliska Čajka. Výhodné podmienky, atraktívne prostredie pri zámku a dostatok termálnej vody sú dôvody, prečo kúpalisko Čajka spolu s koncepciou rozvoja cestovného ruchu plánuje v Bojniciach vybudovať rekreačno-športový komplex. Projekt by mal stáť okolo 150 miliónov eur. Jeho súčasťou má byť moderné aquacentrum, päť hotelov, Podzámčie – Suburban (s ubytovaním a službami), kolonáda, nové liečebné domy, kongresové centrum, akvapark, bahenné kúpele a krytá i otvorená 400 metrová lyžiarska dráha. Táto realizácia by mala zabezpečiť destináciu Bojnice ako jedno z najatraktívnejších rekreačno-športových stredísk na Slovensku.¹²³ Problémom však je termálna voda, ktorá je na území hornonitrianskych baní a s ním súvisiaci odber vody. Financie sú plánované predovšetkým z financií kúpeľov, ale aj dotácia Ministerstva financií.

Ďalšou atraktivitou, ktorá môže zvýšiť návštevnosť hornonitrianskeho regiónu, je výstavba 9-jamkového ihriska v športovo-rekreačnom areáli Vodný svet. Investície na toto ihrisko sa pohybujú okolo 2 miliónov eur. Investícia bude nadväzná na už existujúce tréningové centrum golfového klubu Scotland. Do projektu je zapojená aj škótska spoločnosť Mackenzie & Ebert. Takýto koncept dbá aj o prírodu, a to znamená, že nebude narušené životné prostredie. Ihrisko bude vsadené do prostredia, ktoré už bolo vytvorené prírodou. Presný termín takéhoto projektu ešte nie je známy a preto je len v úrovni rokovaní.

Ďalším návrhom na zvýšenie návštevnosti je vidiecka turistika a agroturistika, ktorá sa v posledných rokoch rozvíja aj na území Slovenska. Mnohí majitelia chat zistili, že využiť staré a nepotrebné domy a chaty sa dajú využiť aj v cestovnom ruchu. Z ruchu veľkomiest späť k jednoduchšiemu spôsobu na vidiek. Vidiecky turizmus je určitá forma rekreácie vo vidieckom prostredí. Dôvodom pre rozširovanie vidieckej turistiky a agroturistiky je udržať obyvateľov vidieka v ich domoch, poskytnúť im

¹²² BANÁŠOVÁ, Barbora. Interview. In: Prievidza, 21. februára 2013.

¹²³ BÁRTA, V. *Bojnice: včera a dnes*, Slovenská Ľupča: AB ART, rok(neobsahuje), s. 75. ISBN 80-89270-01-8.

možnosť dostatočného príjmu, vytvoriť primárne zdroje príjmu, udržať a oživiť tradície predkov, prilákať mladých ľudí, aby sa vrátili k bývaniu na vidiek, kde môžu vytvoriť svojim deťom plnohodnotný život, a to bez ničivého dopadu na životné prostredie a kultúru, ktorý je charakteristický pre masové formy cestovného ruchu. Vidiecka turistika je súbor rekreačných aktivít, ktoré sa viažu na prostredie vidieka, odlišujú sa od činnosti masového turizmu a znamenajú návrat k prírode a tradíciám. Činnosti sú viazané na pobyty v prírode a ubytovanie je realizované vo vidieckych domoch a v ubytovacích zariadeniach na vidieku. Rozvoj služieb cestovného ruchu na vidieku má prednosť oproti ostatným formám cestovného ruchu v tom, že využíva existujúce stavby na vidieku a vybudované objekty, ktoré prestali plniť pôvodnú funkciu, a tým si vytvorili predpoklady ekologického rozvoja daného územia. Vidiecke sídla poskytujú možnosti predovšetkým pre rodinnú rekreáciu, s ubytovaním na vidieku, poznávaním a zapojením sa do spôsobu života tohto prostredia, vrátane drobných domácich prác, chov domácich zvierat, práce v záhrade alebo na poli. Okrem toho je návštevníkom ponúknutá aj možnosť využitia prírodných daností formou pešej turistiky, prechádzok, zberu lesných plodov a liečivých rastlín spolu s poznávaním prírody.

V tomto regióne je niekoľko oblastí, ktoré by sa dali využiť. Obec Chvojnica je vyľudnená, nachádzajú sa tam roztrúsené obydliá, ktoré sú neobývané, prípadne tu žijú ľudia dôchodkového veku. Pôvodné obydliá je vhodné využiť ako chalupy, alebo chaty, rekreačné dvory. Podobne aj obec Čavoj je zriadená na takýto štýl. Okrem toho sa tu konajú svadby vo vidieckom štýle, k tomu je využívaný aj okolitý terén pasienkov a lúk. Navyše ponúka lesnú turistiku a poľovníctvo. Výhodou polohy Čavoja je blízka dostupnosť k vodnej nádrži Nitrianske Rudno. Obec Horná Ves a jej časť ponúka podobne využiteľné prostredie. K tomu navyše ponúka aj reštauračné zariadenia v štýle „divokého západu“. Podmienky na tento typ turistiky má obec Lehota pod Vtáčnikom. Okrem spomenutých oblastí je možné využiť celý región na vidiecku turistiku, alebo agroturistiku. Povrch regiónu má na to vhodné podmienky.

Do vidieckej turistiky je možné zahrnúť aj miestne ranče. Monty Ranč vo Vyšehradnom okrem jazdy na koni má k dispozícii aj ubytovanie a organizovanie detských táborov. K dispozícii je ohnisko so záhradným posedením, rybník a dvor, ktorý sa dá využiť na rôzne hry. Jazdecký klub Hipo Mačov je hipoterapeutické združenie v obci Diviaky nad Nitricou, zameraný na telesne postihnutých občanov.

Okrem toho ponúka aj ubytovanie v blízkosti areálu. V Prievidzi je jazdecký areál, ktorý ponúka jazdu na koni. Okrem toho návštevníci môžu využiť aj strelbu z lukov, ryžovanie zlata, hádzanie šípok, ale aj vozenie kočom či dokonca ponúkajú aj vzdelávanie sa v oblasti telesne postihnutých spojený s chovom koní. Okrem toho v obci Malinová existuje menší jazdecký klub, ktorý je využívaný len pre majiteľov koní. Avšak ak by to bolo možné, vhodné by bolo využívanie týchto koní aj pre širokú verejnosť, a tak prilákať do okolia viacej návštevníkov. Podobne aj obec Kocurany má menší ranč, ktorý je využívaný len majiteľom, hoci podmienky na rozvoj sú. Avšak existujú tu aj ďalšie jazdecké kluby, ktoré ponúkajú jazdenie na koni, ale zároveň aj ubytovanie v zrubových chatách. Príkladom je ranč Dallas v Kľačane.

Za možnosti rozvoja v hornonitrianskom regióne možno považovať oblasť prírodnej ponuky, chránené územia a náučné chodníky, ktoré sú na dobrej úrovni rozvinutia. Je dôležité zabezpečiť starostlivosť o udržiavanie, rozširovanie a vytváranie informačných systémom. Silnou stránkou je výskyt termálnych prameňov, ktoré okrem Bojnických kúpeľov sú aj v termálnych kúpaliskách Chalmová a Čajka. Na zvýšenie návštevnosti je však potrebné investovať do obnovy týchto objektov. Okrem týchto využívaných prameňov je v regióne viacero termálnych, ktoré však zatiaľ nie sú využívané. Tu je vidieť možnosť ďalšieho rozvoja regiónu. Ďalší návrh prilákania turistov je zlepšenie stavu vodných nádrží a vybudovanie infraštruktúry, ale zároveň aj supraštruktúry.

Po analýze súčasného stavu je možné vyvodit' záver, že vo vybranom území na základe rozhovorov s predstaviteľmi rôznych subjektov sa delí cestovný ruch v regióne na:

- športovo-rekreačný cestovný ruch (orientácia na aktívnu turistiku, jazdectvo, cykloturistika, golf v letnej, ale i v zimnej sezóne, lyžovanie a využívanie na rekreáciu a oddych termálne premene)
- kultúrno-poznávací cestovný ruch zameraný na prezentovanie Bojnického zámku, jeho organizovaných podujatí, banská tradícia.

Avšak nie všetky oblasti sú vhodné na rozvíjanie kultúrno-poznávacieho a športovo rekreačného cestovného ruchu. Tieto oblasti sa dajú využiť ako vidiecky cestovný ruch a agroturistika. Vo väčšine obcí je možné využívať vidiecky cestovný ruch, vo veľkej miere rozvoj to závisí na samosprávach obcí, ale aj prístupu obyvateľov

alebo podnikateľských subjektov. V súčasnosti je potrebné vyhľadávať nové možnosti a atraktivity v cestovnom ruchu. Zároveň je treba dbať na využívanie terajšieho potenciálu a ďalej ho rozvíjať a propagovať. Využívať prosperujúce atraktivity na prilákanie aj na menej atraktívnu ponuku.

5. 4 Návrh propagačného materiálu

Z uvedeného výskumu vychádza fakt, že cestovný ruch tohto regiónu sa sústreďuje len okolo mesta Bojnice. Takýto záver vychádza hlavne z dotazníkového prieskumu a terénneho prieskumu, ďalej z rozhovorov rôznych subjektov. Fakt, že Bojnice sú obľúbené nemožno považovať za negatívne ponímanie, skôr tak, že dokážu prilákať turistov do regiónu a tým dávajú možnosť využiť aj iné atraktivity nachádzajúce sa v tomto regióne. Podstatou toho, aby turisti prišli aj za niečím iným je vytvoriť jednotný informačno-propagačný materiál, ktorý by informoval turistov o ďalšej ponuke a to ešte pred strávením pobytu. Prípadne dodatočné informovanie. Vo všeobecnosti ZOO a zámok navštevujú hlavne rodiny s deťmi. Preto je dôležité navrhnúť program aj pre ostatné vekové či sociálne skupiny. Cieľom propagačného materiálu hornonitrianskeho regiónu je pritiahnúť potenciálnych návštevníkov. Materiál by mal informovať o možnostiach, ako stráviť voľný čas počas výletu či pobytu v regióne. Propagačný materiál by mal pozostávať z tematicky orientovaných ponúk alebo vo všeobecnosti informovať o skutočných ponukách a zaujímavostiach regiónu.

Návrh všeobecného propagačného materiálu regiónu horná Nitra

Takýto propagačný materiál by mal pozostávať zo súčasných hlavných atraktivít, ktoré lákajú turistov na hornú Nitru. Konkrétne ide o Bojnický zámok, Bojnické ZOO a kúpele. Do tejto ponuky bude pridaná ponuka ďalších atraktivít v Bojniciach: kúpalisko Čajka, Prepoštská jaskyňa.

V druhom slede by nasledovali ponuky ako Vodný svet v Sebedraží, kúpalisko Chalmová, Banský skanzen, golfové ihriská v obci Koš a Sebedražie. V nasledujúcej ponuky by sa ocitli lyžiarske strediská, ktoré v regióne jestvujú. Do výberu na propagačný materiál by boli prezentované aj pohoria, ktoré je možné využívať aj v lete aj v zime. K nimi budú prezentované aj prírodné pamiatky.

V závere propagačného materiálu budú doplnkové atraktivity ako kaštiele, parky, najvýznamnejšie kostoly a k tomu informácie o baníckej činnosti v regióne. Ako nezvyčajnú atraktivitu by materiál obsahoval aj prvý zvierací cintorín na Slovensku. K tomu pridať vhodné podmienky na vidiecku turistiku a adrenalínové športy.

Cieľom propagácie je informovanie o rôznych možnostiach ako tráviť voľný čas v území hornonitrianskeho regiónu. Webová prezentácia a takisto tlačené propagačné materiály sú účelným nástrojom propagácie. Zaujímavé by bolo tiež navrhnutie nosných sloganov, ktoré dokážu osloviť vybrané cieľové skupiny a tematicky propagovať tento región ako destináciu kultúrneho turizmu, či ako destináciu vhodnú pre vyznávačov športu. Profesionálna webová stránka by mala poskytovať prehľadné a aktuálne informácie o cestovnom ruchu v regióne. Na ešte lepšiu propagáciu môže slúžiť aj miestne rádio Beta, ktoré v súčasnosti poskytuje informácie o regionálnom turizme, ale iba v nedostatočnom množstve. Po prieskume sa ukázalo, že prezentuje len lyžiarske strediská počas zimného obdobia a o kúpaliská v letnom období. Ako reklamnú propagáciu využíva rádio len Vodný svet v Sebedraží.

Názorná ukážka printového propagačného materiálu sa nachádza v prílohe.

5.5 Návrh pobytových balíkov v regióne

Okrem vytvorenia informačných materiálov je potrebné vytvoriť aj ďalšie spôsoby ako rozvíjať cestovný ruch tohto územia. Jedna z možností ako zvýšiť návštevnosť by mohla byť produkcia produktových balíkov, ktoré vytvoria ucelenejšiu ponuku spolu s inými službami. Ak sa tvoria takéto balíčky je potrebné analyzovať územie a na základe toho konkretizovať destináciu a tak ujasniť, čo dokáže svojim návštevníkom ponúknuť. Okrem tohto faktu je nevyhnutné si vytýčiť cieľové skupiny, ktorým budú tieto balíčky určené.

Tieto balíčky sú navrhované v súlade s identifikovanými skupinami turistov, ktorí navštevujú tento región. Z dotazníkového prieskumu bolo zistené, že najviac turistov sú rodiny s deťmi, ale aj návštevníci, ktorí prichádzajú do regiónu s priateľmi či partnermi. Balíčky sú navrhované na základe potenciálu územia, ktorý je základom pre ďalší rozvoj cestovného ruchu. Na základe predošlej analýzy možno rozdeliť región s perspektívnym potenciálom na kultúrno-poznávací a športovo-rekreačný cestovný ruch. Produktové balíčky sú návrhy na pobyty, ktoré by mali osloviť potenciálnych

návštevníkov, ale zároveň by boli prostriedkom prezentovania územia a jeho atraktivít. Tieto návrhy ukazujú na možnosti strávenia voľného času v regióne, a to aktívnym alebo rekreačným oddychom spojených s navštívením pamiatok a zaujímavosti. Konkrétne podľa ponuky regiónu na:

- Zvyky, tradície a pôvodné remeslá (Hornonitriansky banský skanzen, návšteva domu Rastislava Haronika...)
- História a architektúru (Bojnický zámok, kaštiele Zemianske Kostolany, Prievidzská zlatá cesta...)
- Šport a aktívny oddych (turistika, golf, jazdectvo, termálne pramene...)

Dĺžka pobytov je stanovená na víkend, pretože bolo zistené, že návštevníci do regiónu prichádzajú hlavne cez víkendy a taktiež počas letnej sezóny a školských prázdnin, keď je najväčší záujem o návštevy v cestovnom ruchu. Distribuovanie takýchto balíčkov by bola zabezpečovaná cez cestovné kancelárie a agentúry. Konečné verzie si môžu upraviť cestovné kancelárie vlastným požiadavkám, hlavne v oblasti právnej a ekonomickej úpravy, ktoré sú vytvárané samostatne a nie sú obsiahnuté v návrhoch (zmluvné dohody, zabezpečenie stravovania a ubytovania, sprievodcovské zmluvy atď.) Tieto produktové balíčky sa môžu propagovať prostredníctvom vytvorených katalógov cestovných kanceláriách a agentúrach, dôležité by bolo aby tieto produkty boli prezentované aj na zjednotenej stránke regiónu horná Nitra, ďalej tlačené propagačné materiály, ale aj počas výstav cestovného ruchu, ktorých sa organizácie cestovného ruchu aj zúčastňujú.

Nezabudnutelný víkend na hornej Nitre

Podľa názvu je zrejmé, že ide o pobyt spájajúci predovšetkým rekreačno-oddychové atraktivity spojené s návštevou zaujímavých ponúk cestovného ruchu v regióne. *Cieľová skupina*, pre ktorú je určený tento produkt sú rodiny s deťmi. Obdobie vytýčené pre produkt môže byť od mája až do októbra. Určené je to na základe priaznivého letného počasia, ktoré dovoľuje vhodné klimatické podmienky, pretože veľa aktivít si vyžaduje práve takéto podmienky. *Dĺžka pobytu* je už zrejmá podľa názvu, a je teda jasné že ide o víkend, konkrétne o dva dni (sobota, nedeľa). *Ubytovanie a stravovanie* zabezpečené v hoteloch alebo penziónoch v mestách Bojnice a Prievidza.

V týchto mestách sú rôzne ubytovacie zariadenia kategórií pre rodiny s deťmi. Okrem toho sú lokalizované v dobrej polohe odkiaľ sa dá ľahko prepravovať do okolitých miest. Stravovacie zariadenia sú na výber samotným účastníkom, pretože je ich tu dostatok a majú možnosť si vybrať podľa rôznych kritérií. Prípadne cestovné kancelárie a agentúry doplnia tento výber svojimi vlastnými požiadavkami. *Doprava* by bola zabezpečená vlastnou dopravou. Pri výbere spôsobu dopravy sa rozhodlo na základe výskumu, kde vyšlo že najčastejšie do regiónu prichádzajú na svojich vlastných automobilov. Programová náplň: Pri zostavovaní programu sa hľadali atraktivity, ktoré má región k dispozícii.

1. deň: Návšteva Vodného sveta v Sebedraží, Hornonitriansky skanzen v Cígli, jazdecký klub v Diviakoch nad Nitricou, termálne kúpalisko Chalmová.

V prvý deň si účastníci vyskúšajú chytať ryby, zahrať si golf pre dospelých a pre deti je pripravené vlastné ihrisko. Po absolvovaní Vodného sveta rodina sa presunie do banského múzea, ktoré je pre deti veľmi zaujímavé, ale zároveň dospelí môžu získať nové informácie o baníctve. Odtiaľ sa presunú do jazdeckého klubu v obci Diviaky nad Nitricou. Tam je možnosť si zajazdiť na koňoch a prezrieť si okolie westernového mestečka. Na záver sa presúva rodina buď na kúpalisko Chalmová alebo druhá varianta je kúpalisko Čajka v Bojniciach, kde môžu stráviť zvyšok dňa prípadne podľa vlastného záujmu vybrať ďalšiu ponuku.

2. deň: Bojnický zámok, ZOO Bojnice, kúpele Bojnice

Druhý deň sa začína prehliadkou Bojnického zámku a okolia, ktorá trvá 75 minút. Následne prejdú účastníci do ZOO, ktorá sa nachádza od zámku len niekoľko metrov. Po absolvovaní ZOO sa presúva rodina do kúpeľov, kde strávia zvyšný čas. Okrem toho môžu využiť aj sokoliarske vystúpenie vzdialené niekoľko metrov od zámku.

V balíku by mohli byť zahrnuté okrem toho aj informačné a propagačné materiály o ďalších možnostiach trávenia oddychu, prípadne darčkové predmety od partnerov.

Incentívny program

Incentívna turistika sa čoraz častejšie stáva dôležitým nástrojom personálneho manažmentu. Zvyšuje produktivitu práce, upevňuje vzťah medzi zamestnancom a firmou. Ak je dobre pripravený incentívny program, motivuje pracovníkov k lepšiemu

pracovnému nasadeniu. Dobre zostavený program je vhodným nástrojom motivácií a odmien. Na základe ponuky regiónu je možné zostaviť incentívny program pre svojich zamestnancom aj v tomto okolí. Program je orientovaný na mesto Bojnice a okolie. Jedná sa o 5 dňový incentívny program.

1.deň

9:00-9:30 Príjazd k hotelu, ubytovanie („Hotel pod zámkom“).

9:30-11:00 Kurz manažérskych schopností v priestoroch hotela („Rokovací salónik“) - rozvoj profesionality a schopností v oblasti manažérskeho riadenia pracovných tímov a skupín s orientáciou na efektivitu a výsledky.

11:00-11:15 Presun do reštaurácie „Zlatá ruža“.

11:15-12:30 Obed v reštaurácii „Zlatá ruža“, jedlo zaistené hotelovým cateringom.

12:30-12:45 Presun do novej zrekonštruovanej mestskej knižnice.

12:45 – 14:00 Prehliadka Mestskej knižnice a jej pivníc, spojená s ochutnávkou vín.

14:00-14:45 Návrat do hotela.

15:00-17:00 Kolky - sprostredkovateľom služby je hotel. Hrať sa bude v „Kolkárni pod zámkom“.

17:00-17:30 Návrat do hotela.

17:30-19:30 Voľný program s možnosťou využitia služieb hotela: masáže, zábaly, redukčné programy, solárium, sauna.

19:30-22:00 Historický raut v priestoroch hotela.

2.deň

8:00-8:45 Raňajky formou bufetu v hoteli.

9:00-11:00 Kurz konfliktov a spôsob ich riešenia v priestoroch hotela - rozvoj spôsobilostí, rozširovanie vedomostí a nácvik schopností z oblasti práce so stresom a riešení pracovných i osobných konfliktov.

11:00 - 11:15 Presun do reštaurácie „Zlatá ruža“.

11:15 – 12:30 Obed v hoteli reštaurácia „Zlatá ruža“ (ponúka bohatý sortiment jedál domácej a medzinárodnej kuchyne a široký výber kvalitných vín z celého sveta).

12: 30 – 12:45 Presun z hotela do Bojnického zámku.

12:45 – 14:00 Prehliadka Bojnického zámku.

14:00 – 14:15 Návrat do hotela.

14:15 – 17:00 Popoludňajšie voľno k návšteve múzea, galérie alebo prechádzke popri Bojnickom zámku, či aleje v meste.

17:00 – 17:30 Návrat do hotela + presun z hotela do miestnych kúpeľov.

17:30 – 20:00 Pobyť v kúpeľoch (možnosť využiť aj bohatú ponuku nielen klasických masáží a reflexných masáží, ale aj masáž lávovými kameňmi, manuálnu lymfodrenáž, anticelulitídnu masáž, vákuovú masáž - bankovanie, thajskú masáž, antimigrenóznú masáž, športovú masáž a ďalšie)

20:00 – 20:30 Odchod a presun do hotela.

20:30 – Večerný program: Tradičný slovenský večer. Slovenskú kultúra v jej pôvodnej kráse s typickými jedlami, folklórnou hudbou, tancom a krojmi.

3.deň

8:00 – 8:45 Raňajky formou bufetu v hoteli.

8:45 – 9:00 Presun z hotela do ZOO.

9:00 – 11:00 Prehliadka ZOO.

11:00 – 11:15 Návrat do hotela.

11:15 – 11:45 Presun z hotela do obce Čereňany, do reštaurácie „Afrodita“ (najlepšia reštaurácia na Slovensku za rok 2012).

11:45 – 13:00 Obed v reštaurácii Afrodita.

13:00 – 13:30 Presun do hotela, presun na golfové ihrisko.

13:30 – 15:00 Golf na miestnom golfovom ihrisku alebo jazdenie na koni v neďalekých stajniach.

15:00 -15:30 Presun do hotela.

15:30 – 18:00 Voľný program + presun do mesta Prievidza.

18:00 – 18:30 Návrat do hotela.

18:30 – 19:30 Večera v reštaurácii Zlatá ruža.

19:30 -19:45 Presun do kina.

19:45 – 22:00 Premietanie filmu v kine alebo návšteva miestnej kaviarne.

22:00 Návrat do hotela.

4.deň

8:00 – 8:45 Raňajky formou bufetu v hoteli.

8:45 – 9:15 Presun z hotela + príprava na túru.
9:15 – 11:00 Severská chôdza s profesionálnym trénerom. (Nechajte sa očariť okolitou prírodou. Program vrátane vitálneho občerstvenia).
11:00 – 11:30 Návrat do hotela + príprava na obed.
11:30 -12:30 Obed v zámočkej záhrade organizovaný hotelom „Hotel pod zámkom“ (v prípade nepriaznivého počasia sa uskutoční v reštaurácii „Zlatá ruža“).
12:30 – 13:00 Presun do hotela a z hotela do Prievidze.
13:00 – 14:00 Návšteva Hornonitrianskeho múzea spolu s prezentáciou.
14:00 – 14:15 Presun z múzea do koncertnej sály.
14:15 – 16:00 Koncert v koncertnej sále (klasická hudba v modernom prevedení)
16:00 – 16:30 Presun z Koncertnej sály do hotela.
16:30 – 18:00 Garden party.
18:00 – 20:00 Možnosť ostať na Garden party alebo vlastný program (sauna, posilňovňa, masáže...).
20:00 – 00:00 Karaoke večer (Spolu DJ si môžu zaspievať či zatancovať. Popri tom sa o nich bude starať barman). Program vrátane bufetu.

5. deň

8:00 – 8:45 Raňajky formou bufetu v hoteli.
8:45 – 11:00 Voľný program.
11:00 – 12:00 Obed v hotelovej reštaurácii „Zlatá ruža“
12:00 – 13:00 Odchod z hotela, príprava na cestu.

5 NOVÉ PRODUKTY CESTOVNÉHO RUCHU V REGIÓNE

Aby sa rozvíjali aj iné miesta regiónu horná Nitra pre turistov z iných častí Slovenska alebo zahraničia, je potrebné ponúknuť nové možnosti rekreácie a oddychu. Dôležité je, aby oblasť bola odlišiteľná od iných regiónov, a tým si mohli turisti vyberať na základe špeciálnej či výnimočnej atraktivity tohto regiónu. Na základe historických predpokladov je možné rozvinúť nové možnosti. Kmeco uvádza vo svojej publikácii *Využitie kultúrneho dedičstva v cestovnom ruchu* nové produkty pre cestovný ruch. V účastnosti k takýmto produktom patria rôzne kultúrne trasy ako *Matúšovo kráľovstvo* či *Gotická cesta*, ktorá prechádzala cez Gemer do Spiša. Na základe takýchto produktov môžeme implementovať na región horná Nitra kultúrnu trasu Cisársko-kráľovská poštová cesta.

5.1 Cisársko-kráľovská poštová cesta (Magma Via)

Pôvodne bola táto cesta vybudovaná pre potreby poštových zásielok v Uhorsku. Išlo o najdlhšiu komunikáciu v ríši, prechádzala dnešnými štátmi ako Rakúsko, Slovensko, Maďarskom a končila v Rumunsku alebo Poľsku. Spolu mala 56 poštových staníc a vzdialenosť medzi jednotlivými stanicami bola približne 15 km. Cesta začínala vo Viedni, pokračovala cez Bratislavu, Bernolákovo, Trnavu, Hlohovec, Topoľčany, Vestenice, Rudno. Na hornej Nitre mala hlavnú zástavku v Prievidzi, Bojnice. Potom pokračovalo smerom na Ružomberok, Prešov, Košice, Tokajík, Debrecín a končila v meste Hermanstadt v dnešnom Rumunsku. Cesta sa ale rozdejovala, kde jedna šla do Rumunska a druhá do Poľska, presnejšie do Krakova.¹²⁴

Cesta prechádzala Nitrianskymi Sučanmi a Nedožermi-Brezanmi. V neskoršom období stanice v Nitrianskych Sučanoch a Nedožeroch-Brezanoch nahradili poštové stanice v Horných Vesteniciach a v Prievidzi.

Na základe prezentovania kultúrneho dedičstva pre turistov by mohla byť táto cesta opäť oživená. Pravdepodobne však na takýto produkt by bolo potrebné zabezpečiť veľa prostriedkov a spojiť takú dlhú trasu nie je jednoduché. Preto základná idea by

¹²⁴ ČILIAK, O. *Cesty do minulosti Prievidze*, Prievidza: mesto Prievidza, 2006, s. 18. ISBN 80-969577-5-9.

mohla byť aplikovaná na hornonitriansky región. Spojenie jednotlivých miest do jednej cesty. Ide o vypracovanie turisticko-historickej trasy, ktorá by spájala trasy najatraktívnejších prírodných a historických miest regiónu. Snažiť sa získať čo najviac turistov, podporiť rozvoj služieb, tradičných remesiel. Súčasťou tejto cesty by mohla byť aj cyklomagistrála, ktorá by viedla cez jednotlivé obce v hornonitrianskom regióne, ktoré v minulosti plnili funkciu poštových úradov v jednotlivých obciach.

Z pôvodnej cesty Via magma sa nezachovalo takmer nič. Iba idea takejto cesty. Pre spojenie rekreácie, oddychu a náučnej cesty je však vhodná. Ak by sa implementovala táto cesta na oblasť hornej Nitry, mohli by sa prejsť jednotlivé obce, stanice a zastávky tejto historickej cesty. Cesta môže pospájať jednotlivé prvky z regiónu a vytvoriť tak komplexný projekt. Pomocou takejto kultúrno-historickej cesty by bolo možné pospájať jednotlivé prvky do jedného komplexu. Hlavná pozornosť by mala byť zameraná na vidiek a jeho ponuka, ktorá sa nachádza v okolí. Ďalšia možnosť je cestu naplánovať cez salaše, ranče, významné ľudové prvky tohto regiónu. Cesta by mohla byť viacdňová a zmeniť sa na poznávací zájazd. Turista by mohol prenocovať v rôznych penziónoch alebo hoteloch, ktoré sa na hornej Nitre nachádzajú. Okúsiť tradičné slovenské jedlá, prípadne jedlá typické pre tento región. Aby sa cesta stala ešte viac historická a doviedla návštevníkov do deja historickej doby, táto cesta by sa mohla uskutočniť na dopravných prostriedkoch tejto doby, čiže na koňoch a kočoch, čo by ešte viac zatriktívnilo túto cestu. Určite by bola zaujímavá nielen pre domácich, ale aj zahraničných turistov.

Začiatok cesty by tvorilo mesto Bojnice, exkurzia Bojnického zámku, nasledoval by presun do obce Poruba, kde je kostol s freskami, nasledujúca zastávka by šla cez obec Nedožery-Brezany, pôvodnú zastávku cesty. Pokračovalo by sa do obce Nitrianske Pravno, kde je dom Rastislava Harolika. Dom je zapísaný v zozname národných kultúrnych pamiatok. Starý nemecký dom je zrekonštruovaný a je v ňom použitý originálny materiál, ktorý sa používal v minulosti na stavby domov. Predstavuje tradičnú kultúru hornonitrianskej kotliny. Ďalšia zastávka by bola v obci Malinová, kde je miestny ranč a pozostatky ťažby zlata, odtiaľ presun do obce Chvojnica, a tak nadviazať na banícku tradíciu regiónu. V minulosti stredisko ťažby zlata, dnes chatárska oblasť, kde sa nachádza množstvo pôvodných domov a prírodných krás, podobne v obci Čavoj, ktorá disponuje množstvom domov na spôsob štálov, zastávka by sa

preniesla do obce Valašská Belá, v ktorej je miestny sklárske múzeum, kde je možné vidieť, ako sa vyrába sklo. Cez Nitrianske Rudno a jeho priehradu by bola ďalšia zastávka cesty. Diviacka Nová Ves ponúka kaštieľ, tam je tiež možnosť obhliadky. Nasledovala by zastávka v pôvodnej poštovej zastávke v Nitrianskych Sučanoch. Odtiaľ cez Horné a Dolné Vestenice (niekdajšej zastávky cisársko-kráľovskej cesty). Cesta by viedla aj cez Zemianske Kostol'any a súčasťou by bola obhliadka kaštieľov. Záver cesty by bol ukončený v obci Čereňany a v reštaurácii Afrodita. Do trasy by mohla byť zaradená aj ľudová tvorba regiónu: ľudové hudobné nástroje, umelecké kováčstvo, nožiarstvo, drotárstvo, úžitková tvorba z dreva, rezbárstvo, slamienkarstvo, spracovanie šúpolia, košíkarstvo, hrnčiarstvo, keramika, sklo, medovníkarstvo, sviečkarstvo, krasličiarstvo a tradičná textilná výroba. Celú túto tvorbu vyrábajú miestny ľudový umelci, ktorí takto prezentujú tento región. Na základe takéhoto potenciálu na hornej Nitre je vypracovaný propagačný materiál, ktorý je uvedený v prílohe: Cisársko-kráľovská cesta hornej Nitry.

5.2 The golden Route of Prievidza – Prievidzská zlatá cesta

Centrum hornej Nitry- mesto Prievidza-je málo atraktívne pre turistov. Hoci má niekoľko pamiatok a významných miest. Nie je to zaujímavé pre komerčného turistu. Výhodou mesta je však dobrá poloha. Je v tesnej blízkosti mesta Bojnice, prakticky sú spojené do jedného celku. Takýto stav je ojedinelý. Preto, aby sa situácia zlepšila a Prievidza bola nielen blízke mesto turistického ruchu v Bojniciach, ale ponúkla aj sama niečo, bol vypracovaný projekt Prievidzská zlatá cesta. Pomocou tejto cesty sa turista môže oboznámiť s mestom Prievidza. Takýto projekt je zaujímavý nielen pre miestnych a regionálnych turistov, ale aj pre domácich a možno aj pre zahraničných turistov. Myšlienka zhrnutia niekoľkých pamiatok do jedného celku spolu s výkladom je veľmi zaujímavý nápad. Pre tento projekt bola aj vydaná publikácia The Golden route of Prievidza – travel guide. Z nej možno čerpať informácie a takúto cestu si zorganizovať aj svojpomocne. Pre lepšiu propagáciu existuje aj internetová stránka <http://www.zpc.prievidza.sk/>, kde možno dostať všetky informácie o tomto projekte. Tento Projekt organizuje Turisticko – informačná kancelária v meste Prievidza. Celý projekt trvá približne 2-3 hodiny a je sprevádzaný turistickým sprievodcom. Pozostáva zo 45 zastávok v meste Prievidza. Ako väčšina slovenských miest aj mesto Prievidza

má nejaké sakrálne pamiatky. Avšak to nie je príťažlivé pre turizmus. Prilákať niekoho do mesta Prievidza na sakrálne pamiatky by bolo veľmi ťažké. Samozrejme, nie nemožné, ale skôr by išlo o milovníkov umenia. Cieľom tohto projektu je propagácia cestovného ruchu v meste Prievidza. Existujúce dva okruhy *Zlatej Prievidzskej cesty* ponúkajú prehliadku zachovalých architektonických pamiatok, prírodné krásy, významné objekty, ale zároveň aj informácie o tých objektoch, ktoré dnes bohužiaľ neexistujú, ale pritom to boli významné a cenné pamiatky. Veľký okruh pozostáva zo všetkých 45 zastavení, malý okruh obsahuje iba niekoľko zastávok. Zastávky pozostávajú z najvýraznejších miest v Prievidzi, napr. Rušňové depo, objekty železničnej stanice. Sú významným dokumentom vývoja architektúry železničných stavieb a histórie tohto druhu dopravy na Slovensku. Počas cesty sa môžeme pristaviť pri súsoší Cyrila a Metoda, a teda rozviesť myšlienku cyrilo-metodskej tradície. Zastaviť sa môžeme na mieste, kde kedysi existovala židovská synagóga z 19. storočia. Počas vojny bola však devastovaná, neskôr využívaná ako sklad. Zaujímavá je zastávka pri kostole a kláštore piaristov. Ide zároveň asi o najhodnotnejšiu historickú pamiatku v Prievidzi. Veľmi atraktívna je trinásť zastávka s názvom „Vzbura prievidzských žien“. Ide o udalosť z histórie Prievidze. Rozpráva o tom, ako prievidzské ženy sa postavili proti svojim pánom. Za pozornosť stojí aj zastávka o rozprávání pobytu prezidenta Eduarda Beneša v meste Prievidza. Pre tých, ktorí sa zaujímajú o remeslá v minulosti, bude isto zaujímavé stanovište „Cechy, remeslá a priemysel“. Aj keď nezvyčajné pre túto oblasť Slovenska, a predsa sa aj v Prievidzi v minulosti pestovalo hrozno, a atraktívna je zaujímavá zastávka o pestovaní hrozna v Prievidzi. Cesta neobchádza ani miestny cintorín, kde je množstvo hrobov významných osobností regionálneho charakteru. Hoci sa nezachovalo pôvodné hradisko, ktoré bolo v meste Prievidza, dnes sa dá pripomenúť počas tejto cesty, a hoci sa nedá priamo ukázať kde sa nachádzalo pôvodné prievidzské hradisko, je možné ho ukázať na Mariánskom vršku, tam, kde stojí doteraz kostol zo zvyškami bášť a opevnenia. Po zániku hradu bol materiál použitý pravdepodobne na stavbu kostola. Prievidza má niekoľko kostolov, medzi ne patrí aj kostol sv. Bartolomeja, ďalšia zastávka cesty.¹²⁵ Toto je len malá ukážka, z ktorej pozostáva táto cesta.

¹²⁵ TIK Prievidza. *The Golden Route of Prievidza*, Prievidza: TIK Prievidza, 2005, s.3-6, ISBN 80-969316-6-0.

5.3 Hornonitrianske vinohradníctvo

V súčasnosti sa dostáva na trh vína kultúra a prežíva znovuzrodenie. Patrí k významným turistickým odvetviam, atraktivít regiónov ako turistickej destinácie. História vinohradníctva sa rozvíjala po stáročia, stala sa tak súčasťou kultúry celého národa. Zvýšenie vyžívania tejto turistiky nabáda vytvoriť aj v tomto regióne takýto typ turistiky. Táto oblasť sa neradí do vínnej oblasti Slovenska, napriek tomu má niekoľko pestovateľov vína. Okrem toho pomáha k zvyšovaniu návštevnosti regiónu, spájanie tradícií a miestnej kultúry, prispieva k tomu, aby sa zachovávalo kultúrne dedičstvo a udržiava tradičné slávnosti a podujatia, ktoré sú spojené s moderným životným štýlom. Stáva sa aj celoročným produktom turistiky.

Hornonitriansky región je členitý, hornatý, s viacerými kotlinami. História vinárstva na hornej Nitre sa datuje okolo roku 1430. Okrem pestovateľov z Prievidze či Bojníc sa rozšíril aj na iné lokality. V tomto období víno predávalo takmer 100 majiteľov (napr. v Nitrianskych Sučanoch, Horných Vestenicich, Dolných Vestenicich, Nitrica a pod.). V závere 18. storočia pestovanie viniča v regióne ustúpilo.

Členovia združenia ekologického cestovného ruchu – Nitrianska kráľovská vína cesta, sa snažia o obnovu vinohradníctva na hornej Nitre. Členovia NKVC organizujú rôzne kultúrne podujatia, v ktorých propagujú vinárstvo. Napríklad *Odklínanie vína* je podujatie na zachovanie kultúrneho dedičstva, spoznávanie histórie krajiny miest a obcí, poznávanie regionálnych vín, osveta slovenského vína a umenia. Organizátormi sú Hornonitrianska vetva NKVC, Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi a obecná samospráva. Ale aj ďalšie podujatia ako *Nitrianska kráľovská cesta*, *Víno osobností* alebo *Hornonitrianske vínne trhy* v Bojniciach. Podujatie, kde sa stretávajú vinári z celého Slovenska a degustujú víno zo slovenskej a zahraničnej produkcie. Tunajší vinári zakladajú opätovne vinné pivnice a rozvíja sa návrh na ďalšiu propagáciu vína z hornej Nitry.

Vinárstvo na hornej Nitre je súčasťou Nitrianskej kráľovskej cesty, združenia ekologického cestovného ruchu. Takúto cestu možno využiť na zájazdy, výlety či individuálne návštevy za účelom zoznamovania sa s touto agrokultúrou, jej históriou a súčasnosťou.

Pri takomto predpoklade vinného základu je možné rozvinúť aj v tomto regióne vinársku turistiku. Niekoľko malých vinárov ponúka víno z „predaja z dvora“.

Súkromný vinári majú takto možnosť svojho rozvoja. Najväčší pestovateľ viniča je v obci Nitrianske Sučany a jeho spoločnosť sa nazýva WINE&ART. Okrem toho je v Bojniciach je ponuka hotela s názvom Vínny dom. Špecializuje sa na víno z celého Slovenska, ale aj zo zahraničia, konkrétne z severného Talianska. Hotel ponúka aj izby s názvami odrôd vína. Zároveň má vlastnú vinnú pivnicu a vinotéku. K tomu sa majitelia zaoberajú aj produkovaním vlastného vína.

Pri takomto základe možno vytvoriť nový produkt cestovného ruchu. Návrh je *Vínny víkend v Bojniciach*. Cieľom takéhoto programu by bolo ochutnať miestne vína spoznať okolie a zvýšiť tak návštevnosť hornej Nitry. Spojenie historického okolia s výrobou vína a oddychu na hornej Nitre. Významom pobytu je napomáhať rozvoju ekologického cestovného ruchu, budovaním a propagovaním ponúk služieb. Návrh spomínaného produktu je v prílohe.

ZÁVER

Cestovný ruch v súčasnosti predstavuje veľkú výzvu vo všetkých regiónoch Slovenska. Na to aby sa rozvíjal vo všetkých kútoch je potrebné mať dostatočný potenciál. Táto práca sa zaoberala potenciálom hornej Nitry, jej deleníom na prírodný a kultúrno-historický potenciál a riešením problematiky lokalizačných predpokladov cestovného ruchu hornonitrianskeho regiónu. Práca načrtla problém nejednotnosti územného vymedzenia regiónu a nepresných informácií, ktoré sú dané širokej verejnosti. Vo viacerých odborných prácach sa uvádza ako horná Nitra okres Prievidza, čo je značná dezinformácia. Hoci sa práca zaoberala okresom Prievidza, poukazuje aj na ten fakt, že nielen okres Prievidza spadá do regiónu, ale aj ďalšie už spomínané okresy. A s tým súvisí aj prezentácia celého regiónu.

Ciele, ktoré boli stanovené na začiatku práce sa postupne rozpracovali v jednotlivých častiach práce. Poukázaním na správnu kombináciu cestovného ruchu a regionálneho cestovného ruchu, môžeme zabezpečiť ekonomický, ale aj sociálny rozvoj v regiónoch. Hlavné zabezpečenie ekonomického rozvoja, napredovania regiónov je dôležitým faktorom pre rozvoj cestovného ruchu Slovenska. Dôkladným analyzovaním lokalizačných predpokladov v hornonitrianskom regióne v podobe prírodnej a kultúrno-historickej ponuky sa zhodnotil súčasný stav. Vyzdvihli sa silné stránky, poukázalo sa na ďalšie zaujímavé miesta a atraktivity, ale zároveň sa poukázalo aj na slabé stránky a nedostatky. Podľa výsledkov dotazníkového prieskumu uskutočneného vo vybranom území sa zistilo, že región navštevujú hlavne návštevníci a turisti z domáceho prostredia, či iných regiónov Slovenska. Menšia časť pozostáva zo zahraničných turistov. Najvyššia návštevnosť regiónu je hlavne v letnej sezóne a podľa rozdelenia typov najčastejšími návštevníkmi a turistami sú rodiny s deťmi. Do regiónu prichádzajú hlavne do mesta Bojnice a najmä kvôli prehliadke Bojnického zámku a jeho podujatí, ktoré pravidelne organizuje. Najznámejšie podujatie je *Medzinárodný Festival duchov a strašidiel*. Napriek tomu, že v regióne jestvuje aj viacej atraktivít, sa návštevníci orientujú len na obmedzené množstvo atraktivít. Okrem toho región je známy kúpeľníctvom, ale aj turistikou a lyžiarskymi strediskami, ktoré vo väčšej miere však využívajú iba domáci návštevníci. Ďalej banícka tradícia má malú propagáciu a je potrebné, aby sa tento stav zmenil a povýšil banícku tradíciu na to, aby sa odlíšil región od iných. Vyplývalo to z terénneho, ale dotazníkového výskumu. Na základe analýzy

potenciálu cestovného ruchu sa potvrdila hypotéza, že územie regiónu má dostatok potenciálu pre rozvoj cestovného ruchu. Hlavným nedostatkom, ako je už v práci uvedené, je nedostatočná informovanosť o ďalších možnostiach trávenia voľných chvíľ v regióne. Hoci región disponuje dostatočnou ponukou, je potrebné hľadať aj nové možnosti rozvoja cestovného ruchu. Plánuje sa niekoľko nových projektov, z ktorých by jeden mal už začať s realizáciou tento rok a zamestnať množstvo ľudí.

Podľa analýzy sa vytýčili dva hlavné smery, ktorým by sa mal región uberať a to kultúrno-poznávací cestovný ruch a športovo-rekreačný cestovný ruch. Okrem toho je v práci navrhnutých niekoľko ďalších návrhov ako zlepšiť súčasný stav, jednak je to zlepšenie propagácie spolu aj s konkrétnym návrhom, nové možnosti ako prilákať návštevníkov, konkrétne vytvorenie napr. vinárskej turistiky v regióne, ktorá tu má slabé zastúpenie. Alebo rozvoj vidieckej turistiky, ktorá má veľmi dobré podmienky pre rozvoj. K zvýšeniu návštevnosti by prispela rekonštrukcia a využitie v nevyhovujúcom stave sa nachádzajúce historické objekty a taktiež obnova a dobudovanie niektorých zimných a letných rekreačných zariadení. Veľkou slabinou cestovného ruchu v regióne je jeho sezónnosť. K zmierneniu sezónnosti by prispel aj vznik nových veľkých organizovaných podujatí. V práci je navrhnutých niekoľko nových produktov cestovného ruchu, ktoré by taktiež mohli zvýšiť návštevnosť. Napríklad vytvorenie jednotnej informačnej kancelárie a jednotnej organizácií, ktorá by zahrňovala celý región a vytvorila tak komplexnejšiu organizáciu s lepším prehľadom o možnostiach trávenia výletov či dlhšieho pobytu. Zároveň boli navrhnuté ukážky na zlepšenie stavu v podobe produktových balíkov, pretože súčasné trendy v cestovnom ruchu vyžadujú kombinované ponuky služieb pre úspech na trhu. Predstavujú rôzne formy trávenia voľného času v regióne zameriavajúc sa na vybrané cieľové skupiny turistov a rešpektujúc vytvorené podmienky pre cestovný ruch. Návrhy predstavujú možnosti trávenia voľného času v území spojeného s návštevou atraktivít alebo vykonávaním rekreačno-športových atraktivít.

Výsledky práce sa dajú využiť na propagáciu regiónu vydávaním propagačných materiálov pre informačné kancelárie, avšak najlepšie by bolo vytvorenie komplexnej organizácie. Pri vydávaní turistického sprievodcu, pri tvorbe internetových stránkach a ďalších. Práca môže slúžiť ako podklad pre ďalšie skúmanie územia a riešenia nastolenej problematiky a tak viesť k zlepšeniu terajšieho stavu.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Zoznam použitých slovenských zdrojov

BÁRTA, V. *Bojnice: včera a dnes*, Slovenská Ľupča: AB ART, rok(neobsahuje). ISBN 80-89270-01-8.

Bez autora. Nad nitrianskym Rudnom bdie kulisa spiaceho mnícha. *My hornonitrianske noviny*, príloha, s. 19,2008, roč. 4, č.47, s. 19. ISSN 0231-682X.

BRTEK, Ján. *Príroda horného Ponitria*, Martin: Osveta, 1990. ISBN 80-217-0181-1.

ČILIAK, O. *Cesty do minulosti Prievidze*, Prievidza: mesto Prievidza, 2006. ISBN 80-969577-5-9.

ELIÁŠ, M. *Kúpele Bojnice*, Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2008. ISBN 978-80-89208-84-5.

GÉCZYOVÁ, I. *Bystričany*, Bystričany: obec Bystričany, 2010. ISBN 978-80-970559-2-9.

GEBRLÍNOVÁ, J. *Prepoštská jaskyňa – história bádania*. Nitra, 1993. Záverečná práca. Filozofická fakulta Vysoká škola pedagogická, Katedra histórie a archeológie. Vedúci záverečnej práce Janka Hečková.

HAJDUCH, P. *Ponitrie*. Martin: Osveta, 1978. ISBN 70-056-78.

HARMINC a kol. *Súpis pamiatok na Slovensku*, Bratislava: Obzor, 1969. ISBN 65-060-69.

HERČKO, I. Príspevok k dedinám baníctva v Čavoji od polovice 17. do konca 18. storočia. In: KOVÁČ J, a kol. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník V*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo v Banskej Bystrici, 1970. ISBN 82-002-1971.

HODAL, F. a MELCOVÁ, D. *Hrad Bojnice*, Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1956. ISBN (neobsahuje).

HORVÁT, P. Príspevok k dejinám bojnického hradu a panstva v druhej polovici 16. storočia. In: KOVÁČ, J. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník V*. Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo, 1970. ISBN 82-002-1971.

HOVORKOVÁ, D. *Top trend reštaurácie a hotely 2012*, Bratislava: Trend Holding, 2011. ISBN 978-80-89357-07-9.

- JAMRICH, J., HRDÝ, J. a BEEROVÁ, S. Balneomedicína v bojnických kúpeľoch kedysi a dnes. In. REMIÁŠOVÁ a kol. *Horná Nitra: vlastivedný zborník*. Prievidza: Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, 1992. ISBN 80-217-0380-6.
- JURIK, T. *Rozprávania o dejinách mestečka Nováky*, Prievidza: Patria, 2006. ISBN 80-85674-18-1.
- KMECO, L. *Využitie kultúrneho dedičstva v cestovnom ruchu*, Banská Bystrica: EFUMB, 2006. ISBN 80-8083-245-5.
- KRČÍK, M. *Testament grófa Pálffyho*, Martin : Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2007. ISBN 978-80-89208-60-9.261-262.
- LACKO, R. *Malinová*, Martin: Fomi, 2009. ISBN 978-80-970190-8-2.
- LUKAČKA, J. *Prírodné pamiatky*. In: DADIKOVÁ, H . a kol. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník XV*. Martin: Osveta, 1992. ISBN 80-217-0380-6.
- MAJDÁN, M. Turistiko-náučný bankský. *Mineralia Slovaca – Geovestník*. 2011, roč. 3,č. 43. ISSN 1338-3523
- MULÍK, J. *Dejiny kúpeľov a kúpeľníctva na Slovensku*, Martin: Osveta, 1981. ISBN 70-021-81.
- PAPCO, J. 40 rokov múzea v Bojniciach (1950-1990), Bojnice: Slovenské národné múzeum, 1990. ISBN (neobsahuje).
- REBRO, A. Bojnické kúpele v starších literárnych pamiatkach. In: REMIÁŠOVÁ a kol. *Horná Nitra: vlastivedný zborník*. Prievidza: Hornonitrianske múzeum v Prievidzi, 1992. ISBN 80-217-0380-6.
- REMIÁŠOVÁ, M. Hradisko Vyšehrad,. In: ALTOFF, F . a kol. *Horná Nitra: Vlastivedný zborník IX*. Martin: Osveta, 1980. ISBN 70-033-80-13.
- TESÁČKOVÁ, A. Manažment revitalizačných opatrení v Národnej prírodnej rezervácii Vyšehrad. In :
TRÁVNIČEK, D. a ŠUŠOLOVÁ, J. Západné Karpaty – Spoločná hranica : sborník príspevku z II. Medzinárodného sympózia prírodovedcu Trenčianskeho kraja a Zlínskeho kraje. Zlín : Muzeum jihovýchodní Moravy, 2010. ISBN 978-80-87130-11-7.
- TIK Prievidza. *Upper Nitra region*. Prievidza: OOCR Regi3n horná Nitra – Bojnice, 2012. ISBN (neobsahuje).
- TIK Prievidza. *The Golden Route of Prievidza*, Prievidza: TIK Prievidza, 2005. ISBN 80-969316-6-0.

ZDZIEBLO, E a kol. *Vítame Vás - horná Nitra*, Prievidza : OÚ, RZCR, TIK horná Nitra, 1995. ISBN 80-967187-9-7.

Zoznam použitých internetových zdrojov

Bez autora. *Terminológia vybraných pojmov v cestovnom ruchu*. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.telecom.gov.sk/index/index.php?ids=81190>

Bez autora. *Obce okresu Prievidza*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z <http://www.e-obce.sk/okres/prievidza.html>

Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>

Bez autora. *Poloha, rozloha, geografické podmienky*. [online]. [cit. 2013-1-12]. Dostupné z <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=630>

Bez autora. *Prievidza – história*. [online]. [cit. 2013-1-13]. Dostupné z <http://www.e-obce.sk/obec/prievidza/2-historia.html>

Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7] Dostupné z <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.5.

Bez autora. *Partnerské mestá*. [online]. [cit. 2013-1-15]. Dostupné z <http://www.prievidza.sk/mesto/partnerske-mesta/>

Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z: <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.7.

Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z: <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.8.

Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 7.1.2013] Dostupné z <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.7.

Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 2013-1-7]. Dostupné z: <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s.4.

Bez autora. *Kanianska priehrada*. [online]. [cit. 2013-1-25]. Dostupné z: <http://www.geocaching.sk/geocache-detail.php?id=1796113>

- Bez autora. *Kúpele Bojnice*. [online]. [cit. 2013-8-2]. Dostupné z: <http://kupele.relaxos.sk/kupele-bojnice-a8-109-0-sk.htm>
- Bez autora. *Charakteristika kúpeľov*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://www.kupele-bojnice.sk/index1.php?ids=12>
- Bez autora. *Obec Chalmová*. [online]. [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.chalmova.sk/informacie.phtml?id5=6726>
- Bez autora. *Kúpalisko Chalmová Bystričany*. [online]. [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.vodnesvety.sk/kupalisko-chalmova-bystricany>
- Bez autora. *Kúpalisko Čajka Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.vodnesvety.sk/kupalisko-cajka-bojnice>
- Bez autora. *Lyžiarske stredisko Remata*. [online]. [cit. 2013-2-2]. Dostupné z: http://www.hkprometeus.sk/?page_id=470
- Bez autora. *Ski aréna Fačkovské sedlo*. [online]. [cit. 2.2.2013]. Dostupné z: <http://www.skiarena-fackovskesedlo.sk/>
- Bez autora. *O stredisku*. [online]. [cit. 2.2.2013]. Dostupné z: <http://www.sekaniny.estranky.sk/clanky/o-stredisku/o-stredisku.html>
- Bez autora. *Lyžiarske stredisko Poruba*. [online]. [cit. 2.2.2013]. Dostupné z: <http://www.visittrencin.sk/objekt/lyziarske-stredisko-poruba>
- Bez autora. *Stratégia rozvoja cestovného ruchu v regióne horná Nitra*. [online]. [cit. 7.1.2013]. Dostupné z <http://www.hornanitra-info.sk/strategia-rozvoja-cestovneho-ruchu.phtml?id5=3420>, s. 4.
- Bez autora. *Pamiatky*. [online]. [cit. 7.2.2013] Dostupné z: <http://www.prievidza.sk/tik/index.php?str=obsah&obsah=pamiatky>
- Bez autora. *Kalendár podujatí na zámku Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://www.bojnicecastle.sk/kalendar-sk.html>
- Bez autora. *Kalendár podujatí na zámku Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://www.bojnicecastle.sk/kalendar-sk.html>
- Bez autora. SNS: *Múzeum Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: http://www.muzeum.sk/?obj=muzeum&ix=mbo_snm
- Bez autora. *Zámok Bojnice zaradili v Bojniciach medzi najkrajšie v Európe*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z <http://prievidza.sme.sk/c/6611327/zamok-v-bojniciach-zaradili-medzi-najkrajšie-v-europe.html>

Bez autora. *WAZA-svetová asociácia zoológických záhrad a akvárií*. [online]. [cit. 9.2.2013]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/waza/spolupraca/waza-svetova-asociacia-zoologickych-zahrad-akvarii>.

Bez autora. *Informačné centrum NATURA 2000 a Centrum Environmentálnej výchovy v ZOO Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-9]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/projekty/informacne-centrum-natura-2000-centrum-environmentalnej-vychovy-v-zoo-bojnice>

Bez autora. *Vybudovanie Náučného chodníka Karpatskej fauny v areáli ZOO Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-9]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/projekty/vybudovanie-naucneho-chodnika-karpatskej-fauny-v-areali-zoo-bojnice>

Bez autora. *Zoo pre školy*. [online]. [cit. 2013-2-9]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/page/zoo-pre-skoly>.

Bez autora. *Prepoštská jaskyňa*. [online]. [cit. 2013-2-10]. Dostupné z: <http://www.ss.j.sk/jaskyne/najvyznamnejsie/npp/prepostska/>

Bez autora. *Múzeum dnes*. [online]. [cit.2013-2-10]. Dostupné z: <http://muzeumpraveku.sk/muzeum/muzeum-dnes/>

Bez autora. Do kaštieľa v Čereňanoch chodia ješ' známi ľudia z celého Slovenska. *My hornonitrianske noviny, príloha, s.6*. 2008, roč. 4, č.49, s.6. ISSN 0231-682X.

Bez autora. *Reštaurácia Afrodita*. [online]. [cit. 2013-2-13]. Dostupné z: <http://www.restauraciaafrodita.sk/restauracia.html>

Bez autora. *Piaristický rímskokatolícky Kostol Najsvätejšej Trojice*. [online]. [cit. 2013-1-28]. Dostupné z: <http://www.prievidza.sk/tik/index.php?str=obsah&obsah=pamiatky>

Bez autora. *Piaristický Kostol Prievidza*. [online]. [cit. 2013-1-28]. Dostupné z: <http://penzion.idee-dizajn.sk/atrakcie-prievidza/19-piaristicky-kostol-prievidza.html>

Bez autora. *Sto rokov priemyselnej ťažby uhlia na hornej Nitre*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://www.hbp.sk/index.php/sk/spolocnost/historia>

Bez autora. *Hornonitriansky banský skanzen. Baňa Cigel'*. [online]. [cit. 2013-1-29]. Dostupné z: <http://www.banskyskanzen.sk/index.php?page=skanzen>

Bez autora. *Priblížiť 70-ročnú históriu Bane Nováky pomôže náučný banský chodník*. [online]. [cit. 2013-1-30] Dostupné z: <http://www.metoo.sk/13604/priblizit-70-rocnu-historiu-bane-novaky-pomoze-naucny-bansky-chodnik>

Bez autora. *O nás – Vodný svet*. [online]. [cit. 2013-2-3]. Dostupné z: <http://www.vodnysvetpd.sk/>

BUJANOVÁ, M. *Hodnotenie potenciálu krajiny*. [online]. [cit. 2013-1-19]. Dostupné z: <http://www.infoweby.sk/veda-vyskum/geografia/36-hodnotenie-potencialu-krajiny>

FILOVÁ, J. *História ťažby zlata na hornej Nitre*. [online]. [cit. 2013-2-8]. Dostupné z: <http://new.nitrianskepravno.sk/index.php?action=sql&id=1676>

GORDÍKOVÁ, P. *Pamätáte? Bojnický zámok na striebornom plátne*. [online]. [cit. 2013-2-9]. Dostupné z <http://gordikova.blog.sme.sk/c/168744/Pamatate-sa-Bojnicky-zamok-na-striebornom-platne-3cast.html>

HEŘMANOVÁ, E. *Potenciál kulturně historický (cultural and historical potential)*. [online]. [cit. 2013-1-19]. Dostupné z [:http://artslexikon.cz/index.php/Potenci%C3%A1l_kulturn%C4%9B_historick%C3%BD](http://artslexikon.cz/index.php/Potenci%C3%A1l_kulturn%C4%9B_historick%C3%BD)

Kolektív odborných pracovníkov Hornonitrianskeho múzea. *Z dejín Bojníc*. [online]. [cit. 2013-1-15]. Dostupné z: <http://www.bojnice.sk/z-dejin-bojnic.phtml?id3=7908>

KONIG, S. *Končítá*. [online]. [cit. 25.1.2013]. Dostupné z: http://www.hkprometeus.sk/?page_id=470.

LUPTÁK, P. *Základné informácie o ZOO Bojnice*. [online]. [cit. 2013-2-10]. Dostupné z: <http://www.zoobojnice.sk/page/zakladne-informacie-o-zoo-bojnice>

MERCEKOVÁ, I. *Vodný svet - rekreačno-oddychový areál v prírode pre celú rodinu*. [online]. [cit. 3012-2-3]. Dostupné z: <http://www.slovakia.travel/entitaview.aspx?l=1&idp=38554>

PASTIER, P. *Hornonitriansky Banský skanzen*. [online]. [cit. 2013-1-29]. Dostupné z: <http://www.slovakia.travel/entitaview.aspx?l=1&cat=0616&llt=6&idp=36849>

RUŽIČKOVÁ, J. *Hodnoty prírodného potenciálu, úsek a princípy trvalo udržateľného rozvoja*, s.1-2 [online]. [cit. 2013-1-19]. Dostupné z: http://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprirodyakrajiny/ps-543/ruzickova_2007b.pdf

ŠUŇAL, A. Informačná databáza o území v pôsobení okresov Prievidza a Partizánske. Združenie pre rozvoj regiónu horná Nitra, 2010. [online]. [cit. 2013-1-12]. Dostupné z http://www.projecteu.org/spaw2/uploads/files/id_prievidza_partizanske_2010.pdf, s.5.

TOTH, T. *Kostol sv. Mikuláša v Porube*. [online]. [cit. 2013-2-5]. Dostupné z: <http://porubakostol.webnode.sk/>

VANOVČÁKOVÁ, S. *Hornonitriansky banský skanzen*. [online]. [cit. 2013-1-30]. Dostupné z: <http://cestovanie.aktuality.sk/clanok/1504/hornonitriansky-bansky-skanzen/>

VODIČKA, L. *Na stope dobe kamennej: Prepoštská jaskyňa*. [online]. [cit. 2013-2-10]. Dostupné z: <http://www.treking.cz/regiony/prepostska-jaskyna.htm>

Interview

BANÁŠOVÁ, Barbora. Interview. In: *Prievidza*, 21. februára 2013.

BILČÍKOVÁ, Mária. Interview. In: *Bojnice*, 23. februára 2013

DRAŽICKÝ, Peter. Interview. In: *Oslany*, 26. februára 2013.

HORVÁTHOVÁ, Helena. Interview. In: *Nováky*, 14. februára 2013.

KRÁTKY, Jozef. Interview. In: *Nováky*, 14. februára 2013.

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1: Územie hornej Nitry	53
Graf 2: Vybraná ponuka	54
Graf 3: Nevybraná ponuka.....	55
Graf 4: Navštívené miesta.....	56
Graf 5: Vybrané regióny Slovenska.....	57
Graf 6: Dôvod výberu	57
Graf 7: Odporúčanie regiónu	58
Graf 8: Spokojnosť regiónu	59
Graf 9: Možnosti ubytovania	60
Graf 10: Využívanie regiónu	61
Graf 11: Hornonitrianske vinárstvo	62
Graf 12: Spoločné cestovanie	62
Graf 13: Prostriedok cestovania	63
Graf 14: Informovanie o regióne	63

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A – Informačná brožúra horná Nitra

Príloha B – Informačná brožúra Hornonitrianske vinohradníctvo

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Dominik Makva

Odbor: Management cestovného ruchu

Forma štúdia: kombinované štúdium

Názov práce: Potenciál hornej Nitry pre rozvoj cestovného ruchu na Slovensku

Rok: 2013

Počet strán: 81

Celkový počet strán príloh:

Počet titulov slovenských použitých zdrojov: 28

Počet internetových zdrojov: 55

Interview: 5

Vedúci práce: PhDr. Aleš Bříza